

บทที่ 5

ผลการศึกษาและอภิปรายผล

การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนนั้น มีกระบวนการและเครื่องมือต่าง ๆ หลายประเภทมาใช้โดยอาศัยกลไกการพัฒนาทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และโดยเฉพาะภาคประชาชนมาเป็นตัวขับเคลื่อนโดยชุมชนเป็นแกนหลักในการพัฒนา บ้านสวนกล้วย หมู่ที่ 17 ตำบลบ้านส้ม อำเภอเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้นำระบบมาตรฐานงานชุมชนมาเป็นเครื่องมือหนึ่งในการพัฒนาตนเอง โดยทีมนำการพัฒนาของชุมชน และประชาชน เป็นกลไกขับเคลื่อนการพัฒนาเกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน และพัฒนาตนเองอย่างเป็นระบบ

ผู้ศึกษาได้ศึกษาการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนด้วยระบบมาตรฐานงานชุมชนของบ้านสวนกล้วย ใน 2 ประเด็นหลัก คือ

1. กระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนด้วยระบบมาตรฐานงานชุมชน
 - 1.1 กระบวนการเรียนรู้และพัฒนาตนเองของบ้านสวนกล้วย
 - 1.2 บทบาทหน้าที่ของผู้ที่เกี่ยวข้อง
 - 1.3 ความเชื่อมโยงของระบบมาตรฐานงานชุมชนกับทุนเดิมของชุมชน
 - 1.4 ปัญหา/อุปสรรคการดำเนินงาน
2. ผลที่เกิดขึ้นหลังได้รับการรับรองตามระบบมาตรฐานงานชุมชน

1. กระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนด้วยระบบมาตรฐานงานชุมชน

กระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติจริงในการพัฒนาตนเองของคนในชุมชนบ้านสวนกล้วยเป็นอีกกระบวนการหนึ่งที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนและภาคีการพัฒนา ที่ปฏิบัติงานในพื้นที่ ได้แก่ พัฒนาการ และพัฒนาการอำเภอ จากสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอ เวียงสระ สาธารณสุข (เจ้าหน้าที่สาธารณสุขของสถานีอนามัยบ้านเหนือคลอง) สำนักงานเกษตรอำเภอเวียงสระ (เจ้าหน้าที่เกษตร) ศูนย์บริการการศึกษาออกโรงเรียนเวียงสระ และเทศบาล ตำบลบ้านส้ม ซึ่งได้เข้ามาสนับสนุนการพัฒนาตนเองของชุมชนอย่างต่อเนื่องทั้งด้านวิชาการ และงบประมาณ มีการพัฒนาที่เชื่อมโยงกันไปเป็นกระบวนการทำให้ชุมชนได้เกิดกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง

1.1 กระบวนการเรียนรู้และพัฒนาตนเองของบ้านสวนกล้วย

การพัฒนาตนเองของบ้านสวนกล้วยตามระบบมาตรฐานงานชุมชน เป็นการพัฒนาที่มุ่งสร้างกระบวนการเรียนรู้ในการพัฒนาตนเอง และมีความสอดคล้องกับสภาพความเป็นอยู่ของคนในชุมชน โดยชุมชนมีกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาสู่ชุมชนเข้มแข็งอย่างเป็นระบบ ดังนี้

1.1 ขั้นเตรียมการ ในขั้นเตรียมการมี 2 ขั้นตอน คือ

1) การรับรู้ข้อมูล ขั้นแรกที่ผู้นำชุมชนในที่นี้หมายถึงผู้ใหญ่บ้าน และผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ได้รับรู้เกี่ยวกับระบบมาตรฐานงานชุมชน จากการประชุมกำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน ประจำเดือนกุมภาพันธ์ 2548 ของอำเภอเวียงสระ โดยคณะกรรมการอำนวยการระบบมาตรฐานงานชุมชนอำเภอ ได้แจ้งให้ผู้เข้าประชุมได้ทราบถึงการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยใช้ระบบมาตรฐานงานชุมชนมาเป็นเครื่องมือว่าเป็นเรื่องของการเรียนรู้สู่การพัฒนาตนเอง โดยชุมชนได้มีการวิเคราะห์ตนเองสามารถกำหนดทิศทางการพัฒนาด้วยตนเอง แทนการกำหนดทิศทางการพัฒนาจากภายนอกโดยหน่วยงานภาครัฐชุมชนสามารถกำหนดทิศทางการพัฒนาตนเองได้ เริ่มจากการสำรวจตนเอง กำหนดเป้าหมายการพัฒนาตนเอง กำหนดตัวชี้วัดในการพัฒนา โดยตั้งคำถามว่า...ถ้าจะไปสู่จุดหมายที่วางไว้ได้นั้นสามารถรู้และวัดได้จากอะไร และถ้าชุมชนสามารถประเมินตนเองได้ด้วยแล้ว ชุมชนจะมีความเข้มแข็งและพึ่งตนเองได้หรือไม่

ผู้ใหญ่บ้านรับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับระบบมาตรฐานงานชุมชน จากการประชุมประจำเดือนกำนันผู้ใหญ่บ้าน และได้รับแจกเอกสารเกี่ยวกับระบบมาตรฐานงานชุมชนในวันนั้นด้วย จึงได้ศึกษาข้อมูลและทำความเข้าใจระบบมาตรฐานงานชุมชนจากเอกสารในขั้นต้นผู้ใหญ่บ้าน(นายสุวัฒน์ ดาวเรือง) เล่าว่า “ผมแลแล้วมันยาก อ่านแล้วก็ยังไม่ค่อยเข้าใจ แต่ถึงพันปรีอกะต้องแจ้งเรื่องนี้ในที่ประชุมของหมู่บ้านก่อนไม่รู้เหมือนกันว่าชาวบ้านเขาคิดพันปรีอ แต่ใจผมอยากลองแลเหมือน” หลังจากกลับมาจากการประชุมประจำเดือน (เดือนกุมภาพันธ์ 2548) และได้ศึกษาเอกสารแล้วก็มาปรึกษากับคณะกรรมการหมู่บ้านว่า ถ้าจะสมัครเข้าสู่ระบบมาตรฐานงานชุมชน และพัฒนาตนเองได้นั้น ประชาชนในชุมชนจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และต้องมีการพัฒนาไปด้วยกัน จึงจะทำให้การพัฒนาไปถึงจุดหมายที่วางไว้ได้ ก็เลยนำเรื่องนี้เข้าที่ประชุมประจำเดือนของหมู่บ้าน

2) การตัดสินใจสมัครเข้าสู่ระบบ มชช.

การนำเรื่องระบบมาตรฐานงานชุมชนมาแจ้งให้ชาวบ้านทราบในวันประชุมประจำเดือนของหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2548 นั้นเป็นเรื่องที่ยาก แต่ในวันประชุมมีพัฒนากรเข้ามาร่วมชี้แจง ทำความเข้าใจ วัตถุประสงค์ และกระบวนการพัฒนาโดยใช้ระบบมาตรฐาน

งานชุมชนมาเป็นเครื่องมือ ทำให้ผู้นำและผู้เข้าประชุม ได้รู้วาระระบบมาตรฐานงานชุมชนเป็นเรื่องของชุมชนที่จะได้มาพูดกันในเรื่องของการรู้จักตัวเอง เมื่อรู้จักตัวเองแล้ว จะพัฒนาไปอย่างไรนั้นก็อยู่ที่ชุมชนจะตัดสินใจเอง นอกจากได้ทำความเข้าใจเรื่องระบบ มชช.แล้วยังสนับสนุนให้ชุมชนสมัครเข้าสู่ระบบมาตรฐานงานชุมชน เพราะเห็นว่าชุมชนดำเนินการอยู่แล้วในบางเรื่องจึงไม่น่ายากในการพัฒนาตนเองเพื่อให้บรรลุเป้าหมายได้ ซึ่งมีผลให้คณะกรรมการหมู่บ้าน และประชาชนให้ความสนใจที่จะพัฒนาตนเองโดยใช้ระยะเวลา 1 ปี และมีการประเมินผลการพัฒนาเป็นระยะ โดยถือว่าเป็นความท้าทายอย่างหนึ่งที่ชุมชนจะได้ร่วมกันพัฒนา

เมื่อผู้เข้าร่วมประชุมได้ทราบถึงหลักการ และวัตถุประสงค์ของระบบมาตรฐานงานชุมชนแล้ว ในวันเดียวกันนี้เอง ที่ประชุมตัดสินใจลงมติสมัครเข้าสู่ระบบมาตรฐานงานชุมชน และมอบหมายให้ทุกคนได้กลับไปคิดว่าจะเลือกใครเป็นแกนนำในการพัฒนา เพื่อสร้างทีมนำการพัฒนาต่อไป ต่อจากนั้นได้มีการศึกษาทำความเข้าใจระบบมาตรฐานงานชุมชนจากแกนนำระดับอำเภอ และเอกสารแนวทางการเสริมสร้างความเข้มแข็งด้วยระบบมาตรฐานงานชุมชน มีการประชุมสมาชิกชุมชน และสมาชิกกลุ่มต่าง ๆ ได้รับรู้และเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เตรียมความพร้อมตนเอง และเตรียมการสมัครเข้าสู่ระบบมาตรฐานงานชุมชนอำเภอ ถือได้ว่าการเตรียมการในขั้นแรก

หลังจากนั้นได้นัดหมายกันจัดประชาคมเพื่อเลือกทีมนำการพัฒนา และคณะที่ปรึกษา โดยการเสนอชื่อในที่ประชุมและมีการเลือกแบบเปิดเผย โดยมีหลักเกณฑ์คัดเลือกทีมนำการพัฒนาและคณะที่ปรึกษา ดังนี้

- เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถในการเป็นผู้นำที่ดี
- มีความสามารถให้คำปรึกษาแนะนำและถ่ายทอดความรู้ให้กับกลุ่มเป้าหมายได้
- เป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์
- เป็นผู้นำที่เป็นแบบอย่างที่ดีได้
- เป็นผู้ที่ปฏิบัติงานจริงจึงมีความใกล้ชิดกับชุมชน
- เป็นที่ยอมรับของผู้นำ กลุ่ม องค์กรต่าง ๆ ในชุมชน
- เป็นผู้ที่มีความรู้ ประสบการณ์ในการทำงานกับชุมชน

ทีมนำพัฒนามีบทบาทหน้าที่เป็นแกนนำในการดำเนินการตามระบบ มชช. ยึดหลักการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน และประสานภาคีการพัฒนาทุกภาคส่วน

หลังจากได้ร่วมกันกำหนดหลักเกณฑ์และคุณสมบัติของทีมนำการพัฒนา และคณะกรรมการที่ปรึกษาแล้ว จึงดำเนินการเลือกโดยการเสนอชื่อและให้มีผู้รับรอง 2 คน

หลังจากมีการเสนอชื่อแล้ว จึงให้มีการลงคะแนนเสียงแบบเปิดเผย โดยการยกมือ โดยเลือกทีละตำแหน่ง และได้ทีมนำการพัฒนาจำนวน 12 คน เป็นชาย 9 คน หญิง 3 คน คือ

1. นายสุวัฒน์ ดาวเรือง หัวหน้าทีม
2. นางเซาวภา ชูรักษ์ เลขานุการ
3. นายสมชาย จันทร์ปาดะ ทีมงาน
4. นายฤกษ์ชัย ปะหิณา ทีมงาน
5. นายสุคนธ์ จิตรา ทีมงาน
6. นายนิยม มากรักษ์ ทีมงาน
7. นายโอภาศ ราชรักษ์ ทีมงาน
8. นายสนิธ ปะหิณา ทีมงาน
9. นางสุภาวดี จันทร์คงทอง ทีมงาน
10. นางรัตติยา ใจสมุทร ทีมงาน
11. นายสว่าง คงเรือง ทีมงาน
12. นายแซม คงเรือง ทีมงาน

เมื่อได้ทีมนำการพัฒนาแล้ว ที่ประชุมได้เสนอชื่อคณะที่ปรึกษาขึ้นมาอีกชุดหนึ่งเพื่อเป็นที่ปรึกษาในการพัฒนาในด้านต่าง ๆ โดยร่วมกันเสนอรายชื่อ และที่ประชุมได้เลือกที่ปรึกษา 3 คน คือ

1. นายบรรเทิง ชูเหลือ เป็นข้าราชการครูอาศัยอยู่ในหมู่บ้าน สอนที่โรงเรียนเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา
2. นายธีรพันธ์ ขุนบุญจันทร์ เป็นข้าราชการครูที่เกษียณอายุราชการแล้ว และได้ย้ายเข้ามาสร้างบ้านในชุมชน
3. นายทวีป ชัยสวัสดิ์ เป็นราษฎรอยู่ที่บ้านเหนือคลอง หมู่ที่ 7 ตำบลบ้านส้อง เป็นผู้ทรงคุณวุฒิและเป็นแกนนำการพัฒนาในทุกด้าน เช่น การสร้างวัดเพื่อเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจและปฏิบัติธรรม คือ วัดวิภาวดีรังสิต หรือ ในด้านโครงสร้างพื้นฐาน เช่น การก่อสร้างประปา การสร้างถนนลาดยางของทางหลวงหมายเลข 4249 เข้าหมู่บ้านเหนือคลอง หมู่ที่ 7 และบ้านสวนกล้วย หมู่ที่ 17 ซึ่งมีอาณาเขตติดต่อกัน และถือได้ว่าบ้านเหนือคลองและบ้านสวนกล้วยเป็นบ้านที่พี่น้องกัน เป็นบุคคลที่เป็นที่ยอมรับของทั้งสองหมู่บ้าน

หลังจากที่แกนนำร่วมกับคนในชุมชนได้เลือกทีมนำการพัฒนาและคณะกรรมการที่ปรึกษาโดยการเห็นพ้องต้องกันของพี่น้องสมาชิกในชุมชน และประสงค์จะเข้าร่วม

พัฒนาตนเองตามระบบมาตรฐานงานชุมชนแล้ว จึงตัดสินใจยื่นใบสมัครเพื่อเข้าสู่ระบบมาตรฐานงานชุมชน

ในขั้นของการเตรียมความพร้อมนี้ ผู้นำได้รับรู้ข้อมูลจากการประชุมประจำเดือนกำนันผู้ใหญ่บ้านแล้ว นำข้อมูลข่าวสารมาแจ้งในที่ประชุมประจำเดือนของหมู่บ้าน ผู้นำและประชาชน จึงได้ตัดสินใจสมัครเข้าสู่ระบบมาตรฐานงานชุมชน การตัดสินใจในครั้งนี้เป็นการตัดสินใจครั้งสำคัญของชุมชน ที่จะเข้าสู่กระบวนการพัฒนาที่แตกต่างจากเดิม โดยเจ้าหน้าที่มีบทบาทสำคัญในการกระตุ้นให้กำลังใจว่าชุมชนสามารถทำได้ และอีกประเด็นหนึ่ง คือ ชุมชนนี้มีความพร้อมในการพัฒนาอยู่แล้ว

การเลือกที่มำการพัฒนาของชุมชนสะท้อนให้เห็นว่าในเวทีประชาคมได้เลือกผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน และแกนนำที่เป็นคณะกรรมการของกลุ่มองค์กรต่าง ๆ ในชุมชนเพื่อเป็นตัวแทนของของกลุ่มมาเป็นที่มำการพัฒนา และคณะกรรมการกลุ่มที่ได้รับเลือกมาก็เป็นคน ๆ เดียว กับคณะกรรมการหมู่บ้าน ถือว่าประชาชนได้ให้ความไว้วางใจตัวแทนที่ตนเสนอเข้ามา และเห็นผลการปฏิบัติงาน จึงเลือกให้เป็นที่มำการพัฒนาด้วย ซึ่งที่มำการพัฒนาหนึ่งคนจะมีตำแหน่งอยู่ในหมู่บ้านอยู่แล้ว เช่น ผู้ใหญ่บ้าน จะมีตำแหน่งประธานกองทุนหมู่บ้าน ประธานกลุ่มออมทรัพย์ เป็นต้น

การเลือกคณะที่ปรึกษา เวทีประชาคมได้เลือกบุคคลที่มีความรู้และประสบการณ์ในการพัฒนาและเป็นตัวแทนของชุมชนในการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น การปรับปรุงถนนสายหลักของหมู่บ้านโดยการถ่ายโอนความรับผิดชอบจากสำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท มาเป็นความรับผิดชอบของกรมทางหลวงเพื่อประโยชน์ของประชาชนในหมู่บ้าน ดังนั้น การเลือกที่มำการพัฒนา และคณะที่ปรึกษาของประชาชนที่เข้าร่วมเวทีประชาคมในครั้งนั้นได้พิจารณาแล้วว่ามีความเหมาะสมและสามารถพัฒนาหมู่บ้านตามกระบวนการของระบบมาตรฐานงานชุมชนเพื่อพัฒนาบ้านสวนกล้วยไปสู่ความเข้มแข็ง

1.2 ขั้นสมัคร

การสมัครเข้าสู่ระบบมาตรฐานงานชุมชน ของบ้านสวนกล้วยนั้น นายสุวัฒน์ ดาวเรือง ซึ่งเป็นผู้ใหญ่บ้านในขณะนั้น เป็นผู้แทนในการสมัครเข้าสู่ระบบมาตรฐานงานชุมชนประเภทชุมชน ดำเนินการสมัครในวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2548 ณ สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเวียงสระ โดยคณะกรรมการอำนวยการระบบมาตรฐานงานชุมชนอำเภอรับสมัคร ในการสมัครนั้นได้นำหลักฐานประกอบการสมัคร คือ สำเนามติที่ประชุมในการตัดสินใจร่วมกันของสมาชิกในชุมชน เพื่อเข้าร่วมการพัฒนาตนเองตามระบบมาตรฐานงานชุมชนเวทีประชาคม รายชื่อคณะที่

ปรึกษา รายชื่อกลุ่ม/องค์กรชุมชน รายชื่อผู้ติดต่อประสานงานที่มำนำการพัฒนา รายชื่อคณะกรรมการหมู่บ้าน และแผนที่หมู่บ้านโดยสังเขป

เมื่อชุมชนได้ตัดสินใจยื่นใบสมัครเพื่อเข้าสู่ระบบมาตรฐานงานชุมชนแล้ว ที่มำนำการพัฒนา ได้เรียนรู้การพัฒนาตนเองตามระบบมาตรฐานงานชุมชนโดยการศึกษาจากเอกสารแนวทางการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนด้วยระบบมาตรฐานงานชุมชน และเอกสารเผยแพร่ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง พร้อมกันนั้นได้ปรึกษากับคณะกรรมการอำนวยการระบบมาตรฐานงานชุมชนอำเภอ เพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ก่อนการเข้าสู่กระบวนการพัฒนาตนเองของชุมชนบ้านสวนกล้วย

1.3 การเสริมสร้างการเรียนรู้

การเสริมสร้างการเรียนรู้ เป็นขั้นตอนที่ที่มำนำการพัฒนาได้ศึกษาและทำความเข้าใจถึงกระบวนการพัฒนาตนเองตามระบบมาตรฐานงานชุมชน โดยมีวิธีการดังนี้

1) การศึกษาด้วยตนเอง เป็นการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารเพื่อได้รู้ถึงกระบวนการพัฒนาตนเองตามระบบมาตรฐานงานชุมชน ว่าจะต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบ ที่สำคัญจะต้องรู้ศักยภาพของตนเองก่อนว่าเป็นอย่างไร ถ้ามีจุดอ่อนที่เป็นปัญหาจะมีวิธีการแก้ปัญหาได้อย่างไร เมื่อดำเนินการแก้ไขปัญหาลงแล้ว และจะวัดได้จากอะไร

2) การฝึกอบรม โดยคณะกรรมการเสริมสร้างการเรียนรู้อำเภอ เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจ ขั้นตอนวิธีการดำเนินงานในระบบมาตรฐานงานชุมชนให้แก่ภาคีการพัฒนาและกลุ่มเป้าหมาย โดยการให้มีการฝึกการจัดประชาคมที่มำนำการพัฒนาเป็นแกนนำในการจัดเวทีประชาคม โดยมีหลายองค์กร ได้แก่ ชุมชน ศูนย์บริการทางการศึกษานอกโรงเรียน เกษตรสาธาณสุข เทศบาลตำบลบ้านส้อง เข้าร่วมเวทีประชาคมกับบ้านสวนกล้วย เพื่อให้ที่มำนำการพัฒนาได้ฝึกทักษะในการค้นหาศักยภาพของตนเอง เพื่อจัดทำแผนพัฒนาตนเองในประเด็นต่าง ๆ เช่น ในด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ ที่มีอยู่ในชุมชน

ในขั้นการเสริมสร้างการเรียนรู้นี้ ที่มำนำการพัฒนา ได้ศึกษาเอกสารด้วยตนเอง การศึกษาค้นคว้า และฝึกอบรมเพื่อได้รู้ เข้าใจ และมีทักษะในการศึกษาข้อมูลและวิเคราะห์ตนเอง การกำหนดตัวชี้วัด และฝึกการทำแผนพัฒนาตนเอง ที่มำนำการพัฒนา ร่วมกับ ชาวบ้านประมาณ 12 คน ซึ่งเป็นตัวแทนแต่ละชุมชนทั้ง 6 ชุมชน มาพูดคุยถึงการกำหนดแนวทางการพัฒนาว่าจะดำเนินการอย่างไร โดยมีพัฒนกรมาเป็นพี่เลี้ยงในเวทีพูดคุย และฝึกทักษะให้ที่มำนำการพัฒนาได้เรียนรู้กระบวนการพัฒนาตนเองตามระบบ มชช. เริ่มจากการเก็บรวบรวมข้อมูลในชุมชนและการวิเคราะห์ข้อมูล การกำหนดตัวชี้วัด ทำแผนพัฒนาตนเอง และประเมินผลการพัฒนาตนเองว่าผ่านหรือไม่ผ่านเกณฑ์ ซึ่งในขั้นนี้ถือว่ามีความสำคัญที่จะเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในการพัฒนา

ตนเองก่อนที่จะลงมือปฏิบัติจริง โดยมีพัฒนากร สาธารณสุข เกษตร และกศน. เข้ามาเสริมสร้างการเรียนรู้แก่ทีมนำการพัฒนา และคณะกรรมการหมู่บ้าน

จุดเด่นของทีมนำการพัฒนา คือ ทีมนำการพัฒนาเป็นคนใฝ่รู้ เมื่อเข้าใจไม่ชัดเจน ประธานทีมนำการพัฒนา ได้แก่ ผู้ใหญ่สุวัฒน์ ดาวเรือง และเลขานุการทีมนำการพัฒนา ได้แก่ นางเชาวภา ชูรักษ์ เป็นตัวแทนของชุมชนไปปรึกษากับพัฒนากร เพิ่มเติมเพื่อสร้างความเข้าใจ และมีการปรึกษาหารือกันเป็นประจำในขั้นของการเสริมสร้างการเรียนรู้ ประธานทีมนำการพัฒนา ได้เข้าฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในการดำเนินการพัฒนาตนเองตามระบบมาตรฐานงานชุมชน จัดโดย สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดสุราษฎร์ธานี

1.4 ขั้นการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง

ในขั้นนี้ถือว่าเป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญมากที่สุดของทีมนำพัฒนาร่วมกับพัฒนากร ครู กศน. สาธารณสุข และผู้แทนประชาชนในชุมชนค้นหาศักยภาพของตนเอง และจะนำศักยภาพ และทุนเดิมที่มีอยู่นั้นมาใช้ในการพัฒนาตนเองไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ได้อย่างไร และจะทราบได้อย่างไรว่าสามารถไปสู่เป้าหมายได้ จึงกำหนดเกณฑ์การประเมินขั้น โดยการกำหนดตัวชี้วัดและกำหนดเกณฑ์การประเมิน อย่างเป็นขั้นเป็นตอน ดังนี้

1) การจัดทำเครื่องชี้วัด/ การจัดทำแผน

1.1) การศึกษาวิเคราะห์และประเมินสถานภาพตนเอง เป็นการศึกษาคุณลักษณะของชุมชน โดยศึกษาสถานภาพปัจจุบันของชุมชนในด้านเศรษฐกิจชุมชน ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านสุขภาพอนามัย ด้านศาสนาวัฒนธรรมและประเพณี ด้านการพัฒนาคนในชุมชน ด้านการบริหารจัดการในชุมชน ด้านความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน นอกจากข้อมูลที่จัดเก็บมาเพื่อทราบว่าสถานภาพปัจจุบันเป็นอย่างไรแล้ว ยังใช้ข้อมูลที่มีอยู่จากข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) และข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้าน (กชช.2ค) มาใช้เพื่อกำหนดตัวชี้วัดและจะนำไปสู่การจัดทำแผนชุมชนร่วมกันซึ่งมีการจัดเก็บข้อมูล 2 วิธี คือ

(1) การเก็บข้อมูลปฐมภูมิ โดยการสร้างทีม และแบ่งหน้าที่รับผิดชอบ วิธีการนี้ ทีมนำการพัฒนา ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน (นายสุวัฒน์ ดาวเรือง) นางเชาวภา ชูรักษ์ นายสมชาย จันทร์पालะ นายฤกษ์ชัย ปะหิณา นายสนธิ ปะหิณา และ นางรัตติยา ใจสมุทร ได้ประชุมวางแผนการจัดเก็บข้อมูลร่วมกับ พัฒนากร ครูอาสา (กศน.) สาธารณสุข เกษตร ป่าไม้ เทศบาล และที่ปรึกษาการพัฒนา ได้แก่ นายทวีป ชัยสวัสดิ์ และ นายธีรพันธ์ ขุนบุญจันทร์ มีมติให้แบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบในแต่ละด้านโดยให้กรรมการหมู่บ้านในแต่ละฝ่ายเป็นหัวหน้าทีมในการสำรวจข้อมูลแต่ละด้าน ดังนี้

(1.1) กรรมการฝ่ายสาธารณสุขเป็นหัวหน้าทีมร่วมกับ อสม.ในชุมชนแต่ละชุมชนย่อย ซึ่งชุมชนบ้านสวนกล้วยนั้นมีชุมชนย่อย 8 ชุมชน จัดเก็บข้อมูลด้านสุขภาพอนามัย โดยมีเจ้าหน้าที่สาธารณสุขเป็นที่ปรึกษา

(1.2) กรรมการฝ่ายการศึกษาเป็นหัวหน้าทีมร่วมกับหัวหน้าชุมชนย่อยแต่ละชุมชนร่วมกันจัดเก็บข้อมูลด้านการพัฒนาคนในชุมชน โดยมี ครูอาสา เป็นที่ปรึกษา

(1.3) กรรมการฝ่ายอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมร่วมกับอาสาสมัครอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จัดเก็บข้อมูลด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยมีเจ้าหน้าที่ป่าไม้เป็นที่ปรึกษา

(1.4) กรรมการฝ่ายศาสนาและวัฒนธรรม ร่วมกับผู้นำด้านศาสนา จัดเก็บข้อมูลด้านศาสนา วัฒนธรรม และประเพณี โดยมีคณะที่ปรึกษาการพัฒนาเป็นที่ปรึกษา

(1.5) กรรมการฝ่ายปกครอง ร่วมกับหัวหน้าชุมชนย่อย จัดเก็บข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารจัดการในชุมชน โดยมีพัฒนากร และเทศบาลเป็นที่ปรึกษา

(1.6) กรรมการฝ่ายเศรษฐกิจ ร่วมกับกรรมการกลุ่มไม้ผล กลุ่มออมทรัพย์ฯ จัดเก็บข้อมูลด้านเศรษฐกิจชุมชน โดยมีเกษตรตำบล เทศบาลตำบลบ้านสอง และพัฒนากรเป็นที่ปรึกษา

(1.7) กรรมการฝ่ายรักษาความสงบ ร่วมกับอาสาสมัครรักษาความสงบในชุมชน จัดเก็บข้อมูลด้านความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน โดยมีเจ้าหน้าที่ตำรวจชุมชนเป็นที่ปรึกษา

(2) การจัดเก็บข้อมูลทุติยภูมิ เป็นวิธีการนำข้อมูลมาจาก ข้อมูลจปฐ. และ กทช.2ค ที่ดำเนินการจัดเก็บในปี 2548 มาเป็นฐานข้อมูล โดยมีคณะกรรมการหมู่บ้านแต่ละฝ่ายมาร่วมกันพิจารณาข้อมูลว่าแต่ละครอบครัวตกเกณฑ์ จปฐ.ในเรื่องใดบ้าง และชุมชนบ้านสวนกล้วยมีสภาพความเป็นอยู่เป็นอย่างไร

จากนั้นจึงได้นำข้อมูลที่เก็บได้จากข้อมูลปฐมภูมิและข้อมูลทุติยภูมิ มาจัดเวทีประชาคมเพื่อพิจารณาสถานภาพของชุมชนทั้งส่วนที่เป็นทุนของชุมชน และส่วนที่ประสบปัญหาอยู่ ในแต่ละด้านร่วมกัน โดยให้ผู้สูงอายุที่รู้ข้อมูลของชุมชนเล่าเรื่องราวความเป็นมาของชุมชนได้ตั้งแต่เริ่มแรกเข้ามาอยู่ในหมู่บ้านนี้จนถึงปัจจุบัน คนในวัยทำงาน วัยเยาวชนได้เข้ามาร่วมพูดคุย และนำข้อมูลที่ได้อาภิบาลให้ร่วมกัน จัดทำแผนที่ทางกายภาพของชุมชน เพื่อประเมินสภาพพื้นที่ ทางกายภาพของชุมชน เช่น ที่ตั้งบ้านเรือน ที่สาธารณะ กลุ่มองค์กรต่าง ๆ

พื้นที่สาธารณะประโยชน์ พื้นที่ป่า พื้นที่ที่สัตว์ป่าต่าง ๆ อาศัยอยู่ การที่สมาชิกในชุมชนได้เข้ามาพูดคุยกัน แลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ และข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ทำให้เข้าใจถึงสภาพปัญหาข้อจำกัด ความต้องการของผู้ที่ประสบปัญหาความเดือดร้อน และได้มีโอกาสชี้แจงในที่ประชุมถึงแม้จะเป็นสภาพปัญหาเฉพาะบุคคลแต่อาจส่งผลกระทบต่อบุคคลอื่นได้ เช่นปัญหาการว่างงานที่เกิดขึ้นเฉพาะบุคคล แต่ถ้าบุคคลนั้นไปขโมยทรัพย์สินของบุคคลอื่นก็ทำให้บุคคลอื่นเกิดความเดือดร้อนได้ ชุมชนจึงได้กำหนดพันธกิจร่วมกันในเรื่องของการลงโทษผู้ที่ลักขโมยทรัพย์สินของผู้อื่นเพื่อเป็นการป้องกันไว้ก่อน

จากการจัดเก็บข้อมูล และนำมาผ่านเวทีประชาคมพบว่าชุมชนมีทุนต่าง ๆ อยู่ในชุมชน 3 ประเภท คือ

1. ทุนที่มีอยู่ในตัวของชาวบ้านเอง เป็นทุนที่เป็นความรู้ความสามารถ ได้แก่ การปลูกไม้กวาดดอกหญ้า หมอฮู (หมอฮู หมายถึง ผู้ที่มีความรู้ในการรักษาคนเมื่อถูกกัด) การทำสวนยางพารา สวนผลไม้ในพื้นที่ลาดชัน การประพฤติปฏิบัติของคน มีความเสียสละเงินทองในการจัดกิจกรรมต่าง เช่น สมทบทุนตัดถนนเข้าไปยังกลุ่มบ้าน และเสียสละเวลาเพื่อเข้ามามีส่วนร่วมกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อการพัฒนาตนเองของชุมชน เมื่อคนได้นำทุนในด้านนี้ออกมาจะทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ร่วมคิดร่วมตัดสินใจในการพัฒนาช่วยหนุนเสริมให้การพัฒนาเป็นไปอย่างเป็นระบบ และต่อเนื่อง เพราะคนในชุมชนมีความรู้ภูมิปัญญา ในด้านการศึกษาค้นในชุมชนจะเฝ้าหาความรู้หลายวิธี เช่น การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้จากเพื่อน และจะมีการถ่ายทอดกันในเรื่องของอาชีพที่มีการปรึกษาแลกเปลี่ยนและเรียนรู้จากชุมชน ได้แก่ การปลูกไม้ผล การดูแลรักษา

2. ทุนเดิม คือ ทุนต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชนที่เป็นต้นทุนของคนในชุมชน อยู่ในวิถีชีวิตของคนในชุมชน ได้แก่

- 2.1 ทรัพยากรธรรมชาติ ที่มีความอุดมสมบูรณ์ยังเอื้อให้คนในชุมชนมีอาชีพที่มั่นคง เช่น ผืนดินที่อุดมสมบูรณ์สามารถปลูกพืชเศรษฐกิจที่สร้างรายได้เป็นอาชีพหลักได้ ได้แก่ ยางพารา เงาะ ทุเรียน มีลำคลองตาลเป็นแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรเพียงพอลดปีน้ำตกธารทิพย์ หรือน้ำตก 357 เป็นทรัพยากรธรรมชาติที่สวยงามเพื่อการพักผ่อนและแหล่งท่องเที่ยว สามารถสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน เช่น ขายอาหาร เครื่องดื่มแก่นักท่องเที่ยว นอกจากนี้ ยังมีน้ำผึ้งซึ่งเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีคุณค่าทางร่างกาย และจิตใจ ในทางยาแล้วเรียกน้ำผึ้งว่า ท้าวพันดอก และนิยมเป็นของฝากญาติผู้ใหญ่ และคนที่เคารพนับถือ และเพื่อนบ้าน ทั้งในชุมชนและนอกชุมชน เป็นทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นทุนอย่างหนึ่งที่สร้างความสัมพันธ์ความสามัคคีของคนในชุมชนโดยใช้น้ำผึ้งถือได้ว่าน้ำผึ้งเป็นสื่อกลาง

2.2 ทูตทางสังคมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของคนได้แก่ ความรักความเอื้ออาทรต่อกัน มีความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ ลูกหลานดูแลปู่ย่าตายาย ในชุมชนมีการจัดสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุ มีการ สืบสานวัฒนธรรมประเพณีภูมิปัญญา ความรู้ความสามารถที่มีอยู่ของปัจเจกบุคคลมีการถ่ายทอดออกมาในรูปของกิจกรรมในชุมชนก่อให้เกิดกลุ่มต่าง ๆ ขึ้นในชุมชน ได้แก่ กลุ่มออมทรัพย์ฯ กองทุนหมู่บ้าน กลุ่มปรับปรุงคุณภาพไม้ผล กลุ่มอาสาสมัครพิทักษ์ป่า กลุ่มอาสาสมัครป้องกันภัย กลุ่มพัฒนาสตรี กลุ่ม อสม. กลุ่มแม่บ้านสุขภาพ ভাল กลุ่มรักษาสภาพ กลุ่มไม้กวาดดอกหญ้า ที่เอื้อต่อการพัฒนาของชุมชน และคนในชุมชนเองยังไวต่อการพัฒนาอีกด้วย

3. ทูตภายนอกชุมชน การที่คนในชุมชนไวต่อการพัฒนา ทำให้เป็นโอกาสของชุมชน ที่มีหน่วยงานต่าง ๆ นำนโยบายของรัฐบาลเข้ามาส่งเสริมและสนับสนุนงบประมาณ และด้านวิชาการทำให้การพัฒนาในด้านต่าง ๆ ทั้งด้านการจัดการชุมชน ด้านเศรษฐกิจ ด้านสาธารณสุข ด้านสังคม การเมือง วัฒนธรรมประเพณี และด้านสิ่งแวดล้อม เป็นไปอย่างต่อเนื่อง

ในขณะที่เดียวกันชุมชนยังประสบปัญหาอยู่หลายด้าน ปัญหาหลักของชุมชน คือ พื้นที่ทำกินไม่มีเอกสารสิทธิ์ เพราะอยู่ในเขตพื้นที่อุทยานได้รั่มเย็น รย.3 (คลองตาล) เกิดการแย่งชิงพื้นที่ทำกินกับพื้นที่อุทยาน ทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างชาวบ้านกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้ รองลงมา คือ เรื่องของสุขภาพอนามัย เช่น โรคไข้เลือดออก มาลาเรีย โรคความดันโลหิตสูง และ เบาหวาน ภัยธรรมชาติ เช่น น้ำป่า ดินถล่ม ชุมชนได้ร่วมกันคิด วิเคราะห์ เพื่อหาสาเหตุของปัญหาและหาแนวทางการแก้ปัญหาเพื่อพัฒนาตนเอง

จากการจัดเวทีประชาคม ผู้นำและประชาชนมีโอกาสได้พูดคุยกัน ร่วมกันคิด ทำให้ได้ข้อเท็จจริง ผลที่เกิดขึ้นจากเวทีได้รับการยอมรับสามารถลดความขัดแย้งอันอาจเกิดขึ้นได้ในภายหลัง ในขั้นของการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลคุณลักษณะของชุมชนนี้ ที่มำพัฒนาพร้อมกับ คณะที่ปรึกษาการพัฒนาตนเองของชุมชน ได้แก่ พัฒนาการ สาธารณสุข กศน. ป่าไม้ เกษตร และเทศบาลตำบลบ้านส่อง ได้นำมาตราบฐานงานชุมชนที่กำหนดโดยคณะกรรมการจัดทำระบบมาตรฐานงานพัฒนาผู้นำชุมชน กลุ่ม/องค์กรชุมชน เครือข่ายองค์กรชุมชน และชุมชน มาเป็นแนวทางในการค้นหาสภาพ ความเป็นอยู่ของชุมชนในแต่ละด้าน (7 ด้าน 21 องค์ประกอบ) มากำหนดตัวชี้วัดการพัฒนาตนเอง พร้อมทั้งกำหนดเกณฑ์การประเมินตนเอง

1.2) การกำหนดตัวชี้วัด การกำหนดตัวชี้วัดเพื่อพัฒนาตนเองของบ้านสวนกล้วยดำเนินการโดยนำข้อมูลที่ได้ผ่านการวิเคราะห์และได้รับการยอมรับจากเวทีประชาคมแล้ว มากำหนดเป้าหมายการพัฒนาตามแนวทางมาตรฐานงานชุมชน โดยวิเคราะห์สถานภาพปัจจุบันว่าเป็นอย่างไร และกำหนดเกณฑ์การประเมินผลการพัฒนาตนเอง เพื่อให้การพัฒนา

ตนเองบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ โดยมี ทีมนำการพัฒนา ได้แก่ ประธานทีมนำการพัฒนา เลขานุการทีมนำการพัฒนา ทีมงาน และที่ปรึกษาการพัฒนา ตามระบบ มชช. ร่วมกับภาคีการพัฒนา กำหนดเกณฑ์การพัฒนาไว้ 7 ด้าน 20 องค์ประกอบ ในขั้นนี้ เจ้าหน้าที่มีบทบาทสำคัญในการเป็นผู้กระตุ้นให้ผู้ร่วมเวทีได้พูดคุยกัน และร่วมตัดสินใจในการกำหนดตัวชี้วัดการพัฒนาตนเอง รายละเอียดตามตารางที่ 5.1

ตารางที่ 5.1

ตัวชี้วัดการพัฒนาตนเองของชุมชนบ้านสวนกล้วย

มาตรฐานชุมชน	ตัวชี้วัด	สถานภาพปัจจุบัน	เป้าหมายการพัฒนา	เกณฑ์การประเมิน (%)
1. <u>เศรษฐกิจชุมชน</u>	1. จำนวนครัวเรือนที่มีเงินออมเพิ่มขึ้น	40%	60%	ต่ำกว่า 60 ไม่ผ่าน 60-70 ผ่าน 71-80 ปานกลาง 81-100 ดี
1.1 ครัวเรือนสามารถพึ่งตนเองได้	<u>ตัวชี้วัดเหตุ</u> 1.1 จำนวนครัวเรือนสามารถลดรายจ่ายได้เพิ่มขึ้น 1.2 จำนวนครัวเรือนที่มีกิจกรรมเพิ่มรายได้เพิ่มขึ้น			
1.2 การส่งเสริมอาชีพที่ตอบสนองความต้องการของชุมชน	1. จำนวนคนวัยทำงานมีงานทำเพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับปีที่ผ่านมา	50%	70%	ต่ำกว่า 60 ไม่ผ่าน 60-70 ผ่าน 71-80 ปานกลาง 81-100 ดี
	<u>ตัวชี้วัดเหตุ</u> 1.1 จำนวนกิจกรรมส่งเสริมอาชีพตรงกับความต้องการของคนในชุมชน			

ตารางที่ 5.1 (ต่อ)

มาตรฐานชุมชน	ตัวชี้วัด	สถานภาพ ปัจจุบัน	เป้าหมาย การพัฒนา	เกณฑ์การประเมิน (%)
	1.2 มีการฝึกอบรมด้าน อาชีพอย่างน้อย 2 ครั้ง/ปี 1.3 จำนวนที่ผ่านการ ฝึกอบรมนำความรู้ไปใช้ ประโยชน์ 2. คนวัยทำงานไม่ เคลื่อนย้ายไปทำงานนอก ชุมชนอย่างถาวร <u>ตัวชี้วัดเหตุ</u> 2.1 จำนวนครัวเรือนที่มีที่ทำ กินเพียงพอต่อการดำรงชีพ	40%	80%	ต่ำกว่า 70 ไม่ผ่าน 71-80 ผ่าน 81-90 ปานกลาง 91-100 ดี
1.3 การส่งเสริม วิสาหกิจของ ชุมชนตามความ เหมาะสมของ ชุมชน	1. จำนวนกลุ่มวิสาหกิจ ชุมชนที่มีการบริหารจัดการดี มีผลกำไรเลี้ยงตนเองได้ <u>ตัวชี้วัดเหตุ</u> 1.1 มีการพัฒนาด้านการ บริการ 1.2 จำนวนผู้ใช้ / บริการเพิ่ม 1.3 จำนวนทุนเพิ่มขึ้น 1.4 มีการพัฒนาด้าน การตลาด	60%	80%	ต่ำกว่า 70 ไม่ผ่าน 71-80 ผ่าน 81-90 ปานกลาง 91-100 ดี

ตารางที่ 5.1 (ต่อ)

มาตรฐานชุมชน	ตัวชี้วัด	สถานภาพ ปัจจุบัน	เป้าหมาย การพัฒนา	เกณฑ์การประเมิน (%)
<p>2. <u>การจัดการ</u> <u>ทรัพยากรธรรมชาติและ</u> <u>สิ่งแวดล้อมใน</u> <u>ชุมชน</u></p> <p>2.1 การบริหาร ทรัพยากรธรรม ชาติอย่าง เหมาะสม</p>	<p>1. จำนวนพื้นที่ทรัพยากร ธรรมชาติ ที่ได้รับการ อนุรักษ์/ฟื้นฟูโดยชุมชน</p> <p><u>ตัวชี้วัดเหตุ</u></p> <p>1.1 จำนวนกิจกรรมการ อนุรักษ์/ฟื้นฟูทรัพยากร ธรรมชาติที่บรรลุเป้าหมาย</p> <p>1.2 จำนวนการทำผิด ระเบียบของการจัดการ ทรัพยากร ธรรมชาติลดลง เมื่อเทียบกับอดีตที่ผ่านมา</p>	60%	80%	ต่ำกว่า 60 ไม่ผ่าน 60-70 ผ่าน 71-80 ปานกลาง 81-100 ดี

ตารางที่ 5.1 (ต่อ)

มาตรฐานชุมชน	ตัวชี้วัด	สถานภาพ ปัจจุบัน	เป้าหมาย การพัฒนา	เกณฑ์การประเมิน (%)
2.2 การเสริมสร้างสภาพแวดล้อมชุมชนที่ดี	<p>1. ร้อยละของปัญหามลภาวะประเภทต่าง ๆ ลดลงตามเป้าหมายที่กำหนด</p> <p><u>ตัวชี้วัดเหตุ</u></p> <p>1.1 จำนวนกิจกรรมการจัดการกับปัญหาสิ่งแวดล้อม</p> <p>1.2 ร้อยละความก้าวหน้าของการปรับปรุงสภาพแวดล้อม (ภูมิทัศน์) ของชุมชน</p>	70%	75%	ต่ำกว่า 60 ไม่ผ่าน 60-70 ผ่าน 71-80 ปานกลาง 81-100 ดี
2.3 ระบบโครงสร้างพื้นฐานเพียงพอต่อความต้องการ	<p>1. ความพึงพอใจของคนวัยทำงานต่อโครงสร้างพื้นฐานภายในชุมชน</p> <p><u>ตัวชี้วัดเหตุ</u></p> <p>1.1 จำนวนครัวเรือนที่มีน้ำอุปโภค</p> <p>1.2 จำนวนครัวเรือนที่มีไฟฟ้าใช้</p> <p>1.3 จำนวนเส้นทางคมนาคมสะดวกรวดเร็ว</p>	50%	80%	ต่ำกว่า 50 ไม่ผ่าน 51-60 ผ่าน 61-70 ปานกลาง 71-100 ดี

ตารางที่ 5.1 (ต่อ)

มาตรฐานชุมชน	ตัวชี้วัด	สถานภาพ ปัจจุบัน	เป้าหมาย การพัฒนา	เกณฑ์การประเมิน (%)
3. <u>ด้านสุขภาพ</u> <u>อนามัย</u>				
3.1 ระบบ โครงสร้าง พื้นฐานเพื่อ สุขภาพจากการ ที่มีส่วนร่วมของ ชุมชน	1. ร้อยละของความก้าวหน้า ในการจัดทำแผนชุมชนด้าน สุขภาพและการนำแผนสู่การ ปฏิบัติ <u>ตัวชี้วัดเหตุ</u> 1.1 จำนวนกิจกรรมการ จัดทำแผนชุมชนโดยชุมชน ร่วมกับภาคีที่เกี่ยวข้อง 1.2 จำนวนกิจกรรมที่แสดง ถึงการนำแผนไปปฏิบัติโดย การริเริ่มของชุมชนกับภาคีที่ เกี่ยวข้อง 1.3 จำนวนครัวเรือนที่เข้าถึง หลักประกันสุขภาพและ ได้รับบริการพื้นฐาน	40%	70%	ต่ำกว่า 50 ไม่ผ่าน 51-60 ผ่าน 61-70 ปานกลาง 71-100 ดี
3.2 การจัดการ เพื่อสร้างเสริม สุขภาพ	1. จำนวนผู้ป่วยด้วยโรคที่ ป้องกันได้ด้วยวัคซีนลดลง จากอดีตที่ผ่านมา <u>ตัวชี้วัดเหตุ</u> 1.1 จำนวนครั้งของกิจกรรม ที่สร้างเสริมสุขภาพที่ริเริ่ม และดำเนินการโดยชุมชน	40%	80%	ต่ำกว่า 60 ไม่ผ่าน 60-70 ผ่าน 71-80 ปานกลาง 81-100 ดี

ตารางที่ 5.1 (ต่อ)

มาตรฐานชุมชน	ตัวชี้วัด	สถานภาพ ปัจจุบัน	เป้าหมาย การพัฒนา	เกณฑ์การประเมิน (%)
3.3 การป้องกัน โรคประจำถิ่น (ติดต่อ/ไม่ ติดต่อ)	<p>1.2 จำนวนสมาชิกที่เข้าร่วมกิจกรรมเมื่อเทียบกับแผนที่กำหนด</p> <p>1.3 จำนวนชมรมสร้างสุขภาพ/จัดการด้านสุขภาพในชุมชน</p> <p>1. จำนวนผู้ป่วยด้วยโรคระบาดประเภทต่าง ๆ ลดลงจากอดีตที่ผ่านมา</p> <p>ตัวชี้วัดเหตุ</p> <p>1.1 จำนวนกิจกรรมเฝ้าระวังโรคระบาดที่ริเริ่ม/ดำเนินการโดยชุมชน/ภาคีอื่น</p> <p>1.2 จำนวนกิจกรรมติดตามเฝ้าระวังกลุ่มเสี่ยงต่อการเป็นโรคที่ริเริ่มดำเนินการโดยชุมชนร่วมกับภาคี</p> <p>1.3 จำนวนครอบครัวที่เข้าร่วมกิจกรรมป้องกันไข้เลือดออก</p>	40%	80%	ต่ำกว่า 60 ไม่ผ่าน 60-70 ผ่าน 71-80 ปานกลาง 81-100 ดี
3.4 ความ สามารถในการ ดูแลและจัดการ ด้านสุขภาพได้ ด้วยตนเอง	<p>1. จำนวนอาสาสมัครดูแลสุขภาพ</p> <p>2. จำนวนสมาชิกในชุมชนไม่เป็นโรคที่เกิดจากพฤติกรรม การบริโภค</p>	50%	70%	ต่ำกว่า 60 ไม่ผ่าน 60-70 ผ่าน 71-80 ปานกลาง 81-100 ดี

ตารางที่ 5.1 (ต่อ)

มาตรฐานชุมชน	ตัวชี้วัด	สถานภาพ ปัจจุบัน	เป้าหมาย การพัฒนา	เกณฑ์การประเมิน (%)
	<u>ตัวชี้วัดเหตุ</u> 1.1 จำนวนกิจกรรมการให้ ความรู้การส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันโรค การรักษา พยาบาลเบื้องต้น 1.2 จำนวนครัวเรือนที่มี ความรู้ความสามารถในการ ดูแลสุขภาพได้ด้วยตนเอง เพิ่มขึ้น 1.3 จำนวนกิจกรรมการออก กำลังกาย			
4. <u>ด้านศาสนา</u> <u>วัฒนธรรมและ</u> <u>ประเพณี</u>				
4.1 การนับถือ ศาสนาเป็นที่ยึด เหนี่ยวจิตใจ	1. สมาชิกของชุมชน มีความพอใจในการวางตน เป็นแบบอย่าง และ ความสามารถในการเผยแพร่ ศาสนา ของผู้นำศาสนา เพิ่มขึ้นจากอดีตที่ผ่านมา	30%	70%	ต่ำกว่า 50 ไม่ผ่าน 51-65 ผ่าน 66-85 ปานกลาง 86-100 ดี
	<u>ตัวชี้วัดเหตุ</u> 1.1 จำนวนกิจกรรมทาง ศาสนาที่ใช้คำสอนทาง ศาสนายกระดับจิตใจสมาชิก ในชุมชน			

ตารางที่ 5.1 (ต่อ)

มาตรฐานชุมชน	ตัวชี้วัด	สถานภาพ ปัจจุบัน	เป้าหมาย การพัฒนา	เกณฑ์การประเมิน (%)
4.2 การมี วิถีชีวิตแบ่งปัน เอื้ออาทร	<p>1.2. จำนวนสมาชิกในชุมชน ที่ เข้าร่วมกิจกรรมทาง ศาสนา</p> <p>1.3 ร้อยละของครัวเรือนที่ เข้าวัดฟังธรรมคำสอนทาง ศาสนา</p> <p>1. สมาชิกในชุมชนมีความ พอใจต่อการดูแลช่วยเหลือ เกื้อกูลกันจากความร่วมมือ ของคนในชุมชน <u>ตัวชี้วัดเหตุ</u></p> <p>1.1 จำนวนกิจกรรม การช่วยเหลือคนในชุมชนที่ ประสบปัญหา</p> <p>1.2 จำนวนผู้ด้อยโอกาสใน ชุมชนที่ได้รับความช่วยเหลือ</p>	40%	80%	ต่ำกว่า 50 ไม่ผ่าน 51-60 ผ่าน 61-70 ปานกลาง 71-100 ดี
4.3 การอนุรักษ์ สืบสาน วัฒนธรรม ประเพณีของ ชุมชน	<p>1. ร้อยละของครัวเรือนที่ เข้าร่วมกิจกรรมสืบสาน วัฒนธรรมประเพณีเพิ่มขึ้น <u>ตัวชี้วัดเหตุ</u></p> <p>1.1 จำนวนกิจกรรมการ อนุรักษ์ สืบสานวัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่นของชุมชน</p> <p>1.2 จำนวนเยาวชนที่เข้าร่วม สืบสานวัฒนธรรมประเพณี ในชุมชนเพิ่มขึ้น</p>	50%	80%	ต่ำกว่า 50 ไม่ผ่าน 50-65 ผ่าน 66-85 ปานกลาง 86-100 ดี

ตารางที่ 5.1 (ต่อ)

มาตรฐานชุมชน	ตัวชี้วัด	สถานภาพ ปัจจุบัน	เป้าหมาย การพัฒนา	เกณฑ์การประเมิน (%)
5. ด้านการ พัฒนาคนใน ชุมชน 5.1 การจัดการ ความรู้ของ ชุมชน	1. จำนวนสมาชิกในชุมชน ได้รับการเรียนรู้จากการสืบ สานภูมิปัญญา เพิ่มขึ้นจาก อดีตที่ผ่านมา <u>ตัวชี้วัดเหตุ</u> 1.1 จำนวนกิจกรรมการ รวบรวม/บันทึกภูมิปัญญา ท้องถิ่น 1.2 จำนวนกิจกรรมการสืบ ทอดเผยแพร่ภูมิปัญญา ท้องถิ่น 1.3 จำนวนหัวข้อ/ประเด็น ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่นำมาใช้ ในชีวิตประจำวัน	40%	70%	ต่ำกว่า 50 ไม่ผ่าน 50-65 ผ่าน 66-85 ปานกลาง 86-100 ดี
6. ด้านการ บริหารจัดการ ในชุมชน 6.1 การจัดการ ระบบฐานข้อมูล ในชุมชน	1. มีระบบฐานข้อมูลชุมชน เพื่อใช้ในการวางแผน 2. มีศูนย์การเรียนรู้ของ ชุมชน <u>ตัวชี้วัดเหตุ</u> 1.1 จำนวนผู้นำ/สมาชิกใน ชุมชนที่สามารถจัดทำระบบ ฐานข้อมูลได้ 1.2 จำนวนผู้นำ/สมาชิกใน ชุมชนที่สามารถนำระบบ ฐานข้อมูลไปใช้ในการ ตัดสินใจได้	50%	75%	ต่ำกว่า 60 ไม่ผ่าน 60-70 ผ่าน 71-80 ปานกลาง 81-100 ดี

ตารางที่ 5.1 (ต่อ)

มาตรฐานชุมชน	ตัวชี้วัด	สถานภาพ ปัจจุบัน	เป้าหมาย การพัฒนา	เกณฑ์การประเมิน (%)
6.2 การจัดทำ แผนชุมชน	<p>1. ร้อยละความก้าวหน้าของ การจัดทำแผนชุมชนและ นำไปปฏิบัติจริง <u>ตัวชี้วัดเหตุ</u></p> <p>1.1 จำนวนตัวแทนของ ชุมชนที่เข้าร่วมในการจัดทำ แผนชุมชน</p> <p>1.2 จำนวนแผนงาน/ โครงการที่ได้รับสนับสนุน จากองค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่นและภาคี</p> <p>1.3. จำนวนโครงการที่เกิด จากองค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่นนำแผนชุมชนไปเป็น ข้อมูลประกอบการจัดทำ ข้อบัญญัติงบประมาณ ประจำปี</p> <p>1.4 จำนวนครัวเรือนที่มีส่วน ร่วม ในการดำเนินงานตาม โครงการ/กิจกรรมในแผน ชุมชน</p>	60%	65%	ต่ำกว่า 60 ไม่ผ่าน 60-70 ผ่าน 71-80 ปานกลาง 81-100 ดี

ตารางที่ 5.1 (ต่อ)

มาตรฐานชุมชน	ตัวชี้วัด	สถานภาพ ปัจจุบัน	เป้าหมาย การพัฒนา	เกณฑ์การประเมิน (%)
6.3 การจัด สวัสดิการ	<p>1. สมาชิกกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชนมีความพึงพอใจที่ได้รับ การดูแลผ่านสวัสดิการต่าง ๆ ได้แก่ การเข้าถึงแหล่งทุน กองทุนส่งเสริมอาชีพ กองทุนประกันสุขภาพ กองทุนฌาปนกิจ</p> <p><u>ตัวชี้วัดเหตุ</u></p> <p>1.1 จำนวนครัวเรือนที่เข้าร่วมในการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ</p> <p>1.2 จำนวนครัวเรือนที่มีส่วนร่วมในการจัดตั้งสวัสดิการชุมชน</p> <p>1.3 ร้อยละของผู้ด้อยโอกาสในชุมชนที่ได้รับการช่วยเหลือ</p> <p>1.4 การดำเนินการศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน</p> <p>1.5 ร้อยละความก้าวหน้าของการจัดระบบฌาปนกิจสงเคราะห์</p>	70%	75%	ต่ำกว่า 60 ไม่ผ่าน 60-70 ผ่าน 71-80 ปานกลาง 81-100 ดี

ตารางที่ 5.1 (ต่อ)

มาตรฐานชุมชน	ตัวชี้วัด	สถานภาพ ปัจจุบัน	เป้าหมาย การพัฒนา	เกณฑ์การประเมิน (%)
6.4 การเสริมสร้าง การเมืองการ ปกครองตาม ระบอบ ประชาธิปไตย	<p>1. จำนวนแผนงาน/ โครงการ/มาตรการแก้ไข ปัญหาภาวะเปราะบางที่ได้รับ การผลักดันริเริ่มแก้ไขตาม มติของที่ประชุม</p> <p>2. ร้อยละของชุมชนที่ พึงพอใจในสิทธิของชุมชน <u>ตัวชี้วัดเหตุ</u></p> <p>3.1 จำนวนกิจกรรมที่ ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมใน การป้องกันสิทธิของชุมชน</p> <p>3.2 ร้อยละของประชาชนที่ ไปใช้สิทธิเลือกตั้งทุกระดับ โดยเปรียบเทียบกับครั้งที่ ผ่านมา</p> <p>3.3 จำนวนครัวเรือนที่มีส่วน ร่วมในการจัดเวทีประชาคม ชุมชน</p> <p>3.4 ร้อยละของประชาชนที่ ปฏิบัติหน้าที่พลเมืองที่ดี</p> <p>3.5 จำนวนครั้งของการจัด เวทีประชาคมกลั่นกรอง โครงการ</p> <p>3.6 จำนวนตัวแทนของ ชุมชนที่เข้าไปมีส่วนร่วมใน การในการจัดซื้อจัดจ้างกับ เทศบาล</p>	60%	70%	ต่ำกว่า 60 ไม่ผ่าน 50-75 ผ่าน 76-90 ปานกลาง 91-100 ดี

ตารางที่ 5.1 (ต่อ)

มาตรฐานชุมชน	ตัวชี้วัด	สถานภาพ ปัจจุบัน	เป้าหมาย การพัฒนา	เกณฑ์การประเมิน (%)
7. ด้านความ มั่นคงปลอดภัย ในชีวิตและ ทรัพย์สิน				
7.1 การป้องกัน รักษาความ มั่นคงปลอดภัย ในชีวิตและและ ทรัพย์สิน	1. จำนวนการทำผิด กฎหมายประเภทต่าง ๆ ลดลง/ไม่มี เมื่อเทียบกับอดีต ที่ผ่านมา <u>ตัวชี้วัดเหตุ</u> 1.1 จำนวนผู้ค้า/ผู้เสพ ยาเสพติดลดลงหรือไม่มี 1.2 จำนวนการทำผิด กฎหมายประเภทต่าง ๆ ลดลง 1.3 มีการจัดเวรจุดตรวจ ตามสถานที่เข้า- ออกใน ชุมชน 1.4 มีการติดตามตรวจสอบ อย่างต่อเนื่อง	50%	70%	ต่ำกว่า 50 ไม่ผ่าน 50-65 ผ่าน 66-85 ปานกลาง 86-100 ดี
7.2 การป้องกัน ภัยธรรมชาติ โดยชุมชน	1. จำนวนสมาชิกในชุมชน ได้รับความเดือดร้อนจากภัย ธรรมชาติลดลงเมื่อเทียบกับ อดีตที่ผ่านมา	50%	75%	ต่ำกว่า 50 ไม่ผ่าน 50-65 ผ่าน 66-85 ปานกลาง 86-100 ดี

ตารางที่ 5.1 (ต่อ)

มาตรฐานชุมชน	ตัวชี้วัด	สถานภาพ ปัจจุบัน	เป้าหมาย การพัฒนา	เกณฑ์การประเมิน (%)
	2. ร้อยละของความก้าวหน้า การจัดระบบป้องกันภัย ธรรมชาติประเภทต่าง ๆ <u>ตัวชี้วัดเหตุ</u> 1.1 จำนวนกิจกรรมที่แสดง ถึง การป้องกันภัยธรรมชาติ ประเภทต่าง ๆ 1.2 จำนวนครั้งของกิจกรรม ให้ความรู้รณรงค์เกี่ยวกับ ภัยธรรมชาติประเภทต่าง ๆ 1.3 จำนวนผู้เข้าร่วม กิจกรรมป้องกันภัยต่าง ๆ เพิ่มขึ้น 1.4 มีกฎระเบียบ กติกา มาตรการป้องกันภัย ธรรมชาติของหมู่บ้าน 1.5 จำนวนคนในชุมชนมี ส่วนร่วมในกิจกรรมป้องกัน ภัยธรรมชาติประเภทต่าง ๆ			

จากตารางที่ 5.1 ชุมชนได้กำหนดตัวชี้วัดไว้ 7 ด้าน 20 องค์ประกอบ และได้กำหนดตัวชี้วัดผลและตัวชี้วัดเหตุ แต่ละตัวชี้วัดกำหนดสถานภาพปัจจุบัน และเป้าหมายการพัฒนาไว้ พร้อมทั้งกำหนดเกณฑ์การประเมินเป็น 4 ระดับ คือ ระดับดี ระดับปานกลาง ระดับผ่าน และระดับไม่ผ่าน

จากการกำหนดตัวชี้วัดของบ้านสวนกล้วย การพัฒนาตนเองจนไปถึงระดับดีดูแล้วว่าจะทำได้ยาก และกำหนดตัวชี้วัดมากเกินไปทั้งตัวชี้วัดเหตุและตัวชี้วัดผล มีการกำหนดเกณฑ์ การประเมินไว้ถึง 4 ระดับ ซึ่งเป็นสิ่งที่ทำได้ยากสำหรับชุมชน จากการกำหนดตัวชี้วัดดังกล่าว ผู้ศึกษาวิเคราะห์ได้ 3 ประเด็น คือ

1. การกำหนดตัวชี้วัดเพื่อการพัฒนาตนเองเป็นสิ่งแปลกใหม่สำหรับชุมชน ถ้าหากชุมชนไม่เข้าใจถึงการกำหนดตัวชี้วัดแล้วจะไม่สามารถกำหนดตัวชี้วัดได้ และตัวชี้วัดในแต่ละองค์ประกอบมีหลายตัวชี้วัด ฉะนั้นการพัฒนาตนเองจะต้องใช้เวลาในการพัฒนาตนเองมาก อาจต้องใช้เวลามากกว่า 1 ปี แต่ถ้าชุมชนสามารถกำหนดตัวชี้วัดขึ้นมาได้เองก็ถือว่าเป็นสิ่งที่ดี การกำหนดเกณฑ์ประเมินสถานภาพปัจจุบันและเป้าหมายการพัฒนา บ้านสวนกล้วยกำหนดค่าเป็นร้อยละตามแนวทางที่พัฒนากรได้นำเสนอ ซึ่งผู้นำชุมชนให้ความเห็นว่า วิธีการกำหนดตัวชี้วัดดังกล่าวทำให้ยากต่อความเข้าใจว่าเกณฑ์ที่กำหนดนั้นเป็นจำนวนเท่าใดแน่ ต้องย้อนกลับไปคิดเพื่อหาฐานข้อมูลที่เป็นจำนวนนับอีก ทำให้เสียเวลา แต่ถ้ากำหนดจำนวนตั้งแต่การกำหนดสถานภาพและเป้าหมายการพัฒนาไว้ก่อนจะทำให้เข้าใจได้ง่ายขึ้น สำหรับเกณฑ์การประเมินถ้ากำหนดเพียงผ่าน และไม่ผ่าน จะทำให้ชุมชนสามารถพัฒนาตนเองได้ง่ายกว่ากำหนดไว้เป็น 4 ระดับ แต่การกำหนดเป็น 4 ระดับทำให้ชุมชนสามารถพัฒนาตนเองได้ถึงระดับปานกลางหรือระดับดีได้เลย ชุมชนจะมีการพัฒนาเพื่อยกระดับต่อไป

2. การกำหนดตัวชี้วัดโดยระบุสถานภาพปัจจุบัน เป้าหมายการพัฒนา และเกณฑ์การประเมินหลายประเด็นยังไม่ชัดเจน ถูกต้องโดยเฉพาะการกำหนดตัวชี้วัดเหตุ จำนวนหลายตัว โดยใช้ตัวเดียวกันทั้งหมด ซึ่งบางตัวไม่สามารถใช้เกณฑ์การประเมินนั้นได้ ตัวอย่าง เช่น ด้านความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน องค์ประกอบที่ 1 การป้องกันรักษาความมั่นคงปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สิน มีตัวชี้วัดผลตัวที่ 1 จำนวนการทำผิดกฎหมายกิจกรรมประเภทต่าง ๆ ลดลง/ไม่มี เมื่อเทียบกับอดีตที่ผ่านมา ตัวชี้วัดเหตุ ตัวที่ 1.3 มีการจัดเวรจุดตรวจตามสถานที่เข้า – ออกชุมชน และตัวชี้วัดที่ 1.4 มีการติดตามตรวจสอบอย่างต่อเนื่อง

3. จากการกำหนดตัวชี้วัดเหตุ ตัวชี้วัดผล และเกณฑ์การกำหนดเป็นค่าร้อยละ ซึ่งมีความซับซ้อนและเป็นเรื่องใหม่ทำให้ยากต่อความเข้าใจของชุมชน เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนมีบทบาทในการสร้างความเข้าใจกับชุมชนในการกำหนดตัวชี้วัด ซึ่งเป็นตัวชี้วัดที่เป็นแนวทางการพัฒนาตนเองสำหรับชุมชน ชุมชนเองเมื่อพิจารณาแล้วเห็นว่ามีผลสอดคล้องกับชุมชน จึงตัดสินใจยอมรับตัวชี้วัด และค่าร้อยละที่กำหนดต้องมาเทียบกับเป้าหมายที่เป็นจำนวนในแต่ละตัวชี้วัดเพราะไม่เช่นนั้นแล้วจะไม่สามารถวัดค่าตัวชี้วัดได้

หลังจากชุมชนได้ร่วมกันพิจารณาตัวชี้วัดจากเวทีประชาคมแล้ว ได้นำตัวชี้วัดในแต่ละด้านนั้นมากำหนดโครงการ/กิจกรรม เพื่อพัฒนาตนเองให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้

โดยทีมนำพัฒนาร่วมกับภาคีพัฒนาได้แก่ เจ้าหน้าที่สาธารณสุข เกษตร พัฒนาการ กศน. เทศบาล ได้ร่วมกันคิด วิเคราะห์ข้อมูลของชุมชน แล้วนำมาสู่การกำหนดแผนงาน/โครงการ และบูรณาการ แผนงาน/โครงการของหน่วยงานที่ทำในพื้นที่บ้านสวนกล้วยมาไว้ในแผนพัฒนาตนเอง ดังนี้

ตารางที่ 5.2

โครงการ/กิจกรรมการพัฒนาตนเองตามตัวชี้วัด

ที่	ด้าน	ตัวชี้วัด	โครงการ/กิจกรรม
1	เศรษฐกิจชุมชน	<ol style="list-style-type: none"> 1. จำนวนครัวเรือนมีเงินออมเพิ่มขึ้น 2. จำนวนคนวัยทำงานมีงานทำเพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับปีที่ผ่านมา 3. จำนวนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่มีการบริหารจัดการดีมีผลกำไรเลี้ยงตนเองได้ 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ประชาสัมพันธ์ให้คนในชุมชนสมัครเป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ และให้มีการออมเงินเพิ่มขึ้น 2. ส่งเสริมการทำบัญชีรับ-จ่ายของครัวเรือน 3. ประชาสัมพันธ์ปลูกผักสวนครัวปลอดสารเคมี 4. ฝึกอบรมการทำนุ้ยหมัก/นุ้ยชีวภาพ 1. ฝึกอบรมอาชีพให้กับกลุ่มสนใจ 2. จัดตั้งกลุ่มทำอาหาร/จัดสถานที่ 3. ส่งเสริมอาชีพเสริมและการเข้าถึงแหล่งทุน 1. ส่งเสริมการทำวิสาหกิจชุมชน/พัฒนากลุ่ม 2. อบรมให้ความรู้ด้านโรคพืช/สัตว์

ตารางที่ 5.2 (ต่อ)

ที่	ด้าน	ตัวชี้วัด	โครงการ/กิจกรรม
2	การจัดการ ทรัพยากร ธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมใน ชุมชน	<p>1. จำนวนพื้นที่ทรัพยากรธรรมชาติ ที่ได้รับการอนุรักษ์/ฟื้นฟูโดย ชุมชน</p> <p>2. ปัญหาผลกระทบประเภทต่าง ๆ ลดลงตามเป้าหมายที่กำหนด</p> <p>3. ความพึงพอใจของคนวัยทำงาน ต่อโครงสร้างพื้นฐานภายใน ชุมชน</p>	<p>1. ประชาสัมพันธ์การอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมได้แก่ ดิน น้ำ ป่าไม้ สัตว์ป่า</p> <p>2. ฟื้นฟูสภาพป่าให้กลับสู่สภาพ เดิม และกำหนดพื้นที่ รับผิดชอบ</p> <p>3. โครงการหนึ่งคน หนึ่งฝน หนึ่งต้น</p> <p>4. ปรับปรุงภูมิทัศน์สองข้างทาง</p> <p>5. ฝึกอบรมเยาวชนด้านการ อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม</p> <p>6. ส่งเสริมปลูกต้นไม้ริมถนน</p> <p>1. สร้างสวนสาธารณะประจำ หมู่บ้าน</p> <p>2. พัฒนาสภาพแวดล้อมในชุมชน และกำหนดพื้นที่รับผิดชอบ</p> <p>1. พัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐาน โดยการจัดทำผังชุมชน จัดแบ่ง โซนรับผิดชอบ สสำรวจ ความพึงพอใจ ความต้องการ ของชุมชน</p>
3	สุขภาพอนามัย	1. ความก้าวหน้าในการจัดทำแผน ชุมชนด้านสุขภาพและการนำ แผนสู่การปฏิบัติ	<p>1. ส่งเสริมการออกกำลังกายใน ชุมชน</p> <p>2. จัดทำข้อมูลชุมชนให้เป็น ปัจจุบัน</p>

ตารางที่ 5.2 (ต่อ)

ที่	ด้าน	ตัวชี้วัด	โครงการ/กิจกรรม
		<p>2. จำนวนผู้ป่วยด้วยโรคที่มารักษา ป้องกันได้ด้วยวัคซีนลดลงจากอดีตที่ผ่านมา</p> <p>3. จำนวนผู้ป่วยด้วยโรคระบาด ประเภทต่าง ๆ ลดลงจากอดีตที่ผ่านมา</p> <p>4. จำนวนอาสาสมัครดูแลสุขภาพ</p> <p>5. จำนวนสมาชิกในชุมชนไม่เป็นโรคที่เกิดจากพฤติกรรมการบริโภค</p>	<p>3. จัดทำแผนพัฒนาตนเองและประสานแผนกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง</p> <p>1. รณรงค์ป้องกันโรคติดต่อ</p> <p>2. จัดหาเวชภัณฑ์ที่จำเป็นให้กับศูนย์ศสมช.</p> <p>3. ปรับปรุงศูนย์ ศสมช.</p> <p>1. รณรงค์ป้องกันและกำจัดลูกน้ำ ยุงลายทุกวันศุกร์</p> <p>2. ค้นหาผู้ป่วยด้วยโรคติดต่อและไม่ติดต่อในกลุ่มเสี่ยง</p> <p>1. พัฒนาทักษะความรู้ความสามารถแก่ อสม.</p> <p>1.อบรมแกนนำสุขภาพประจำครอบครัว</p> <p>2. จัดสร้างลานกีฬาประจำหมู่บ้าน</p>
4	ศาสนา วัฒนธรรมและ ประเพณี	<p>1. สมาชิกของชุมชนมีความพอใจ วางตนเป็นแบบอย่างและ ความสามารถในการเผยแพร่ ศาสนา</p> <p>2. สมาชิกในชุมชนมีความพึงพอใจในการดูแลช่วยเหลือ เกื้อกูลกันจากความร่วมมือของ คนในชุมชน</p>	<p>1. รณรงค์เข้าวัดฟังธรรมและ ปฏิบัติธรรมทุกวันพระ</p> <p>2. จัดให้มีกิจกรรมทางศาสนา เช่น ทำบุญเลี้ยงพระในเทศกาล เข้าพรรษา</p> <p>1. ส่งเสริมสร้างจิตสำนึกด้าน คุณธรรมของคนในชุมชน</p> <p>2. จัดสวัสดิการแก่ผู้สูงอายุ</p>

ตารางที่ 5.2 (ต่อ)

ที่	ด้าน	ตัวชี้วัด	โครงการ/กิจกรรม
		3. ครั้วเรือนเข้าร่วมกิจกรรม สืบสานวัฒนธรรมประเพณี ท้องถิ่น	1. อนุรักษ์ขนบธรรมเนียม ประเพณี ได้แก่ สงกรานต์ เดือนสิบลอยกระทง เข้าพรรษา
5	การพัฒนาคน ในชุมชน	1. สมาชิกในชุมชนได้รับการเรียนรู้ จากการสืบสานภูมิปัญญา เพิ่มขึ้นจากอดีตที่ผ่านมา	1. จัดกิจกรรมรวบรวม/บันทึก ภูมิปัญญาท้องถิ่น 2. จัดกิจกรรมสืบทอด/เผยแพร่ ภูมิปัญญาท้องถิ่น 3. ส่งเสริมให้นำภูมิปัญญามาใช้ ในชีวิตประจำวัน
6	การบริหาร จัดการในชุมชน	1. มีระบบฐานข้อมูลในการ วางแผน 2. ความก้าวหน้าของการจัดทำ แผนชุมชนและนำไปปฏิบัติจริง	1. ส่งเสริมการจัดทำฐานข้อมูลใน ชุมชน 2. ส่งเสริมให้นำข้อมูลไปใช้ในการ ตัดสินใจเพื่อการพัฒนา 3. ส่งเสริมให้มีศูนย์เรียนรู้ชุมชน 1. ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนเข้า มามีส่วนร่วมในการจัดทำแผน ชุมชน 2. ประสานแผนงาน/โครงการกับ ภาคี /องค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่น 3. คัดเลือกตัวแทนเข้าร่วมในการ เป็นกรรมการจัดซื้อจัดจ้างของ เทศบาล 4. ประชาสัมพันธ์ให้ครัวเรือนเข้ามามี ส่วนร่วมในการดำเนิน โครงการ/กิจกรรมในแผนชุมชน

ตารางที่ 5.2 (ต่อ)

ที่	ด้าน	ตัวชี้วัด	โครงการ/กิจกรรม
		3. สมาชิกในชุมชนได้รับความพึงพอใจในการจัดสวัสดิการต่าง ๆ	1. จัดสวัสดิการผู้สูงอายุในชุมชน 2. จัดทำหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าให้กับประชาชน 3. กำหนดระเบียบศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน
		4. ความพึงพอใจของประชาชนในสิทธิของชุมชน	1. ประชาสัมพันธ์เสริมสร้างความรู้ในระบอบประชาธิปไตย 2. ประชาสัมพันธ์ให้ไปใช้สิทธิเลือกตั้งทุกระดับ
7	ความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน	1. การทำผิดกฎหมายเมื่อเปรียบเทียบกับอดีตที่ผ่านมา	1. รณรงค์ป้องกันยาเสพติดในชุมชน 2. สอดส่องดูแลการทำผิดกฎหมาย 3. จัดเวรยาม/ตั้งจุดตรวจสถานที่เข้า-ออก หมู่บ้าน 4. จัดโซนแรงงานต่างด้าว 5. ประชาสัมพันธ์การขึ้นทะเบียนแรงงานต่างด้าว
		2. ประชาชนได้รับความเดือดร้อนจากภัยธรรมชาติลดลงเมื่อเทียบกับอดีตที่ผ่านมา	1. จัดให้มีการเฝ้าระวังภัยต่าง ๆ เช่น การเฝ้าระวังดินถล่มและน้ำป่าตั้งอาสาสมัคร
		3. ความก้าวหน้าของการจัดระบบป้องกันภัยธรรมชาติประเภทต่าง ๆ	1. จัดหาอุปกรณ์เตือนภัย 2. จัดซื้อวิทยุสื่อสารแกชชุด ชรบ. 3. ปรับปรุงเสียงตามสาย

1.3) การกำหนดแผนงาน/โครงการเพื่อพัฒนาตนเอง หลังจากชุมชนได้กำหนดตัวชี้วัดการพัฒนาตนเองในแต่ละด้านแล้ว ชุมชนได้ร่วมกันกำหนดแผนการพัฒนาตนเองขึ้นเพื่อให้สามารถพัฒนาตนเองให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ โดยได้กำหนดกิจกรรมการพัฒนาในแต่ละด้านโดยแบ่งแผนออกเป็น 3 ประเภท คือ โครงการ/กิจกรรมชุมชนดำเนินการเอง โครงการ/กิจกรรมที่ทำร่วมกับหน่วยงานอื่น และ โครงการ/กิจกรรมที่ให้หน่วยงานอื่นรับผิดชอบตามตารางที่ 5.3 , 5.4 และ 5.5 ดังนี้

ตารางที่ 5.3

แผนพัฒนาตนเองของชุมชนบ้านสวนกล้วย โครงการ/กิจกรรม
ประเภทดำเนินการเอง

ที่	กิจกรรม	ผู้รับผิดชอบ	ระยะเวลาดำเนินการ
1	ประชาสัมพันธ์ให้คนในชุมชนสมัครเป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ และให้มีการออมเพิ่มขึ้น	ทีมพัฒนา/กม.	มี.ค. 48 – ก.พ.49
2	ฝึกอบรมด้านอาชีพให้กับกลุ่มสนใจในชุมชน การทำไม้กวาดดอกหญ้า	กลุ่มไม้กวาดฯ	ก.พ.- ก.ย.48
3	ส่งเสริมการทำบัญชี รายได้/รายจ่ายของครัวเรือน	ทีมพัฒนา/กม.	มิ.ย.- ส.ค.48
4	พัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐาน โดยการจัดทำผังชุมชน จัดแบ่งโซนรับผิดชอบสำรวจความพึงพอใจ/ความต้องการของชุมชน	กม./อช.	มิ.ย.- ส.ค.48
5	รณรงค์เข้าวัดฟังธรรม/และปฏิบัติธรรมทุกวันพระ	ทีมพัฒนา/กม.	มิ.ย.- ส.ค.48
6	จัดให้มีกิจกรรมทางศาสนา เช่น การทำบุญเลี้ยงพระในช่วงเทศกาลเข้าพรรษา	ทีมพัฒนา/กม.	ก.ค. – ต.ค. 48
7	ฟื้นฟูขนบธรรมเนียมประเพณี เช่น ประเพณีสงกรานต์ เทศกาลเดือนสิบ ลอยกระทง	ทีมพัฒนา/กม.	เม.ย. – ก.ย. 48
8	ส่งเสริมการออกกำลังกายในชุมชน	อสม.	เม.ย.48 – ก.พ.49
9	สร้างจิตสำนึกด้านคุณธรรมของคน	ทีมพัฒนา/กม.	มิ.ย. – ก.ย.48

ตารางที่ 5.3 (ต่อ)

ที่	กิจกรรม	ผู้รับผิดชอบ	ระยะเวลาดำเนินการ
10	จัดกิจกรรมรวบรวม/บันทึกภูมิปัญญาท้องถิ่น	ทีมงานการพัฒนา/กม.	เม.ย.- ก.ย. 48
11	จัดกิจกรรมสืบทอด/เผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่น	ทีมงานการพัฒนา/กม.	เม.ย.- ก.ย. 48
12	ส่งเสริมให้นำภูมิปัญญามาใช้ในชีวิตประจำวัน	ทีมงานการพัฒนา/กม.	พ.ค. – ก.ย. 48
13	พัฒนาสภาพแวดล้อมในชุมชนลดมลภาวะกำหนดพื้นที่รับผิดชอบในการดูแลสภาพแวดล้อม	ทีมงานการพัฒนา/ กม.	เม.ย. – มี.ค.49
14	จัดทำข้อมูลของชุมชนให้เป็นปัจจุบัน	ทีมงานการพัฒนา/ กม.	พ.ค.48
15	จัดทำแผนพัฒนาตนเองและมีการประสานแผนงาน/โครงการ กับเทศบาล/ พช./สาธารณสุข/เกษตรเพื่อการพัฒนาชุมชน	ทีมงานการพัฒนา/ กม.	มี.ค.48 – ก.ค.48
16	ประชาสัมพันธ์ให้มีการไปใช้สิทธิเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้านและการเลือกตั้งอื่น ๆ ทุกระดับ	ทีมงานการพัฒนา/ กม.	มี.ค.48 – ก.พ.49
17	ส่งเสริมประชาสัมพันธ์ระบอบประชาธิปไตย	ทีมงานการพัฒนา/ กม.	พ.ค.48 – ธ.ค.48
18	รณรงค์ป้องกันยาเสพติด		
19	สอดส่องดูแลการกระทำผิดกฎหมาย	กม./ชุดรักษา ความปลอดภัย	มี.ค.48 – ก.พ.49
20	จัดเวรยาม/จุดตรวจสถานที่เข้า-ออกหมู่บ้าน	กม./ชุดรักษา ความปลอดภัย	มี.ค. 48 – ก.พ.49
	จัดให้มีการเฝ้าระวังภัยต่าง ๆ เช่น การ	กม. /เครือข่ายเฝ้า	มิ.ย.48 – ก.ย.49
21	เฝ้าระวังภัยดินถล่ม/น้ำป่า	ระวังแจ้งเตือนภัย ล่วงหน้าดินถล่ม	

ตารางที่ 5.3 (ต่อ)

ที่	กิจกรรม	ผู้รับผิดชอบ	ระยะเวลาดำเนินการ
22	ส่งเสริมปลูกต้นไม้ริมถนน	กม./ทีมงานพัฒนา	พ.ค.48 – มิ.ย.48
23	จัดตั้งกลุ่มทำอาหาร/จัดสถานที่	กลุ่มสตรี	พ.ค.48 – มิ.ย.48
24	ประชาสัมพันธ์ปลูกผักสวนครัว ปลอดสารเคมี	ทีมงานการพัฒนา กม./ชุดรักษา	พ.ค.48 – มิ.ย.48
25	จัดโซนแรงงานต่างด้าว	ความปลอดภัย	
26	ประชาสัมพันธ์การขึ้นทะเบียนแรงงาน ต่างด้าว	กม.	ทุกวันที่ 6 ของเดือน
27	จัดทำฐานข้อมูลของหมู่บ้านให้เป็น ปัจจุบัน	กม.	พ.ค 48 – มิ.ย.48

ตารางที่ 5.4

แผนพัฒนาตนเองของชุมชนบ้านสวนกล้วยโครงการ/กิจกรรมประเภท
ทำร่วมกับหน่วยงานอื่น

ที่	โครงการ/กิจกรรม	ผู้รับผิดชอบ	ระยะเวลาดำเนินการ
1	ฝึกอบรมการทำปุ๋ยหมัก /ปุ๋ยชีวภาพ	ทีมงานพัฒนา/พัฒนา ที่ดิน	ก.พ.48 - ก.ย.48
2	ส่งเสริมอาชีพเสริมและการเข้าถึง แหล่งทุน	ทีมงานพัฒนา/เกษตร/ กศน.	ต.ค.48- ก.ย.49
3	ส่งเสริมการทำธุรกิจชุมชน/พัฒนากลุ่ม	ทีมงานการพัฒนา/ ธกส./พช.	ต.ค.48- ก.ย.49
4	ประชาสัมพันธ์การอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ดิน น้ำ ป่าไม้ สัตว์ป่า	กลุ่มอนุรักษ์พิทักษ์ ป่า/ป่าไม้	เม.ย.48 - ก.ย.49
5	ฟื้นฟูสภาพป่าให้กลับสู่สภาพเดิม กำหนดพื้นที่รับผิดชอบ	กลุ่มอนุรักษ์พิทักษ์ ป่า/ป่าไม้	เม.ย.48 - ก.ย.49

ตารางที่ 5.4 (ต่อ)

ที่	โครงการ/กิจกรรม	ผู้รับผิดชอบ	ระยะเวลาดำเนินการ
6	โครงการหนึ่งคน หนึ่งฝน หนึ่งต้น	กม./เทศบาล	มิ.ย. – ก.ย. 49
7	สร้างสวนสาธารณะประจำหมู่บ้าน	กม./เทศบาล	มิ.ย. – ก.ย. 49
8	รณรงค์ป้องกันโรคติดต่อ ไข้เลือดออก มาลาเรีย และไข้หวัดนก	อสม./สาธารณสุข	พ.ค. – ก.ย. 48
9	รณรงค์ป้องกันและกำจัดลูกน้ำยุงลาย ทุกวันศุกร์	อสม./สาธารณสุข	พ.ค. – ก.ย. 48
10	ปรับปรุงศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชน	อสม./สาธารณสุข	พ.ค. – ก.ย. 48
11	รณรงค์ค้นหาผู้ป่วยด้วยโรคติดต่อ และ ไม่ติดต่อในกลุ่มเสี่ยง	อสม./สาธารณสุข	พ.ค. – ก.ย. 48
12	ประชาสัมพันธ์ให้มีการใช้ฐานข้อมูลเพื่อ การตัดสินใจ	ทีมงานการพัฒนา/พช.	พ.ค. – ก.ย. 48
13	กำหนดระเบียบศูนย์สงเคราะห์ราษฎร ประจำหมู่บ้าน	กรรมการศูนย์ฯ	พ.ค. 48
14	ประชาสัมพันธ์ให้ครัวเรือนเข้าร่วม กิจกรรมจัดทำแผนชุมชน	ทีมงานพัฒนา/ ภาคีการพัฒนา	ก.พ.48 - ก.ย.48
15	ประชาสัมพันธ์ให้ครัวเรือนเข้ามามีส่วน ร่วมในการดำเนินโครงการ/กิจกรรมใน แผนชุมชน	ทีมงานพัฒนา/ ภาคีการพัฒนา	ต.ค.48- ก.ย.49
16	ส่งเสริมการจัดทำศูนย์เรียนรู้ชุมชน	ทีมงานพัฒนา/ ภาคีการพัฒนา	พ.ค. – ก.ย.48
17	พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานโดยการจัดทำ ผังชุมชนจัดแบ่งโซนรับผิดชอบ	ทีมงานพัฒนา/ ภาคีการพัฒนา	พ.ค.48

ตารางที่ 5.5

แผนพัฒนาตนเองของชุมชนบ้านสวนกล้วยโครงการ/กิจกรรมประเภท

หน่วยงานอื่นดำเนินการ

ที่	กิจกรรม	ผู้รับผิดชอบ	ระยะเวลาดำเนินการ
1	จัดสวัสดิการแก่ผู้สูงอายุ	เทศบาล	ต.ค.48- ก.ย.49
2	ปรับปรุงเสียงตามสาย	เทศบาล	ต.ค.48- ก.ย.49
3	จัดซื้อวิทยุสื่อสารให้แก่ ชรบ.	เทศบาล	ต.ค.48- ก.ย.49
4	ปรับปรุงภูมิทัศน์สองของทาง	เทศบาล	มิ.ย. – ก.ย.49
5	พัฒนาทักษะความรู้ความสามารถแก่ อสม. จำนวน 13 คน	สาธารณสุข	มี.ค. 48
6	อบรมแกนนำสุขภาพประจำครอบครัว จำนวน 20 คน	อสม./สาธารณสุข	มี.ค. 48
7	จัดหาเวชภัณฑ์ที่จำเป็นให้กับศูนย์ ศสมช. ในชุมชน	อสม./สาธารณสุข	มี.ค. 48
8	ฝึกอบรมเยาวชนด้านการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	กศน.	มิ.ย. – ก.ย.48
9	อบรมให้ความรู้เรื่องโรคพิษ ไรค์สัตว์	เกษตร/ปศุสัตว์ กรมพัฒนาที่ดิน	มิ.ย. – ก.ย.48
10	ส่งเสริมสุขภาพจัดสร้างลานกีฬาประจำ หมู่บ้าน	เทศบาล	ต.ค.48 – ก.ย.49
11	จัดหาอุปกรณ์เต็อนภัย	เทศบาล	ต.ค. 48 – ก.ย.49
12	จัดทำหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าให้กับ ประชาชน	สาธารณสุข	เม.ย.48 เป็นต้นไป
13	ส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนและพัฒนากลุ่ม	เกษตร	เม.ย.- ก.ย.49

แผนการพัฒนารูปแบบของตนเองของชุมชน มีการกำหนดขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับตัวชี้วัดการพัฒนารูปแบบตนเองในด้านต่าง ๆ ทั้ง 7 ด้าน จำนวน 57 โครงการ/กิจกรรม โดยที่แผนพัฒนารูปแบบตนเองได้กำหนดแนวทางการพัฒนาเอาไว้ 3 ประเภท คือ

1. โครงการ/กิจกรรมที่สามารถดำเนินการได้ด้วยตนเอง โครงการ/กิจกรรมที่ไม่ต้องใช้งบประมาณ จำนวน 27 โครงการ/กิจกรรม คิดเป็นร้อยละ 47.4
2. โครงการ/กิจกรรมที่สามารถดำเนินการเองบางส่วนและร่วมกับภาคีบางส่วนเป็นโครงการที่ไม่ต้องใช้งบประมาณแต่ประสานความร่วมมือขอรับการสนับสนุนด้านวิชาการ จำนวน 17 โครงการ/กิจกรรม คิดเป็นร้อยละ 29.8
3. โครงการ/กิจกรรมที่ต้องประสานกับภาคีการพัฒนารับผิดชอบดำเนินการให้เป็นโครงการกิจกรรมที่ต้องการสนับสนุนด้านงบประมาณในการดำเนินงาน มีจำนวน 13 โครงการ คิดเป็นร้อยละ 22.8

ในการกำหนดแผนพัฒนารูปแบบของตนเองของชุมชนบ้านสวนกล้วย พบว่าชุมชนจะดำเนินการโครงการ/กิจกรรมที่พึ่งตนเองเป็นส่วนมาก รองลงมา คือโครงการ/กิจกรรมแบบทำร่วมกับภาคี และโครงการ/กิจกรรมที่ต้องให้หน่วยงานที่เป็นภาคีดำเนินการให้น้อยที่สุด ถ้าพิจารณาในภาพรวมแล้วจะพบว่าชุมชนเลือกแนวทางการพัฒนาที่ไม่ต้องใช้งบประมาณมาพัฒนาตนเอง จำนวน 44 โครงการ/กิจกรรม คิดเป็นร้อยละ 77.2 และใช้งบประมาณ 13 โครงการ/กิจกรรม คิดเป็นร้อยละ 22.8 ในขั้นนี้ ภาคีการพัฒนา ได้แก่ สาธารณสุข พัฒนาชุมชน เกษตรป่าไม้ เทศบาล เข้ามามีบทบาทสำคัญในการให้ข้อคิดเห็น และเสนอแนะแนวทางการพัฒนารูปแบบของตนเองของชุมชนที่สามารถดำเนินการได้เอง โดยไม่ต้องใช้งบประมาณในการแก้ไขปัญหาและยกระดับการพัฒนารูปแบบตนเอง และที่สำคัญชุมชนได้ร่วมกันตัดสินใจที่จะเลือกดำเนินการโครงการ/กิจกรรมที่สามารถดำเนินการได้ด้วยตนเองเป็นส่วนมากในการพัฒนารูปแบบตนเอง

พบว่าแผนพัฒนารูปแบบของตนเองของชุมชนมีการบูรณาการแผนงานกับภาคีการพัฒนา ได้แก่ เทศบาลตำบลบ้านส้ม สำนักงานเกษตรอำเภอเวียงสระ สำนักงานสาธารณสุขอำเภอ สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอ ศูนย์บริการการศึกษาโรงเรียนอำเภอเวียงสระ ปศุสัตว์พัฒนาที่ดิน ป่าไม้ ทำให้ลดความซ้ำซ้อนของงาน โครงการ/กิจกรรมที่บรรจุไว้ในแผนของชุมชน ทำให้ชุมชนรู้ทิศทางการพัฒนารูปแบบตนเองว่าจะทำโครงการใดช่วงเวลาไหน ดำเนินการเองหรือว่าภาคีพัฒนาสนับสนุน

3) ขั้นการพัฒนารูปแบบตนเองและประสานภาคีการพัฒนาสนับสนุน

การพัฒนารูปแบบของตนเองของชุมชน ทีมนำการพัฒนาได้ร่วมกับคณะที่ปรึกษากิจกรรมหมู่บ้าน และประชาชนที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมในแต่ละด้านดำเนินการตามแผนพัฒนา

ตนเองที่กำหนด ซึ่งพบว่ากิจกรรมส่วนใหญ่ของชุมชนสวนกล้วยเป็นแผนฟุ้งตนเอง โดยชุมชนสามารถดำเนินการได้เอง มีเพียงบางโครงการ/กิจกรรมที่ชุมชนไม่สามารถดำเนินการได้เอง ทั้งหมดต้องการการสนับสนุน โดยทีมงานการพัฒนาได้ประสานแผนกับภาคีพัฒนาที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ เจ้าหน้าที่สาธารณสุข ป่าไม้ เกษตร กศน. พัฒนาชุมชน ในด้านวิชาการ และขอรับการสนับสนุนด้านงบประมาณจากเทศบาลตำบลบ้านด้อง และหน่วยงานอื่น ๆ ผู้ศึกษานำเสนอในแต่ละด้านตามตัวชี้วัดและในแต่ละตัวชี้วัดจะมีโครงการและกิจกรรมที่ดำเนินการด้วยตนเอง ขอความร่วมมือ และขอรับการสนับสนุน ดังนี้

(1) ด้านเศรษฐกิจชุมชน

- การส่งเสริมการออมในชุมชน ทีมงานการพัฒนา ร่วมกับ คณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์ฯ ประชาสัมพันธ์ให้คนในชุมชนสมัครเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์เพิ่มขึ้น จากการประชาสัมพันธ์ประชาชนได้สมัครเป็นสมาชิกเพิ่มขึ้น ทั้งเด็กและผู้ใหญ่ จากสมาชิก 68 คน (ปี 2547) เพิ่มขึ้นเป็น 117 คน (ปี 2548) เพื่อให้สมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ได้รู้จักประหยัดและใช้จ่ายในสิ่งที่จำเป็น ในขณะที่เดียวกันสมาชิกแต่ละคนสามารถช่วยเหลือเพื่อนสมาชิกที่เดือดร้อนเรื่องเงินลงทุนในการประกอบอาชีพและในยามเจ็บไข้ได้ป่วย หรือเป็นค่าการศึกษานูตงซึ่งสามารถช่วยเหลือกันได้มาก นอกจากนี้กลุ่มออมทรัพย์ยังจัดสวัสดิการให้แก่สมาชิกกลุ่ม เช่น ทุนการศึกษา ทุนสาธารณะประโยชน์

- ส่งเสริมให้มีการจัดทำบัญชีรายรับ – รายจ่ายในครัวเรือน แก่สมาชิกในชุมชนโดยผู้ใหญ่บ้านและ พัฒนาการประชาสัมพันธ์ที่ประชุมประจำเดือนของหมู่บ้าน เพื่อให้สมาชิกในครัวเรือนได้รู้ว่าตัวเองมีรายรับมาจากที่ใดบ้าง และใช้จ่ายในเรื่องอะไรบ้าง มีความจำเป็นมากน้อยแค่ไหน เพื่อจะช่วยให้ลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นลงได้ จากการประชาสัมพันธ์ มีครัวเรือนทำบัญชีครัวเรือน จำนวน 47 ครัวเรือน

- การฝึกอบรมด้านอาชีพให้กับกลุ่มสนใจในชุมชน ในการปลูกไม้กวาดดอกหญ้า โดยสมาชิกกลุ่มไม้กวาดดอกหญ้าสอนให้สมาชิกในชุมชนที่สนใจได้ฝึกปลูกไม้กวาดไว้ใช้เองในครัวเรือน เพราะวัตถุดิบสามารถหาได้ในชุมชน และถ้าหากคนใดสามารถปลูกไม้กวาดได้ดีและสวยงามแข็งแรงแล้วก็นำมาขายร่วมกับกลุ่มไม้กวาด จะสามารถเป็นอาชีพเสริมให้กับสมาชิกในชุมชนได้ ต่อมาผู้ที่ปลูกไม้กวาดได้รวมกลุ่มกันเป็นกลุ่มปลูกไม้กวาดดอกหญ้า ก่อนพัฒนาตนเองตามระบบมาตรฐานงานชุมชน มีสมาชิก จำนวน 9 คน เมื่อมีการพัฒนาตนเอง สมาชิกได้เกิดการเรียนรู้ในการประกอบอาชีพเสริมจากการที่เห็นเพื่อนบ้านไปรวมกลุ่มกันทำ/รวมกลุ่มกันขาย และเห็นความสามัคคีและช่วยเหลือกันในกลุ่มทำให้สนใจที่จะเข้ามารวมกลุ่ม และสามารถเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัว ปัจจุบันมีสมาชิกกลุ่มเพิ่มขึ้นเป็น 25 คน พี่ติ๋วได้รับความรู้จากชาว

จังหวัดนครศรีธรรมราช และถ่ายทอดความรู้ดังกล่าวให้กับคนในชุมชน จากคนในชุมชนถ่ายทอดความรู้ สู่กลุ่มสนใจจากภายนอกชุมชน ถือได้ว่า เป็นการจัดการความรู้ด้านภูมิปัญญาของชุมชนอย่างหนึ่ง และชุมชนนี้ยังมีคำขวัญของชุมชนที่มีไม้กวาดดอกหญ้าเป็นส่วนหนึ่งของคำขวัญด้วย ”พื้นที่ประวัติศาสตร์ ธรรมชาติสดใส ผู้คนมีน้ำใจเลื่องลือไกลเกษตรกรรม เลิศล้ำภูมิปัญญา ดอกหญ้าผลิตภัณฑ์” เป็นความภาคภูมิใจของคนในชุมชนที่ได้มีการถ่ายทอดความรู้ให้กับเยาวชนรุ่นหลังได้เรียนรู้และสามารถนำไปเป็นอาชีพเสริมให้กับครอบครัวได้ ขณะเดียวกันได้ส่งเสริมการทำธุรกิจชุมชน/พัฒนากลุ่มขึ้นโดยการส่งผลิตภัณฑ์เข้าคัดสรรผลิตภัณฑ์ชุมชน และได้มาตรฐาน มผช.จากกระทรวงพาณิชย์ เมื่อปี 2549 (รัตติยา ใจสมุทร, สัมภาษณ์)

- จัดตั้งกลุ่มทำอาหาร/จัดสถานที่ กลุ่มสตรีที่มีฝีมือในการทำอาหารรวมตัวกันเอง ในการทำอาหาร และจัดสถานที่ โดยรับเหมาทำอาหารในงานพิธีต่าง ๆ เช่น งานแต่งงาน งานบวช งานศพ งานขึ้นบ้านใหม่ ถือเป็นธุรกิจชุมชนอย่างหนึ่งของกลุ่มที่ตั้งขึ้นเพื่อเป็นอาชีพเสริมเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัว ปัจจุบันมีสมาชิก 15 คน ได้รับการสนับสนุนการฝึกอบรมจาก ศูนย์บริการการศึกษาออกโรงเรียนอำเภอเวียงสระ

- ส่งเสริมอาชีพเสริมและการเข้าถึงแหล่งทุน การส่งเสริมอาชีพเป็นอีกบทบาทหนึ่งของ กศน. ที่ให้นักศึกษาของ กศน. มีอาชีพเสริมโดยการตั้งกลุ่มสนใจขึ้นในชุมชน โดยการประสานกับสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงานเขต 11 จังหวัดสุราษฎร์ธานี มาเป็นวิทยากรฝึกอบรมให้กับสมาชิก ได้แก่ การทำม้านั่งปูนลายไม้ ตัดเย็บเสื้อผ้า ทำผ้าบาติก ทำดอกไม้ประดิษฐ์ นอกจากการฝึกอบรมโดยให้กลุ่มสนใจได้ฝึกทักษะการทำด้วยตนเอง และได้ไปศึกษาดูงานการทำผ้าบาติกที่จังหวัดภูเก็ตเพื่อให้เกิดแนวคิดที่จะปรับปรุงให้ดีขึ้น เช่น ลวดลายผ้า การกำหนดสี เทคนิคการผสมสีเพื่อให้ถูกใจและเป็นที่ต้องการของลูกค้า (บุญญนันท์ อักษร, สัมภาษณ์) ปรากฏว่าขณะที่ผู้ศึกษาเข้าไปศึกษา มีการทำจริงอยู่ประมาณ 2-3 คน และสามารถเป็นอาชีพเสริมได้ถึงแม้ว่าจะมีคนทำน้อย แต่ก็สามารถทำขายตรงตามความต้องการของลูกค้าโดยการทำตามแบบที่ลูกค้าต้องการ ผู้ใหญ่สุวัฒน์ ดาวเรือง ได้กล่าวว่า การที่ประชาชนให้ความสนใจทำเป็นอาชีพเสริม สามารถสร้างรายได้ให้กับครอบครัวถือว่าประสบความสำเร็จแล้ว

- ฝึกอบรมการทำปุ๋ยหมัก /ปุ๋ยชีวภาพ การทำปุ๋ยเพื่อใช้เองในชุมชน เป็นกิจกรรมการที่ที่มำพัฒนาประสานขอความร่วมมือกับหน่วยงานพัฒนาที่ดินมาให้ความรู้กับผู้สนใจโดยการสาธิตวิธีการทำปุ๋ยหมัก/ปุ๋ยชีวภาพใช้เองเพื่อใช้กับสวนผลไม้ และผักสวนครัวที่ปลูกบริเวณบ้าน สามารถทำได้ในปริมาณตามความต้องการของผู้ใช้ ถ้าทำใส่ผักสวนครัวบริเวณบ้านจะทำปุ๋ยปริมาณน้อย แต่ถ้าทำปุ๋ยใส่สวนผลไม้จะทำในปริมาณมากขึ้น และขณะเดียวกันสมาชิกกลุ่มที่ทำปุ๋ยใช้เองได้สมัครเป็นสมาชิกกลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์ของตำบลบ้านส้อง ตั้งอยู่ที่บ้าน

หนองชุมแสง หมู่ที่ 8 เพื่อสามารถซื้อปุ๋ยได้ในราคาถูกกว่าท้องตลาด และสามารถซื้อได้จำนวนมากเพื่อให้เพียงพอต่อความต้องการของชาวสวนเพราะว่าการผลิตเองสามารถผลิตได้เพียงส่วนหนึ่งไม่เพียงพอต่อความต้องการแต่จะช่วยลดค่าใช้จ่ายของครอบครัวได้ส่วนหนึ่ง

การพัฒนาตนเองของชุมชนในด้านเศรษฐกิจชุมชน พบว่าดำเนินการในระดับบุคคล เนื่องจากว่าด้านเศรษฐกิจชุมชนมีผลกระทบโดยตรงกับบุคคล และเป็นวิถีชีวิตของคนและเป็นพื้นฐานในการรวมกลุ่มทำกิจกรรมตามความสนใจร่วมกัน และมีทั้งที่ชุมชนดำเนินการเองและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาส่งเสริมและสนับสนุนให้ความรู้

(2) ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชน

- การพัฒนาสภาพแวดล้อมในชุมชน ในชุมชนกำหนดพื้นที่รับผิดชอบในการดูแลสภาพแวดล้อม เพราะว่าที่ไหนมีคนอยู่ที่นั่นมีขยะ ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งของกลิ่นเหม็นและเป็นแหล่งสะสมของเชื้อโรคที่นำมาพัฒนาได้ร่วมกับกรรมการหมู่บ้านและ อสม. ร่วมกันกำหนดพื้นที่รับผิดชอบในการดูแลการกำจัดขยะในแต่ละชุมชนย่อยทั้ง 6 ชุมชน โดยให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำจัดขยะบริเวณบ้านของตนเอง นอกจากนี้มีป้ายประชาสัมพันธ์ห้ามทิ้งขยะบริเวณน้ำตก และบริเวณที่สาธารณะในชุมชน เนื่องจากว่าในชุมชนนี้จะมีนักท่องเที่ยวขึ้นมาเที่ยวทุกวัน และจะมีของฝากไว้เป็นประจำ คือ ขยะ เมื่อมีการจัดทำป้ายประชาสัมพันธ์ และมีการแบ่งพื้นที่รับผิดชอบดูแลปัญหาดังกล่าว ขยะที่ทิ้งไม่เป็นที่เป็นที่ทางก็ลดน้อยลง นอกจากนี้ได้สร้างจิตสำนึกให้กับเด็ก ๆ ได้ช่วยกันดูแลบ้านของตนเอง และช่วยกันเก็บขยะและถุงพลาสติกบริเวณสองข้างถนน อาทิตย์ละครั้ง

- ประชาสัมพันธ์การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ดิน น้ำ ป่าไม้ สัตว์ป่า เนื่องจากในชุมชนมีกลุ่มประชาพิทักษ์ป่าอยู่แล้ว กลุ่มนี้จึงเป็นแกนนำในการประชาสัมพันธ์ร่วมกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้ โดยการจัดประชาสัมพันธ์ในวันประชุมประจำเดือน และเสียงตามสายให้สมาชิกในชุมชนช่วยสอดส่องดูแล เพื่อไม่ให้มีการทำลายป่าไม้ ไม่ล่าสัตว์ โดยเด็ดขาดให้มีการเดินตรวจป่าป้องกันไม่ให้มีการบุกรุกพื้นที่ป่าเพิ่มขึ้น เพราะยังมีการซื้อขายที่ดินทำกินอยู่ถึงแม้ว่าจะไม่มีเอกสารสิทธิ์ก็ตาม มีผลให้มีการบุกเบิกพื้นที่ออกไปเรื่อย ๆ จะเป็นเหตุให้ป่าต้นน้ำถูกทำลายได้ น้ำไม่เพียงพอต่อการเกษตร ป่าต้นน้ำนี้เป็นต้นน้ำของคลองตาลเป็นแหล่งน้ำที่ใช้ประโยชน์ในเขตชุมชน และอำเภอเวียงสระ นอกจากนี้แล้วยังจัดเวรยามประจำจุดตรวจเข้า- ออกชุมชน และร่วมกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้ เดินป่าเพื่อป้องกันการลักลอบล่าสัตว์ป่าเพื่อนำไปเลี้ยงบ้าง และนำไปเป็นอาหารบ้าง ทำให้สัตว์ป่าลดน้อยลงธรรมชาติเสียสมดุลอีกด้วย การลักลอบนำต้นไม้ กล้วยไม้พันธุ์ต่าง ๆ ออกไปจำหน่ายเป็นอีกปัญหาหนึ่งที่ต้องป้องกัน หลังจากมีการประชาสัมพันธ์และมีการเดินตรวจป่าแล้ว ยังไม่มีการทำลายป่า และล่าสัตว์อีก อีกทั้งร่วมกัน

ปลูกป่าเพื่อฟื้นฟูสภาพป่าให้กลับสู่สภาพเดิมและรณรงค์กำหนดพื้นที่รับผิดชอบ โดยการประชุมแล้วมอบหมายภารกิจ และติดตามผล โดยให้กรรมการหมู่บ้านรับผิดชอบ (ทวีป ชัยสวัสดิ์, สัมภาษณ์)

- โครงการหนึ่งคน หนึ่งฝน หนึ่งต้น เป็นโครงการที่ถูกบรรจุอยู่ในแผนพัฒนา 3 ปี ของเทศบาลตำบลบ้านล้อม โดยการสนับสนุนงบประมาณ 10,000 บาท เป็นโครงการสร้างจิตสำนึกให้ประชาชนได้ตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวต่อไป โดยให้ประชาชนร่วมกันปลูก และช่วยกันดูแลรักษา (มนูญ อุปลา, สัมภาษณ์)

- พัฒนาฝายน้ำล้นสายห้วยกลิ้ง การดำเนินการมีการสมทบแรงงานกันเองในชุมชน และสนับสนุนวัสดุจากกำนัน และสหกรณ์เครดิตยูเนี่ยน เพื่อเก็บกักน้ำไว้สำหรับทำสวนเงาะ สวนทุเรียน ลองกอง และยางสาด เป็นผลผลิตที่ทำรายได้ให้กับชาวสวนรายละหลายหมื่นบาทต่อปี

บ้านสวนกล้วยได้เล็งเห็นความสำคัญของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ จึงได้ดำเนินการพัฒนาในด้านนี้มีทั้งกิจกรรมที่ดำเนินการเอง และขอสนับสนุนงบประมาณจากเทศบาลตำบลบ้านล้อม ถึงแม้ว่าจะเป็นชุมชนเล็ก ๆ แต่ได้ทำกิจกรรมที่ก่อให้เกิดประโยชน์กับส่วนรวมทั้งต่อชุมชนเอง และภายนอกชุมชนที่ได้อาศัยแหล่งน้ำธรรมชาติที่เกิดจากป่าต้นน้ำ ได้แก่ คลองตาล ใช้ในการเกษตร และเป็นสถานที่พักผ่อนของคนทั่วไป และการดำเนินการด้านนี้ยังสามารถรักษาสมดุลของธรรมชาติไว้ได้ ทั้ง ดิน ป่าไม้ แหล่งน้ำ สัตว์ป่า และอากาศ อีกด้วย

(3) ด้านสุขภาพและอนามัย

การพัฒนาตนเองในด้านสุขภาพและอนามัย เป็นกิจกรรมที่ต้องใช้ความรู้หรือเทคนิคเฉพาะด้านอยู่ด้วย ได้แก่ กิจกรรมการป้องกันโรคติดต่อและไม่ติดต่อของชุมชน โดยมีสถานอนามัยบ้านเหนือคลองร่วมดำเนินงานด้วย มีการประชาสัมพันธ์และการเฝ้าระวังโรคโดยพัฒนาขีดความสามารถของ อสม. ขณะเดียวกันที่มำการพัฒนา พร้อมด้วย ประชาชนมีบทบาทสำคัญในการเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันโรคต่าง ๆ ทั้งโรคติดต่อและไม่ติดต่อ และโรคประจำถิ่น ได้แก่

- การป้องกันโรคติดต่อ ได้แก่ การป้องกัน โรคไข้เลือดออก รณรงค์ทำลายแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลาย แจกแผ่นพับรณรงค์ตรวจโรคในเขตรับผิดชอบของสถานอนามัยอาทิตย์ละครั้ง เพื่อความปลอดภัยของลูกหลานของเจ้าบ้าน ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนมีจิตสำนึกให้ทำลายแหล่งน้ำขังที่มีลูกน้ำทั้งข้างบ้าน ในบ้าน และภาชนะต่าง ๆ การทำลายแหล่ง

น้ำขังอาทิตย์ละครึ่ง หรือเปลี่ยนน้ำในภาชนะทุก ๆ 7 วัน เป็นการตัดวงจรชีวิตยุงลาย อันเป็นสาเหตุของโรคไข้เลือดออกได้ เพราะว่าเมื่อดูจากสถิติของโรคไข้เลือดออกแล้ว ปี 2545 มีผู้ป่วยด้วยโรคไข้เลือดออกมากถึง 27 ราย ปี 2546 ไม่มีผู้ป่วยด้วยโรคนี้ ต่อมาปี 2547 ชุมชนสวนกล้วยมีเด็กป่วยด้วยโรคไข้เลือดออก จำนวน 1 ราย และเมื่อปี 2548 ไม่มีผู้ป่วยด้วยโรคไข้เลือดออกอีก กลวิธีในการดำเนินงาน โดยเจ้าหน้าที่สาธารณสุขจัดประชุมชี้แจงการดำเนินงานแก่ผู้นำท้องถิ่น และ อสม. ควบคุมและกำจัดลูกน้ำทุกหลังคาเรือนโดยทำลายแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำใช้สารเคมีกำจัดลูกน้ำและเลี้ยงปลาหางนกยูง ปลากัด เพื่อกินลูกน้ำ พ่นสารเคมีเพื่อควบคุมโรค สำรวจความชุกชุมของลูกน้ำเดือนละ 1 ครั้ง ติดตามประเมินผลการดำเนินงานทุกเดือน เป็นกิจกรรมที่ดำเนินการอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน (29 กันยายน 2549)

การป้องกัน โรคไข้มาลาเรีย ซึ่งระบาดในปี 2548 สาเหตุมาจากมีแรงงานพม่าเข้ามาทำงานรับจ้างในชุมชน ทำให้ทีมพัฒนาเชื่อว่าเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เชื้อมาลาเรียระบาด เพราะว่าแรงงานชาวพม่าจะเป็นพาหะนำเชื้อโรคได้ นอกจากนี้แล้วแรงงานชาวพม่าบางส่วนอาศัยอยู่บนกองขี้ (ที่พักในสวนยางพารา) ไม่มีสัมที่ถูกละทิ้งลักษณะเป็นเหตุให้เกิดโรคระบาดได้ ผู้ใหญ่บ้านจึงแจ้งให้นายจ้างดำเนินการจัดการให้เรียบร้อย

การป้องกัน โรคเท้าช้าง มีการฉีดวัคซีนป้องกันในกลุ่มแรงงานชาวพม่า มีมาตรวจเช็คเลือดอยู่บ่อย ๆ โดยมีนายฤกษ์ชัย ปะหิณา เป็นอาสาสมัครตรวจเช็คเลือด ถ้าหากพบเชื้อมาลาเรียให้รายงานเจ้าหน้าที่สาธารณสุขทราบเพื่อให้รักษาได้ทันที่

ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงาน เนื่องจากเป็นพื้นที่ป่าเขา และมีฝนตกชุกเกือบตลอดทั้งปีจึงทำให้ยุงชุกชุมยากต่อการควบคุม การกำจัดยุงลาย ลูกน้ำยุงลาย และ ยุงก้นปล่อง ยังขาดแคลนงบประมาณสนับสนุนในการจัดซื้อสารเคมีและวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้สำหรับการควบคุม/กำจัดแหล่งเพาะพันธุ์ยุง การควบคุมเป็นไปได้ยาก อย่างไรก็ตาม ปีนี้ซึ่งหมายถึงปี 2549 ไม่มีรายงานผู้ป่วย

การป้องกัน โรคโปลิโอ เจ้าหน้าที่สาธารณสุขจะหยอดวัคซีนป้องกันโรคโปลิโอให้กับเด็กในชุมชนทั้งเด็กไทย และเด็กพม่า เด็กไทยจะหยอดวัคซีนโปลิโอถึง 12 ปี แต่ถ้าเป็นเด็กพม่าจะหยอดวัคซีนโปลิโอถึงอายุ 15 ปี เนื่องจากเด็กพม่ายังไม่เคยหยอดวัคซีนป้องกันโรคโปลิโอมาก่อน

การป้องกัน โรคเอดส์ โดย อสม. จะมีการประชุมทุกวันที่ 7 ของทุกเดือน เป็นการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนในชุมชนได้ทราบถึงสาเหตุของโรคเอดส์ และถ้าหากคนในครัวเรือนเป็นโรคเอดส์จะมีวิธีการปฏิบัติตนเองและปฏิบัติกับผู้ป่วยอย่างไร โดย อสม. ในหมู่บ้าน

เมื่อประชุมเสร็จจะมีการประชาสัมพันธ์ต่อยังครัวเรือนที่ตนเองรับผิดชอบ อสม. 1 คน ดูแล 7 ครัวเรือน ซึ่งจะมีการ แบ่งโซนพื้นที่กันรับผิดชอบ และยังไม่ผู้ป่วยโรคเอดส์ในชุมชนนี้

- การป้องกันโรคไม่ติดต่อ สำหรับโรคที่ไม่ติดต่อ เจ้าหน้าที่ สาธารณสุขจะนัดหลังเที่ยง เพราะสมาชิกในชุมชนจะเสร็จภารกิจจากการประกอบอาชีพในแต่ละ วันแล้ว การเฝ้าระวังโรคที่ไม่ติดต่อส่วนใหญ่สามารถดูแลสุขภาพและตรวจได้เองในขั้นต้น เช่น การตรวจมะเร็งเต้านม จะมีการสาธิตจากหุ่น จากซีดี หรือจากแผ่นพับ จากนั้นจะมีการประเมิน ความรู้ก่อนสอน และหลังการสอนให้ทำแบบทดสอบ 10 ข้อ หลังจากทดสอบแล้วจะมีการอธิบาย เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจและมีทักษะในการตรวจมะเร็งเต้านมได้ด้วยตนเองในขั้นต้น (พจนานา รุ้จำ, สัมภาษณ์)

- ส่งเสริมการออกกำลังกาย ในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งการประกอบ อาชีพ และการทำกิจกรรมเพื่อสังคมต่าง ๆ ทำให้คนในชุมชนลืมเรื่องของการดูแลสุขภาพของ ตัวเอง ขณะเดียวกัน ชี้แจงออกกำลังกายด้วย จะพบว่าคนในชุมชนที่อยู่ในวัยกลางคนขึ้นไปจะ อ้วนกันมากขึ้น จะเป็นสาเหตุหนึ่งของโรคต่าง ๆ ได้ เช่น โรคความดันโลหิตสูง โรคเบาหวาน ไขมันอุดตันในเส้นเลือด หรือหลอดเลือดตีบ จะเป็นสาเหตุหนึ่งที่ต่อเนื่องนำไปสู่โรคอัมพฤกษ์ อัมพาตได้ ดังนั้น การออกกำลังกายสม่ำเสมอ การรับประทานอาหารให้เหมาะสม ควบคู่ไปกับการ ออกกำลังกาย การส่งเสริมการออกกำลังกายจึงเป็นกิจกรรมสำคัญ ที่ทีมนำการพัฒนา ร่วมกับ อสม. และสาธารณสุขจัดขึ้น โดยมีกิจกรรมการออกกำลังกายในวันอาทิตย์ถึงวันศุกร์ เวลาประมาณสี่โมงเย็น ณ สถานีอนามัยบ้านเหนือคลอง คุณศศิธร เสนา ซึ่งเป็น อสม. เป็นผู้นำ การออกกำลังกาย เป็นอีกวิธีการหนึ่งที่คนในชุมชนตระหนักถึงความสำคัญของการดูแลสุขภาพ ซึ่งเป็นทั้งวิธีการป้องกันโรคและรักษาโรคด้วยทั้งโรคติดต่อและไม่ติดต่อ เพราะว่าถ้าร่างกาย แข็งแรงมีภูมิคุ้มกันแล้ว โรคต่าง ๆ ก็ห่างไกลจากตัวเองไปได้ บ้างก็ใช้ยาสมุนไพรในการรักษา จนหาย และมีการบอกต่อ ๆ กันไป

- ประชาสัมพันธ์ปลูกผักสวนครัวปลอดสารเคมี สภาพปัญหาสุขภาพ ที่เกิดขึ้นส่วนหนึ่งมาจากสารเคมีที่สะสมอยู่ในอาหารที่บริโภคเข้าไป เมื่อบริโภคบ่อย ๆ เข้า ทำให้ ร่างกายที่ได้รับสารเคมีมาก ๆ ทำให้ระบบต่าง ๆ ภายในร่างกายถูกทำลาย ร่างกายอ่อนแอ ทีมนำ การพัฒนาร่วมกับ อสม.ตระหนักถึงปัญหาดังกล่าว จึงรณรงค์ให้ปลูกผักบริโภคเองโดยเลิกการใช้ สารเคมีทั้งปุ๋ยบำรุงผัก และสารเคมีในการป้องกันกำจัดศัตรูพืชทั้งแมลงต่าง ๆ และวัชพืช โดยให้ หันมาใช้ปุ๋ยหมักและปุ๋ยอินทรีย์ ใช้สมุนไพรมาทำยากำจัดศัตรูพืชแทน ใช้เครื่องตัดหญ้า ใช้จอบ ดายหญ้า ผั่วถางป่าด้วยมีดพร้า แทนการใช้ยาฆ่าหญ้าที่เป็นสารเคมี โดยให้ประชาชนในชุมชน ได้ตระหนักถึงอันตรายที่เกิดขึ้นกับสุขภาพ และอีกประการหนึ่งสามารถลดค่าใช้จ่ายในการซื้อ

สารเคมีด้วย นอกจากปลูกผักสวนครัวไว้รับประทานเองแล้ว ชุมชนได้ใช้สารเคมีในสวนผลไม้ด้วย จากการรณรงค์ลดการใช้สารเคมีทำให้คนในชุมชนลดการใช้สารเคมีลงมาก แต่ยังมีเจ้าของสวนผลไม้บางรายได้ใช้ปุ๋ยเคมีสลับกับการใช้ปุ๋ยอินทรีย์

การพัฒนาตนเองของบ้านสวนกล้วยในด้านสุขภาพอนามัย ได้มีการป้องกันโรคติดต่อและไม่ติดต่อโดยการประสานแผนการพัฒนาตนเองกับเจ้าหน้าที่สาธารณสุข และเป็นกิจกรรมที่ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง เช่น การกำจัดแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลาย การตรวจมะเร็งเต้านม การรณรงค์ป้องกันโรคเอดส์ ฯลฯ การพัฒนาด้านสาธารณสุขของบ้านสวนกล้วย ดำเนินการใน 4 ด้าน คือ ด้านรักษาพยาบาล ด้านการป้องกันและควบคุมโรค ด้านการส่งเสริมและด้านฟื้นฟูสุขภาพ เจ้าหน้าที่สาธารณสุขเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาตนเองของชุมชนในด้านต่าง ๆ ที่กล่าวมา ในขณะเดียวกันที่มำการพัฒนาได้มีการประชาสัมพันธ์ ร่วมกับ กรรมการหมู่บ้าน และอสม. ร่วมกันดูแลสุขภาพของตนเองทำให้อัตราการเจ็บป่วยของประชาชนลดลง เช่น โรคไข้เลือดออก ในปี 2549 ไม่พบผู้ป่วยเป็นโรคไข้เลือดออก

- พัฒนาทักษะความรู้ความสามารถแก่ อสม.จำนวน 13 คน เป็นอีกกิจกรรมหนึ่งที่ได้รับการสนับสนุนทางด้านวิชาการจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในเรื่องของการคัดกรองผู้ป่วย การดูแลผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง โรคเบาหวาน เป็นโรคที่พบเป็นอันดับแรก ๆ ของผู้สูงอายุ การปฐมพยาบาลเบื้องต้น ตลอดจนการจัดหาเวชภัณฑ์ที่จำเป็นให้กับศูนย์สาธารณสุขชุมชน โดยใช้ทุนของศูนย์ฯ ในการจัดหาเวชภัณฑ์เพื่อจัดจำหน่ายให้กับคนในชุมชนกรณีเจ็บป่วยเล็กน้อย

- อบรมแกนนำสุขภาพประจำครอบครัว จำนวน 20 คน ที่มำพัฒนาได้ร่วมกับ อสม. คัดเลือกตัวแทนครอบครัวที่มีความสนใจที่จะดูแลสุขภาพตนเองและบุคคลอื่น มีความเสียสละ และครอบครัวที่มีผู้ป่วยที่จะต้องดูแลอย่างต่อเนื่องเข้ารับการอบรมเพื่อให้มีความรู้และทักษะในการดูแลสุขภาพของตนเอง คนในครอบครัวและชุมชน โดยเจ้าหน้าที่สาธารณสุขเป็นผู้ให้ความรู้และทักษะในการดูแลสุขภาพประจำครอบครัว

- ส่งเสริมสุขภาพจัดสร้างลานกีฬาประจำหมู่บ้าน ได้รับการสนับสนุนงบประมาณในการจัดสร้างจากเทศบาลตำบลบ้านส้อง เพื่อให้ประชาชนที่รักสุขภาพได้มาออกกำลังกายกัน และเพื่อให้เยาวชนได้มาเล่นกีฬาเพื่อสุขภาพ และสร้างความสามัคคีในกลุ่มเยาวชน สร้างความสัมพันธ์ในครอบครัวและของคนในชุมชนที่ได้ร่วมกิจกรรมการออกกำลังกาย และมีการแข่งขันกีฬาประจำหมู่บ้าน และส่งนักกีฬาตัวแทนของหมู่บ้านไปแข่งขันในระดับตำบลด้วย

จากโครงการ/กิจกรรมที่มำการพัฒนา และชาวบ้านสวนกล้วย ดำเนินการนั้น เพราะได้ให้ความสำคัญกับการดูแลสุขภาพอนามัยของตนเองเป็นอย่างมาก

เนื่องจากว่าโรคที่เกิดขึ้นกับคน ๆ หนึ่งในชุมชนย่อมส่งผลกระทบต่อคนอื่น ๆ ในชุมชน ถ้าหากโรคนั้นเป็นโรคติดต่อแล้วจะมีโอกาสแพร่เชื้อไปยังบุคคลอื่นได้ง่าย เนื่องจากในชุมชนมีลักษณะการตั้งบ้านเรือนเป็นกลุ่มบ้านติดกัน เด็ก ๆ วิ่งเล่นด้วยกันมีโอกาสติดเชื้อได้ เช่น โรคไข้หวัด หรือไข้หวัดใหญ่ เชื้อโรคใช้เลือดออกที่มียุ้งลายเป็นพาหะนำโรค คนในชุมชนได้ร่วมมือกันกำจัดลูกน้ำเพื่อไม่ให้เป็นตัวยุง และนอกจากนี้แล้วยังมีการดูแลสุขภาพให้แข็งแรงเพื่อป้องกันโรคอื่น ๆ ด้วย และในกรณีที่เป็นโรคเบาหวาน หรือความดันโลหิตสูงได้มีการนำพืชต่าง ๆ มาต้มกิน เมื่อกินแล้วมีอาการดีขึ้น และหายจากการเป็นโรคดังกล่าว และได้มีการบอกต่อ ๆ กันไป ถือเป็นการจัดการความรู้ของชุมชนตามกระบวนการทางสังคมวัฒนธรรมที่สืบทอดกันไปโดยโรคเป็นสื่อกลางให้มีการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างคนนอกชุมชนสู่คนในชุมชน จากคนในชุมชนถ่ายทอดสู่คนนอกชุมชนต่อไป

(4) ด้านศาสนา วัฒนธรรมและประเพณี

- การพัฒนาคุณธรรมของคน มีการกำหนดกติกาควบคุม สร้างจิตสำนึกโดยผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ทางศาสนา ได้แก่

- รณรงค์เข้าวัดฟังธรรม/และปฏิบัติธรรมทุกวันพระ ทีมนำพัฒนา ร่วมกับคณะที่ปรึกษา และคณะกรรมการหมู่บ้าน เพื่อให้ผู้ที่นับถือศาสนาพุทธได้เข้าถึงหลักธรรมตามศาสนาพุทธโดยปกติมีผู้สูงอายุไปทำบุญฟังธรรมและปฏิบัติธรรมอยู่ทุกวันพระอยู่แล้ว ที่วัดวิภาวดี หมู่ที่ 7 บ้านเหนือคลอง มีพระ 4 รูป เป็นพระสายวิปัสณา เจ้าอาวาสชื่อ หลวงตาชบ เมื่อมีการรณรงค์เข้าวัดฟังธรรม คนวัยหนุ่มสาวที่ใช้เวลาไปกับการประกอบอาชีพ และการพักผ่อน ก็ได้เข้าวัดฟังธรรมเพิ่มมากขึ้น คนส่วนหนึ่งก็มีมีความเชื่อเรื่องของชาตินี้ ชาตินี้หน้า และจะบำเพ็ญตนให้กับศาสนา เช่น ครอบครัวของพี่ตัวที่ไปปฏิบัติธรรมที่วัดแล้วชวนพี่น้องเพื่อนบ้านข้างเคียงไปด้วย และจะชักชวนสมาชิกให้เพิ่มมากขึ้น ในวันขึ้น 15 ค่ำ จะรับศีลอุโบสถ กลางคืนจะนอนค้างที่วัด นั่งสมาธิ ภารกิจที่ทำถือเป็นการปฏิบัติธรรมด้วย ได้แก่ กวาดขยะบริเวณลานวัด ถอนหญ้า ทำความสะอาดศาลา เข้าขึ้นมาเมื่อเสร็จภารกิจก็กลับบ้าน บางคนถ้ามีธุระก็จะยกปิ่นโตมาถวายพระที่วัดก่อนแล้วก็ไปทำธุระต่อ ผลจากการไปปฏิบัติธรรมจาก ที่เป็นคนปากร้าย ปากไว ใจร้อน ทำให้ใจเย็นลง และมีสติขึ้นมากเปลี่ยนจากหลังมือเป็นหน้ามือ (รัตติยา ใจสมุทร, สัมภาษณ์)

- กิจกรรมการพัฒนาจิตใจ จัดให้มีกิจกรรมทางศาสนา ได้แก่ การทำบุญเลี้ยงพระในเทศกาลเข้าพรรษา บ้านสวนกล้วยร่วมกับบ้านเหนือคลองจัดกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา ในการทำบุญเลี้ยงพระในช่วงเทศกาลเข้าพรรษา กรรมการหมู่บ้านทั้ง 2 หมู่บ้านร่วมกับประชาชนในหมู่บ้านทั้งสองหมู่บ้านได้ร่วมกันนำปิ่นโต และทำอาหารข้าวหม้อ แกงหม้อ ไปถวายพระโดยมีการผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันไปทุกวัน ๆ ละ 4 ครอบครัว สำหรับบุคคลอื่น

ที่ไม่ได้อยู่ในครอบครัวดังกล่าว (4 ครอบครัว) ก็จะนำไปถวายพระด้วย บางคนนำไปเพื่อถวายสังฆทานเพื่ออุทิศให้กับผู้มีพระคุณ และญาติมิตร ที่ล่วงลับไปแล้ว และสรรพสัตว์ทั้งหลาย ได้รับบุญกุศลด้วย (สุวัณณ์ ดาวเรือง, สัมภาษณ์)

นอกจากนี้แล้วยังมีกิจกรรมทางประเพณีต่าง ๆ ได้แก่ การฟื้นฟูขนบธรรมเนียมประเพณี เช่น ประเพณีสงกรานต์ เทศกาลเดือนสิบ ลอยกระทง เป็นทุนทางวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมาอันแสดงออกถึงความกตัญญูของคนในชุมชนที่ยังคงยึดถือปฏิบัติกันมา เทศกาลวันสงกรานต์ เป็นการแสดงความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ และผู้สูงอายุ ที่ยังมีชีวิตอยู่ในชุมชนมีผู้สูงอายุ จำนวน 39 คน ได้รับการดูแลจากคนในครัวเรือนทุกคน แต่ถ้าจะแสดงความกตัญญูต่อผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว จะมีประเพณีการทำบุญเดือนสิบ เป็นเทศกาลของการระลึกถึงผู้มีพระคุณใครที่พ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย เสียชีวิตไปแล้ว และได้เก็บกระดูกเอาไว้ จะนำกระดูกไปบั้งสุกุลที่วัด นอกจากนี้ยังมีการทำบุญส่งไปให้เพื่อให้ได้มีอาหารกิน มีเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม มีเงินทองใช้ในทุกภพทุกชาติ ย่อมแสดงถึงความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณที่แสดงออกมาในช่วงของการทำบุญเดือนสิบ ถึงแม้ว่าบุคคลเหล่านั้นได้ล่วงลับไปแล้ว แต่ยังสามารถแสดงออกได้ นอกจากนี้จะพาลูกหลานไปเยี่ยม ปู่ ย่า ตา ยาย ที่ยังมีชีวิตอยู่ และได้พบปะญาติพี่น้องทำให้เกิดความรัก ความผูกพันต่อกัน และคนในชุมชนยังได้ร่วมมือกันจัดงานเทศกาลเดือนสิบโดยการบริจาคสิ่งของเพื่อประดับจาด ที่จะแห่ไปวัดวิภาวดี หมู่ที่ 7 ตำบลบ้านส้ม แสดงให้เห็นถึงความรัก ความสามัคคี และความเสียสละของคนในชุมชน (เชาวภา ชูรักษ์, สัมภาษณ์)

จากกิจกรรมดังกล่าวทำให้คนในชุมชนที่ร่วมกันทำกิจกรรม มีจิตสำนึกด้านคุณธรรมของคน เช่น เอื้ออาทร เห็นอกเห็นใจกัน การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีความซื่อสัตย์ มีความเสียสละต่อกัน ดูได้จากภัยพิบัติที่เกิดขึ้น การที่เกิดน้ำป่าไหลหลากพัดพาบ้านเรือนเสียหายหลายหลัง คนในชุมชนก็ได้ช่วยเหลือกัน ดูแลกัน ทั้งอาหาร เสื้อผ้า ที่อยู่อาศัยพักชั่วคราว แสดงให้เห็นถึงความมีน้ำใจ ช่วยเหลือกัน ในยามทุกข์ยากและร่วมกันพัฒนาชุมชนโดยใช้กิจกรรมต่าง ๆ เป็นสื่อกลาง การจัดกิจกรรมประเพณี เช่น การทำบุญช่วงเข้าพรรษา เทศกาลเดือนสิบ สงกรานต์ เป็นต้น

(5) ด้านการพัฒนาคนในชุมชน

การพัฒนาคนในชุมชนเป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญในการพัฒนาที่มนำการพัฒนาพร้อมกับคณะกรรมการหมู่บ้านได้ร่วมกันสำรวจกลุ่มบุคคลในชุมชนที่มีความสนใจที่จะศึกษาเพิ่มเติมเพื่อยกระดับด้านการศึกษาให้สามารถอ่านออกเขียนได้

- การพัฒนาคนในชุมชนด้านการศึกษา เดิมบ้านสวนกล้วยเป็นพื้นที่สีแดงบางส่วนขึ้นไปเป็นแนวร่วมคอมมิวนิสต์ไม่ได้เรียนหนังสือ ชุมชนในที่นี้หมายถึง

คณะกรรมการหมู่บ้านและทีมพัฒนา ร่วมกับศูนย์บริการการศึกษาของโรงเรียน เปิดศูนย์การเรียนรู้ขึ้นในชุมชนโดยมีครูอาสาสมัครจาก กศน. เข้ามาสอนในระดับประถม และระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ส่วนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายจะมีการไปรวมกลุ่มเรียนในระดับตำบลและอำเภอ คนในชุมชนที่มีอายุ 15-60 ปี จำนวน 499 คน สามารถอ่านออกเขียนได้ทุกคน (ข้อมูลจ.ปฐ.ปี 2549 ข้อ 24) นอกจากกลุ่มทั่วไปแล้วยังมีกลุ่มเป้าหมายพิเศษที่ทาง กศน. เข้าไปดูแล

สำหรับคนที่อยู่ในกลุ่มเป้าหมายพิเศษ หมายถึง คนพิการมีจำนวน 7 คน มีผู้พิการจำนวน 2 คน ที่ครู กศน. ขึ้นไปดูแล จะสอนเกี่ยวกับทักษะการช่วยเหลือตัวเอง สร้างขวัญและกำลังใจการอยู่ร่วมกันในชุมชน และจะจัดการเรียนการสอนให้โดยจะดูพื้นฐานการศึกษาของแต่ละคน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสมัครใจของผู้พิการและคนดูแล (บุญญนันท์ อักษร, สัมภาษณ์)

- การสืบทอดภูมิปัญญา บ้านสวนกล้วยได้ใช้ไม้กวาดเป็นสื่อในการสืบทอดภูมิปัญญาไม้กวาดเป็นอุปกรณ์ทำความสะอาดชนิดหนึ่งที่ใช้กำจัดขยะในบ้านเรือน อาคาร สถานที่ต่าง ๆ การที่คนในชุมชนมีความรู้ในเรื่องการผูกไม้กวาดดอกหญ้า และได้มีการสอนแนะวิธีการเลือกดอกหญ้า(ดอกยง) การตากดอกหญ้าให้แห้ง การผูกดอกหญ้า จนได้ไม้กวาดดอกหญ้า 1 ด้ามนั้น ต้องใช้เวลาและมีกระบวนการทำที่ละเอียดอ่อน คนทำต้องมีความอดทน และมีสมาธิในการทำ การถ่ายทอดความรู้จากคน ๆ หนึ่งไปสู่คนอื่นคนหนึ่ง นับว่าเป็นประโยชน์ต่อชุมชนบ้านสวนกล้วยมาก เนื่องจากในชุมชนมีทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นวัตถุดิบในการผลิตไม้กวาดมาก จึงได้มีการจัดตั้งกลุ่มไม้กวาดขึ้นมาเพื่อให้สามารถผลิตได้ในปริมาณมาก นำไปขายให้กับโรงเรียนต่าง ๆ ภายในอำเภอ มีตลาดรองรับแน่นอน พี่ตี๋ ประธานกลุ่มไม้กวาดดอกหญ้า พร้อมด้วยสมาชิกกลุ่ม ได้สอนให้กับเยาวชนที่สนใจได้ฝึกผูกไม้กวาด ถ้าใครผูกไม้กวาดได้แข็งแรงสวยงาม สามารถนำไปจำหน่ายสร้างรายได้เสริมให้กับเยาวชนและนำไปเป็นทุนการศึกษาช่วยลดภาระค่าใช้จ่ายของผู้ปกครองได้ เป็นการสืบทอด ภูมิปัญญาที่สร้างประโยชน์ให้กับชุมชน

การพัฒนาในชุมชนได้ให้ความสำคัญกับการศึกษา และการสืบทอดภูมิปัญญาเพราะเป็นประโยชน์กับชุมชน ซึ่งจะเป็นกลไกสำคัญที่จะนำไปสู่การพัฒนาในด้านอื่น ๆ และสร้างความตระหนักให้คนในชุมชนได้เรียนรู้ภูมิปัญญาอย่างหนึ่ง ได้แก่ การผูกไม้กวาดดอกหญ้า ซึ่งคนส่วนใหญ่ของชุมชนไม่สามารถทำได้ ถ้าไม่ได้สอนแนะต่อ ๆ กันแล้ว ในอนาคตจะไม่มีใครผูกไม้กวาดดอกหญ้าได้อีก ชุมชนนี้ควรมีการจดบันทึกขั้นตอนการทำไม้กวาดดอกหญ้าโดยละเอียดเพื่อให้คนรุ่นหลังที่สนใจได้เรียนรู้ต่อไป

(6) ด้านการบริหารจัดการชุมชน

การบริหารจัดการชุมชน มีความสำคัญกับการพัฒนาในชุมชนในด้านต่าง ๆ โดยมีกิจกรรมที่ชุมชนดำเนินการ ดังนี้

- การจัดทำผังของหมู่บ้าน โดยจัดแบ่งโซนรับผิดชอบ และมีการสำรวจข้อมูลความพึงพอใจและความต้องการของประชาชน โดยกรรมการหมู่บ้านเป็นผู้รับผิดชอบ จัดให้มีการประชุมแล้วมอบหมายภารกิจ

- จัดทำข้อมูลของชุมชนให้เป็นปัจจุบัน เป็นกิจกรรมที่ทีมนำการพัฒนาให้ความสำคัญกับข้อมูลในชุมชนที่จะนำมาสู่การตัดสินใจในการปฏิบัติงานของผู้นำ ทีมนำการพัฒนา คณะที่ปรึกษา และกรรมการหมู่บ้าน ได้ร่วมมือกันจัดทำข้อมูลในเรื่องของการจัดทำผังชุมชน ที่ตั้งครัวเรือน สถานที่สำคัญในชุมชน จำนวนประชากรชายหญิง จำนวนครัวเรือน กลุ่มองค์กรต่าง ๆ ในชุมชน แหล่งเงินทุนในชุมชน และ สภาพปัญหาสำคัญ ๆ ในชุมชน เช่น ปัญหาไม่มีเอกสารสิทธิ์ในที่ดินทำกิน ปัญหาดินถล่มและน้ำป่า ปัญหาด้านสุขภาพอนามัย เช่น โรคติดต่อ จะจัดกิจกรรมด้านการป้องกัน เช่น โรคไข้เลือดออก มาลาเรีย ที่พบในชุมชน เพื่อไปสู่การจัดทำแผนป้องกัน และแก้ไขปัญหา หรือข้อมูลทางด้านการศึกษาของคนในชุมชนถ้าสนใจจะศึกษาต่อในระดับต่าง ๆ โดยเฉพาะการศึกษานอกระบบอันจะนำไปสู่การประสานแผนกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป

- จัดทำแผนชุมชน ในขณะเดียวกัน มีการประสานแผนของชุมชนกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะกับเทศบาลตำบลบ้านส้อง ที่มีการประสานแผนปีละครั้ง โดยเทศบาลตำบลบ้านส้องได้เชิญตัวแทนของทุกหมู่บ้าน เข้ามาร่วมจัดทำแผนของเทศบาล และร่วมประชาพิจารณ์แผนหมู่บ้านละ 12 คน เป็นช่วงเวลาที่คณะกรรมการหมู่บ้านได้ประสานแผนงาน/โครงการ กับเทศบาลตำบลบ้านส้อง และมีตัวแทนของชุมชนที่เข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดซื้อจัดจ้างกับเทศบาลฯ (มนุษย์ อุปลลา, สัมภาษณ์) ในการจัดกิจกรรมหรือตัดสินใจในการจัดทำโครงการต่าง ๆ ในชุมชน จะต้องผ่านประชาคมก่อนดำเนินการทุกครั้ง ตลอดจนการจัดทำแผนพัฒนาตนเองจะต้องผ่านประชาคมเหมือนกัน (สุวัฒน์ ดาวเรือง, สัมภาษณ์)

- ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนไปใช้สิทธิเลือกตั้งทุกระดับ ทีมนำพัฒนา ร่วมกับคณะกรรมการหมู่บ้าน คณะกรรมการพัฒนาสตรี ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนไปใช้สิทธิเลือกผู้ใหญ่บ้านและการเลือกตั้งอื่น ๆ ทุกระดับ ที่ประชาชนมีสิทธิออกเสียงลงคะแนน และมีการส่งเสริมประชาสัมพันธ์ระบอบประชาธิปไตยให้กับคนในชุมชนได้รับทราบ โดยใช้เอกสารเผยแพร่ต่าง ๆ ที่ส่วนราชการแจกเพื่อประชาสัมพันธ์ โดยกรรมการหมู่บ้าน ทีมนำการพัฒนา กลุ่มสตรี ฯลฯ ในการเลือกตั้งครั้งหลังสุด เป็นการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาเมื่อวันที่ 17 เมษายน 2549 มี

ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง จำนวน 448 คน ไปใช้สิทธิ 447 คน คิดเป็นร้อยละ 99.8 (ข้อมูล จปฐ.ปี 2549 ข้อ 37)

- การจัดสวัสดิการแก่ผู้สูงอายุ เป็นกิจกรรมช่วยเหลือผู้สูงอายุที่มีฐานะยากจนตามลำดับความยากจน โดยคณะกรรมการร่วมกับทีมพัฒนาฯ ร่วมกันคัดเลือกผู้สูงอายุให้ได้รับค่าตอบแทน จำนวน 15 คน โดยได้รับจัดสรรงบประมาณจากเทศบาลตำบลบ้านสอง คนละ 500 บาทต่อเดือน โดยเทศบาลจะโอนเงินเข้าบัญชีเงินฝากธนาคารของผู้สูงอายุเป็นงวด ๆ ละ 6 เดือน เมื่อผู้สูงอายุได้รับเงินแล้ว จะนำไปใช้จ่ายเป็นค่าอาหาร ค่าเสื้อผ้า ยารักษาโรค และทำบุญ ในการจ่ายเงินของผู้สูงอายุจะจ่ายค่าอาหาร ค่าเสื้อผ้า และรักษาโรคน้อย เพราะผู้สูงอายุส่วนใหญ่จะอยู่กับลูกหลาน และที่เป็นสมาชิกชมรมและขึ้นทะเบียนผู้สูงอายุจะไม่ต้องจ่ายค่ารักษาพยาบาล ทำให้ผู้สูงอายุบางคนนำเงินที่ได้รับไปใช้จ่ายทำบุญ เพราะมีความเชื่อว่าถ้าทำบุญมาก ๆ ตายไปจะไม่ลำบากมีกินมีใช้ตลอดไป ไม่ต้องรอลูกหลานทำบุญส่งไปให้ ทำให้เกิดความสบายใจ การที่คนสบายใจทำให้มีความสุข เมื่อมีความสุขโรคที่เกิดขึ้นจากความทุกข์ใจจะไม่เกิดขึ้น สุขภาพกายก็จะดีขึ้น ส่งผลให้ห่างไกลโรค

การบริหารจัดการชุมชนคงให้ความสำคัญกับความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์ คือ การอยู่ดีกินดี สุขภาพดี ความต้องการดังกล่าวนี้สามารถหามาได้จากการประกอบอาชีพ หรือความช่วยเหลือจากคนในชุมชนที่มีความช่วยเหลือซึ่งกันและกันและสามารถเติมเต็มในส่วนที่คนหนึ่งขาดและอีกคนหนึ่งมีมากและสามารถแบ่งปันกันได้ เมื่อคนได้รับความต้องการดังกล่าวแล้ว คนก็จะเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชนด้วยจิตสาธารณะ และมุ่งมั่นในการพัฒนาชุมชนด้วยกิจกรรมต่าง ๆ อย่างต่อเนื่องทั้งที่ดำเนินการได้เอง และที่ต้องรับการสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินการ มีการระดมความคิดเห็นในเรื่องของ “ชุมชนในอนาคต” ส่งเสริมประชาสัมพันธ์ระบอบประชาธิปไตย โดยการประชุม/สัมมนาโดยหน่วยงานเข้ามามีส่วนในการสนับสนุน

(7) ด้านความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

ชุมชนได้จัดกิจกรรมการพัฒนาตนเองในด้านความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ดังนี้

- อนุรักษ์ป้องกันยาเสพติด ทีมพัฒนาฯ ร่วมกันกับกรรมการหมู่บ้าน ตั้งชุดรักษาความสงบขึ้น ร่วมกันประชาสัมพันธ์ในวันประชุมประจำเดือนและเดินรณรงค์การลด ละ เลิกอบายมุขต่าง ๆ เพื่อให้คนในชุมชนได้ตระหนักถึงปัญหาเสพติด และพร้อมกันนั้นได้กำหนดโทษขึ้นในชุมชน ได้แก่ ห้ามผู้เกี่ยวข้องกับยาเสพติดเป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้านและองค์กรอื่น ๆ ห้ามใช้ของส่วนรวมทุกชนิด หากบ้านของคนที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดถ้ามีการจัดงานใด ๆ ก็

ตามคนในหมู่บ้านจะไม่ไปร่วมงาน และพิธีกรรมทางศาสนา และไม่ช่วยเหลืองานอื่น ๆ ด้วย และผู้นำในหมู่บ้านจะไม่รับรองความประพฤติให้ผู้เกี่ยวข้องกับยาเสพติดไม่ว่ากรณีใด ๆ ทั้งสิ้น สำหรับผู้ที่มีภาวะเสี่ยง จัดประชาคมหรือแจ้งในที่ประชุม ถ้ามีลูกหลานติดยาเสพติดให้มารายงานตัวกับกรรมการหมู่บ้าน จากมาตรการที่กำหนดขึ้นร่วมกันของคนในชุมชนทำให้ชุมชนบ้านสวนกล้วยปลอดภัยเป็นหมู่บ้านสีขาว

- จัดเวรยาม/จุดตรวจสถานที่เข้า-ออกหมู่บ้าน กรรมการหมู่บ้านร่วมกับอาสาสมัครป้องกันภัยของชุมชน และให้สมาชิกในชุมชนช่วยกันสอดส่องดูแลการกระทำผิดกฎหมาย อาจนำไปสู่ปัญหาอาชญากรรมขึ้นในชุมชน สอดส่องดูแลแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมายห้ามเข้ามาทำงานในหมู่บ้าน หรือเข้ามาเพื่ออย่างอื่นโดยเด็ดขาด และตรวจกลุ่มวัยรุ่นที่เข้ามาท่องเที่ยวในชุมชน บางครั้งพบว่ามีการพกพาอาวุธเข้ามาในชุมชน เช่น มีด เป็นต้น ช่วยกันดูแลกันเองและจะมีตำรวจสายตรวจเข้ามาทุกสัปดาห์

- จัดโซนแรงงานต่างด้าว กรรมการหมู่บ้านร่วมกับทีมนำการพัฒนา กำหนดกฎระเบียบขึ้นใช้ในชุมชน หากเจ้าของสวนยางพารามีแรงงานต่างด้าวต้องแจ้งให้กับกรรมการหมู่บ้านทราบด้วยเพื่อได้ช่วยกันสอดส่องดูแล ห้ามไม่ให้แรงงานต่างด้าวขับรถในชุมชน ไม่มีใบอนุญาตขับขี่ เพราะถ้าชนคนแล้วหนีจะจับมาลงโทษได้ยาก ห้ามใช้โทรศัพท์มือถือ ห้ามมีการนั่งชุมนุมกันเกิน 5 คน ในชุมชนบ้านสวนกล้วยมีแรงงานต่างด้าวทั้งหมด 105 คน และยังไม่พบปัญหาอาชญากรรมที่เกิดขึ้นเนื่องจากแรงงานต่างด้าว

- ส่งเสริมปลูกต้นไม้ริมถนน ทีมนำการพัฒนาร่วมกับอาสาสมัครพิทักษ์ป่า และประชาชนร่วมกันปลูกต้นไม้เพื่อป้องกันหน้าดินถล่มและเป็นแนวถนนเพื่อป้องกันการขั้รถตกถนน และให้ความร่มรื่นขณะเดินทาง และยังทำให้ภูมิทัศน์สวยงาม พันธุ์ไม้ที่ปลูกได้แก่ ไม้ตะแบก ไม้กาสะลอง ไม้ตะเคียน ไม้ยาง และไม้ยูง ฯลฯ นอกจากนี้ยังได้ปลูกหญ้าแฝกบริเวณที่ลาดชัน อีกด้วย

- จัดตั้งเครือข่ายเฝ้าระวังแจ้งเตือนภัยล่วงหน้า การพัฒนาตนเองในด้านการป้องกันภัยธรรมชาติ ชุมชนได้ส่งตัวแทนเข้ารับการอบรมหลักสูตร “เครือข่ายเฝ้าระวังแจ้งเตือนภัยล่วงหน้าเรื่องดินถล่มจังหวัด สุราษฎร์ธานี จากกรมทรัพยากรธรณี โดยการเข้ามามีส่วนร่วมและจัดตั้งเครือข่ายเพื่อให้ประชาชนได้ตระหนักถึงภัยที่อาจเกิดขึ้น เพื่อช่วยสอดส่องและป้องกันตนเองให้ปลอดภัยจากภัยพิบัตินั้น โดยจัดตั้งเครือข่ายเฝ้าระวังการแจ้งเตือนภัยล่วงหน้าเรื่องดินถล่ม และจัดทำรายชื่อราษฎรที่เป็นเครือข่าย พร้อมทั้งแผนที่แสดงตำแหน่งบ้านเครือข่ายฯ ทุกหลังคาเรือนในพื้นที่ที่มีความเสี่ยงต่อเหตุการณ์ดินถล่มและน้ำท่วม เครือข่ายเฝ้าระวังดินถล่มน้ำท่วม ประกอบด้วย นายสมชาย นายสำเร็จ นายสนิท นายฤกษ์ชัย นายวีระศักดิ์ นายสุคนธ์

นายอนันท์ นายเวทิน นายเชาวภา นายประดิษฐ์ นายสุวัฒน์ นายโอภาส และนายสุทิน ในการจัดระบบเตือนภัยจัดให้มีเจ้าภาพเฝ้าระวังภัยต่าง ๆ

ในการเฝ้าระวัง ชุมเฝ้าระวังมีอุปกรณ์วัดปริมาณน้ำฝนสำหรับแจ้งเตือนภัยดินถล่ม และน้ำป่า ซึ่งจะมีการวัดปริมาณน้ำฝน 4 ระดับ คือ

น้ำอยู่ในระดับสีฟ้า ปริมาณฝนตก 50 มม. ฝนตกสถานการณ์ปกติ

น้ำอยู่ในระดับสีเขียว ปริมาณฝนตก 50-100 มม. แจ้งเตือนและเฝ้าระวังอย่างต่อเนื่อง

น้ำอยู่ในระดับสีเหลือง ปริมาณฝนตก 100-150 มม. แจ้งเตือนเตรียมพร้อมหนีภัย

น้ำอยู่ในระดับสีแดง ปริมาณฝนตก 150-200 มม. อพยพหนีภัย

อุปกรณ์ดังกล่าวจะมีอยู่ 2 จุด คือ ที่บ้านของคุณสุวัฒน์ ดาวเรือง หัวหน้าทีมนำการพัฒนา และ หน่วยพิทักษ์อุทยานอุทยานแห่งชาติได้ร่วมมือที่ รย.3 (คลองตาล) ชุดอุปกรณ์วัดปริมาณน้ำฝนนี้ ทำให้ชุมชนเกิดการเรียนรู้ในการเฝ้าระวัง และป้องกันภัยได้ด้วยตนเองเป็นการเบื้องต้น และทำให้คนในชุมชนได้ดูแลช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีการประสานงานและมีการติดต่อสื่อสารกันอย่างต่อเนื่องถึงแม้จะมีการเฝ้าระวังภัยแล้ว บางครั้งก็เห็นการควบคุมของมนุษย์ ถ้าเมื่อใดปริมาณฝนที่ตกในชุมชนซึ่งเป็นจุดวัดปริมาณน้ำฝนนั้นฝนตกน้อย แต่ฝนตกมากบนภูเขาด้านเหนือขึ้นไป จะอ่านค่าจากอุปกรณ์วัดปริมาณน้ำฝน น้ำอยู่ในระดับสีฟ้าแสดงว่าฝนตกสถานการณ์ปกติ แต่ฝนตกมากบนภูเขาด้านเหนือขึ้นไปน้ำซึมซับไม่ทัน เกิดน้ำป่าไหลหลากสร้างความเสียหายให้กับครอบครัวที่ตั้งอยู่ริมลำคลอง ดังเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเมื่อวันที่ 11 กันยายน 2549 ที่ผ่านมา แสดงให้เห็นถึงข้อจำกัดของอุปกรณ์ดังกล่าว เครือข่ายเฝ้าระวังฯ จึงได้ประชาสัมพันธ์ให้กับประชาชนในชุมชนได้สังเกตฝนที่ตกบนภูเขาด้านน้ำด้วย ถ้าฝนตกติดต่อกันหลายวันให้ผู้ที่อยู่บริเวณเสี่ยงภัยให้เตรียมการอพยพ หรืออพยพ ไปอยู่ในที่ปลอดภัย

การป้องกันภัยอีกประการหนึ่งคือการติดป้ายประกาศในบริเวณที่เป็นอันตราย เช่น ระวังดินถล่ม ระวังถนนชำรุด โค้งอันตราย ขับช้า ๆ การป้องกันไฟฟ้าในฤดูแล้ง

- การปรับปรุงเสี่ยงตามสาย ชุมชนบ้านสวนกล้วยได้รับสนับสนุนงบประมาณจากองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านดงในการจัดซื้ออุปกรณ์เสี่ยงตามสาย เพื่อแจ้งข้อราชการ และข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับคนในชุมชน เช่น ราคาขายพารา ราคาเงาะ ทุเรียน ฯลฯ สถานการณ์ไข้หวัดนก โรคไข้เลือดออก เป็นต้น ได้รับทราบเพื่อใช้ในการประกอบการตัดสินใจในการประกอบอาชีพ หรือขายผลผลิตทางการเกษตรว่าจะขายในช่วงไหนถึงจะได้ราคาสูง กรณีที่เป็นข้อมูลข่าวสารเร่งด่วนที่รอแจ้งในวันประชุมประจำเดือนไม่ได้ จะแจ้งทางเสี่ยงตาม

สาย ปรากฏว่าใช้มาระยะหนึ่งเกิดขัดข้องใช้ไม่ได้จะต้องจัดซ่อมและขยายเขตเพื่อให้ทั่วถึง ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากเทศบาลตำบลบ้านส้อง (องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านส้องเดิม) ในการปรับปรุงเสียงตามสายเพื่อใช้ประโยชน์ในชุมชนต่อไป

- จัดซื้อวิทยุสื่อสารให้แก่ ชรบ. เทศบาลตำบลบ้านส้องได้จัดตั้งงบประมาณสนับสนุนจัดซื้อวิทยุสื่อสารให้แก่ชุดรักษาความสงบหมู่บ้านเพื่อใช้ในการติดต่อสื่อสารเพื่อแจ้งเตือนภัยต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นในชุมชน เพื่อให้สามารถช่วยเหลือพี่น้องประชาชนในชุมชนได้ทันเวลาที่กรณีเกิดภัยต่าง ๆ ขึ้น เช่น น้ำป่า ดินถล่ม ลักทรัพย์ อาชญากรรม อุบัติเหตุ เป็นต้น

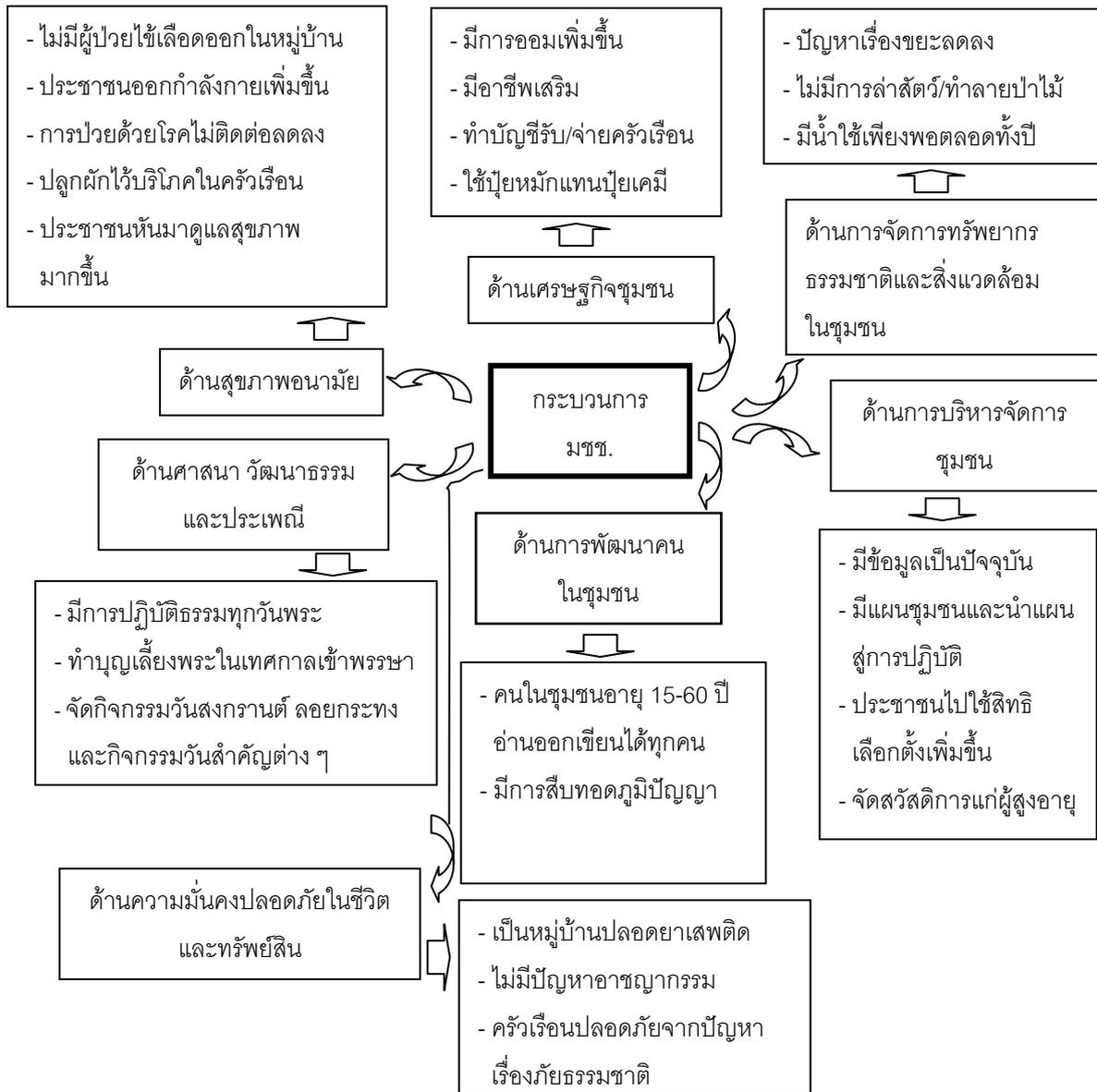
- การแสดงพลังต่อสู้เพื่อสิทธิของคนในชุมชน เป็นการแย่งชิงพื้นที่ระหว่างภาครัฐและประชาชนในชุมชนที่ทำมาหากินโดยการทำสวนยางพารา เมื่อยางพาราหมดอายุการกรีดยางแล้วจะต้องโค่นเพื่อปลูกใหม่ทดแทน แต่เจ้าหน้าที่ป่าไม้ไม่ยอมให้โค่นโดยให้เหตุผลว่าอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติได้ร่มเย็น จึงทำให้เกิดความขัดแย้งขึ้นมีการเรียกร้องและให้มีการเจรจาขึ้น เมื่อปี 2548 โดยการตั้งคณะกรรมการพิจารณาขึ้น โดยมีรองผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธาน ในที่ประชุมประกอบด้วย นายอำเภอเวียงสระ นายกเทศมนตรีตำบลบ้านส้อง เจ้าหน้าที่ป่าไม้ ตัวแทนชาวบ้าน ทำให้ได้ข้อยุติโดยผ่อนปรนให้โค่นยางพาราเพื่อปลูกทดแทนได้ แต่มีเงื่อนไขว่าไม่ให้โค่นพร้อมกันในบริเวณเดียวกัน เพราะจะเป็นเหตุให้หน้าดินเลื่อนหรือพังทับถมลงมาได้ ถ้าใครจะโค่นยางพาราจะต้องผ่านเวทีประชาคมเพื่อขอมติจากเวทีก่อนว่าใครจะโค่นบ้าง ส่วนจำนวนก็โร้้นั้นอยู่ในมติของเวทีประชาคม และเป็นที่ยอมรับของคนในชุมชน เจ้าหน้าที่ป่าไม้และคณะกรรมการพิจารณา นอกจากนี้ให้หาของป่าได้ที่ให้ผลผลิตตามฤดูกาล ได้แก่ สะตอ และน้ำผึ้ง (ธีระพล ช่วยสุข, สัมภาษณ์)

การพัฒนาตนเองด้านความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน เป็นการพัฒนาที่คำนึงถึงคุณภาพชีวิตของคน ที่ต้องมีความปลอดภัยจากสิ่งๆที่เข้ามากระทบจากภายนอก ได้แก่ เรื่องยาเสพติด ที่คนในชุมชนได้ร่วมกันกำหนดมาตรการทางสังคมขึ้นมา เช่น ห้ามเป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน ห้ามใช้ของส่วนรวม ถ้าที่บ้านมีงานทุกคนจะไม่ไปร่วมกัน หรือทำพิธีกรรมทางศาสนาให้ เพื่อไม่ให้คนในชุมชนไม่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด มีมาตรการรักษาความปลอดภัยขึ้น ได้แก่ มีการจัดเวรยาม/จุดตรวจสถานที่เข้า-ออกหมู่บ้าน จัดโซนแรงงานต่างด้าว การป้องกันภัยพิบัติทางธรรมชาติ โดย จัดตั้งเครือข่ายเฝ้าระวังเตือนภัยล่วงหน้า จากกิจกรรมและมาตรการที่ชุมชนร่วมกันกำหนดขึ้นเพื่อเป็นการป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้นได้ในอนาคต เป็นการสร้างการเรียนรู้ร่วมกันของคนในชุมชนและนำสู่การปฏิบัติ โดยถือเป็นกฎระเบียบของชาวบ้านสวนกล้วย

จากการพัฒนาตนเองของชุมชนบ้านสวนกล้วยทั้ง 7 ด้านนั้นที่มำ
การพัฒนา และภาคีพัฒนาที่มีส่วนเกี่ยวข้องในแต่ละด้านได้เข้ามาช่วยสนับสนุน และช่วยกระตุ้น
และให้กำลังใจในการให้ชุมชนได้มีการพัฒนาตนเองไปอย่างต่อเนื่อง ในช่วงแรก ๆ ของการพัฒนา
ตนเองของชุมชน ได้เริ่มพัฒนาตนเองระหว่างเดือนเมษายนจนถึงเดือนตุลาคม 2548 และ
ดำเนินการพัฒนาตนเองมาอย่างต่อเนื่อง ทีมนำการพัฒนาได้ประสานการทำงานกับหน่วยงาน
ต่าง ๆ เพื่อพัฒนาตามแผนพัฒนาตนเอง และประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมตามกิจกรรมต่าง ๆ
ภาคีการพัฒนาได้ให้การสนับสนุนในด้านเทคนิค วิชาการ ให้กับประชาชน กลุ่มองค์กรในชุมชน
ตามที่ชุมชนขอรับการสนับสนุน สามารถลดความซ้ำซ้อนของงานได้ เพราะหน่วยงานต่าง ๆ ได้มี
การบูรณาการแผนงาน/โครงการ ไว้ในแผนพัฒนาตนเองของชุมชนด้วย การพัฒนาตนเองของ
ชุมชนทำให้เกิดการจัดการความรู้โดยผ่านกระบวนการทางสังคมและวัฒนธรรม และใช้มาตรการ
ทางสังคมในการป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้น เช่น ปัญหายาเสพติด ปัญหาขยะ ปัญหาด้าน
ทรัพยากรป่าไม้ สัตว์ป่า และเกิดกระบวนการเรียนรู้ขณะที่พัฒนาตนเอง ผลจากการพัฒนาตนเอง
ปรากฏผล ดังแผนภูมิที่ 4.2

แผนภูมิที่ 5.2

ผลการพัฒนาตนเองตามระบบมาตรฐานงานชุมชน

4) ขั้นประเมินเพื่อรับรองการพัฒนาตนเอง

ขั้นตอนของการติดตามประเมินผล เป็นขั้นตอนที่สำคัญที่จะได้ทราบถึงผลการดำเนินการพัฒนาตนเองว่าบรรลุเป้าหมายการพัฒนาตนเอง ในประเด็นต่าง ๆ ตามตัวชี้วัดที่กำหนดไว้หรือไม่ ถ้าผ่านแล้วผ่านในระดับใด ถ้าไม่ผ่าน มีสาเหตุมาจากอะไรที่กลุ่มเป้าหมายไม่สามารถดำเนินการพัฒนาตนเองให้ผ่านเกณฑ์การประเมินได้ จะนำไปสู่การกำหนดตัวชี้วัดการพัฒนาครั้งต่อไป หรือถ้าผ่านเกณฑ์การประเมินแล้วอยู่ในระดับใด ถ้าจะพัฒนาตนเองเพื่อ

ยกระดับการพัฒนาตนเองให้สูงขึ้นจะกำหนดตัวชี้วัดและพัฒนาตนเองอย่างไร การประเมินตนเองของบ้านสวนกล้วยดำเนินการ 2 ระดับ คือ ระดับแรกชุมชนประเมินตนเองโดยทีมงานพัฒนา และระดับที่สอง คณะกรรมการประเมินผลระดับอำเภอประเมินร่วมกับทีมงานการพัฒนาของชุมชน ดังนี้

1) การประเมินตนเองของชุมชน มี 2 วิธี คือ

- ทีมงานการพัฒนาประเมินร่วมกับกลุ่มเป้าหมาย ลักษณะของการประเมินวิธีนี้ ทีมงานพัฒนาดำเนินการประเมินกิจกรรมการพัฒนาตนเองตามตัวชี้วัดที่ได้กำหนดเกณฑ์การพัฒนาขึ้น เป็นการประเมินโดยการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินเพื่อหาข้อดีและข้อบกพร่องอันเกิดจากการดำเนินกิจกรรม ซึ่งจะได้นำมาเป็นบทเรียนในการปรับปรุงแก้ไข หรือดำเนินการต่อไปอย่างมีประสิทธิภาพ

- ทีมงานการพัฒนาประเมินร่วมกับภาคีพัฒนา เป็นการประเมินผลร่วมกับหน่วยงานที่เข้ามาสนับสนุนการปฏิบัติการพัฒนาตนเองของชุมชนโดยดำเนินการประเมินเป็นระยะ ๆ โดยการเสนอผลการประเมินต่อที่ประชุมเพื่อให้ชาวบ้านได้สะท้อนความคิดเห็นที่เป็นผลจากการประเมิน และชาวบ้านจะได้ตระหนักถึงผลจากการประเมินที่เกิดขึ้น สามารถแก้ไขปรับปรุงกิจกรรมการพัฒนาได้ทัน่วงที

2) คณะกรรมการประเมินผลระดับอำเภอประเมินร่วมกับทีมงานการพัฒนา มี 2 วิธี คือ

- ประเมินโดยการเข้าร่วมเวทีประชาคม การประเมินวิธีนี้เป็นการประเมินโดยเริ่มตั้งแต่ชุมชนเริ่มรับรู้ข้อมูลแล้วสมัครเข้าสู่ระบบมาตรฐานงานชุมชน ขึ้นเสริมสร้างการเรียนรู้ ขั้นการพัฒนาตนเองของชุมชน ในการศึกษาข้อมูลและวิเคราะห์ชุมชน จนถึงกระบวนการกำหนดตัวชี้วัดการพัฒนาตนเอง เพื่อจะได้ให้คำแนะนำและข้อเสนอแนะในการพัฒนาตนเองของชุมชน

- ประเมินผลโดยการรายงานผลของทีมงานการพัฒนา ทีมงานการพัฒนาจะรายงานผลการดำเนินการพัฒนาตนเองตามแบบรายงานให้คณะประเมินผลระดับอำเภอได้ประเมินชุมชนเป็นการเบื้องต้นก่อนเมื่อประเมินผลเสร็จแล้ว จึงแจ้งให้ทีมงานพัฒนาได้รับทราบและนำผลดังกล่าวเข้าสู่เวทีประชาคมเพื่อให้ประชาชนในชุมชนได้ร่วมกันพิจารณาผลการประเมินกันอีกครั้งเป็นการตรวจสอบตนเองอีกครั้งหนึ่ง จากนั้นแจ้งให้คณะกรรมการประเมินผล มทช. ระดับอำเภอได้ทราบและไปประเมินผลการพัฒนาตนเองของชุมชนเป็นครั้งสุดท้าย เพื่อขอรับการรับรองผลการพัฒนาตนเองตามระบบมาตรฐานงานชุมชนต่อไป

การประเมินผลการพัฒนาตามระบบมาตรฐานชุมชน ของบ้านสวนกล้วย ได้กำหนดเกณฑ์การประเมินผลตามตัวชี้วัด โดยผู้แทนกลุ่ม / องค์กรในชุมชนร่วมกับทีมนำการพัฒนา คณะที่ปรึกษา และภาคีการพัฒนา ได้กำหนดเกณฑ์การประเมินในแต่ละตัวชี้วัดเป็นค่าร้อยละ ถึง 4 ระดับ คือ

1. เกณฑ์ประเมินระดับดี หมายถึง บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้เท่ากับหรือสูงกว่าเป้าหมาย
2. เกณฑ์ประเมินระดับปานกลาง หมายถึง ทำได้บางส่วนแต่ยังไม่บรรลุเป้าหมาย
3. เกณฑ์ประเมินระดับผ่าน หมายถึง ทำได้บางส่วนไม่ถึงครึ่งของเป้าหมาย
4. เกณฑ์ประเมินไม่ผ่าน หมายถึง ไม่สามารถพัฒนาตนเองจากสถานภาพเดิมได้

ผลการประเมินการพัฒนาตนเองตามระบบมาตรฐานงานชุมชน นำเสนอไว้ใน ตารางที่ 4.6 ดังนี้

ตารางที่ 5.6

ผลการประเมินการพัฒนาตนเองของบ้านสวนกล้วยตามระบบมาตรฐานงานชุมชน

ตัวชี้วัด	สถานภาพก่อนเข้าร่วมพัฒนาตนเองตามระบบมชช.	การเปลี่ยนแปลงหลังเข้าร่วมพัฒนาตนเองตามระบบ มชช.	ผลการประเมินระดับ
1. จำนวนครัวเรือนที่มีเงินออมเพิ่มขึ้น	- ครัวเรือนออมเงินจำนวน 84 ครัวเรือน	- ครัวเรือนออมเงินจาก 84 ครัวเรือน เป็น 135 ครัวเรือน	ปานกลาง 71-80%
2. คนวัยทำงานมีงานทำเพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับปีที่ผ่านมา	- คนวัยทำงาน จำนวน 312 คน มีงานทำ (อายุระหว่าง 15-60 ปี)	- คนวัยทำงานมีงานทำเพิ่มขึ้น จาก 312 คน เป็น 406 คน	ผ่าน 61-70%
3. คนวัยทำงานไม่เคลื่อนย้ายไปทำงานนอกชุมชนอย่างถาวร	- มีที่ดินทำกินเพียงพอไม่ต้องเช่า 185 ครัวเรือน	- มีที่ดินทำกินเพียงพอต่อการดำรงชีพ 203 ครัวเรือน	ผ่าน 71-80%

ตารางที่ 5.6 (ต่อ)

ตัวชี้วัด	สถานภาพก่อนเข้าร่วมพัฒนาตนเองตามระบบมชช.	การเปลี่ยนแปลงหลังเข้าร่วมพัฒนาตนเองตามระบบ มชช.	ผลการประเมินระดับ
4. จำนวนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่มีการบริหารจัดการดี มีผลกำไรเลี้ยงตนเองได้	กลุ่มวิสาหกิจชุมชนมี 1 กลุ่ม ดำเนินการเป็นอาชีพเสริม	- กลุ่มไม้กวาดดอกหญ้าได้พัฒนาคุณภาพผ่าน มชช. ได้เป็นสินค้า OTOP ระดับ 2 ดาว	ไม่ผ่าน ต่ำกว่า 50%
5. จำนวนพื้นที่ทรัพยากรธรรมชาติที่ได้รับการอนุรักษ์/ฟื้นฟูโดยชุมชน	กลุ่มพิทักษ์ป่าร่วมกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้จัดประชาสัมพันธการป้องกันรักษาป่าโดยแจ้งในที่ประชุมหมู่บ้านประจำเดือนจัดกิจกรรมอนุรักษ์ 1 กิจกรรม กลุ่มเป้าหมาย คือ คนในชุมชน	- กลุ่มพิทักษ์ป่า/ประชาชน/เจ้าหน้าที่ป่าไม้/ทีมนำการพัฒนา จัดประชาสัมพันธในที่ประชุมประจำเดือนของหมู่บ้าน เสียงตามสาย และออกระเบียบเป็นข้อบังคับของหมู่บ้านที่ถือปฏิบัติร่วมกัน - จัดให้มีเวรยามประจำจุดเข้า-ออกของหมู่บ้าน	ดี 81-100%
6. ร้อยละของปัญหามลภาวะประเภทต่าง ๆ ลดลงตามเป้าหมายที่กำหนด	มีปัญหาขยะ กำจัดขยะมูลฝอย โดยเทศบาลจัดเก็บอาทิตย์ละครั้ง	- ประชาสัมพันธให้ครัวเรือนเข้าร่วมกิจกรรมการกำจัดขยะมูลฝอยบริเวณครัวเรือนตัวเอง - กำหนดกฎระเบียบลงโทษผู้ทิ้งขยะ - เทศบาลจัดเก็บขยะ - ชุมชนไม่มีปัญหาขยะ	ปานกลาง 71-80%

ตารางที่ 5.6 (ต่อ)

ตัวชี้วัด	สถานภาพก่อนเข้าร่วมพัฒนาตนเองตามระบบ มชช.	การเปลี่ยนแปลงหลังเข้าร่วมพัฒนาตนเองตามระบบ มชช.	ผลการประเมินระดับ
7. ความพึงพอใจของคนวัยทำงานต่อโครงสร้างพื้นฐานภายในชุมชน	- ครั้วเรือนมีน้ำอุปโภค/บริโภคเพียงพอ 151 ครั้วเรือน - ครั้วเรือนมีไฟฟ้าใช้ 175 ครั้วเรือน	- ครั้วเรือนมีน้ำอุปโภค/บริโภคเพียงพอตลอดปี 209 ครั้วเรือน - ครั้วเรือนมีไฟฟ้าใช้ 209 ครั้วเรือน - เส้นทางคมนาคมสะดวก	ปานกลาง 61-70%
8. ร้อยละความก้าวหน้าในการจัดทำแผนชุมชนด้านสุขภาพและการนำแผนไปปฏิบัติจริง	- นำกิจกรรมจากแผนสู่การปฏิบัติ 4 กิจกรรม	- นำกิจกรรมจากแผนสู่การปฏิบัติที่ริเริ่มโดยชุมชนและประสานกับภาคีที่เกี่ยวข้อง 10 กิจกรรม	ดี 71-100%
9. จำนวนผู้ป่วยด้วยโรคที่ป้องกันได้ด้วยวัคซีนลดลงจากอดีตที่ผ่านมา	- มีผู้ป่วยด้วยโรคที่ป้องกันด้วยวัคซีน 1 คน	- ไม่มีผู้ป่วยด้วยโรคโปลิโอ - จัดกิจกรรมสร้างสุขภาพโดยชุมชน	ปานกลาง 61-70%
10. จำนวนผู้ป่วยด้วยโรคติดต่อประเภทต่าง ๆ ลดลงจากอดีตที่ผ่านมา	- มีผู้ป่วยด้วยโรคไข้เลือดออก จำนวน 1 ราย	- ไม่มีผู้ป่วยด้วยโรคไข้เลือดออก มาลาเรีย และโรคเท้าช้าง - ครอบครัวยุติเข้าร่วมกิจกรรมป้องกันไข้เลือดออก 150 ครอบครัว	ปานกลาง 61-70%

ตารางที่ 5.6 (ต่อ)

ตัวชี้วัด	สถานภาพก่อนเข้าร่วมพัฒนาตนเองตามระบบ มชช.	การเปลี่ยนแปลงหลังเข้าร่วมพัฒนาตนเองตามระบบ มชช.	ผลการประเมินระดับ
11. จำนวนอาสาสมัคร ดูแลสุขภาพสมาชิกในชุมชนไม่เป็นโรคที่เกิดจากพฤติกรรมการบริโภค	- มีอาสาสมัครดูแลสุขภาพ 8 คน - สมาชิกในชุมชนเป็นโรคที่เกิดจากพฤติกรรมการบริโภค ได้แก่ ความดันโลหิตสูง เบาหวาน และ อ้วน	- มีอาสาสมัครดูแลสุขภาพ 33 คน - คริวเรือนมีความรู้ความสามารถในการดูแลสุขภาพได้ด้วยตนเองเพิ่มขึ้น - สมาชิกในชุมชนเป็นโรคที่เกิดจากพฤติกรรมการบริโภค ลดลง สำหรับผู้ที่ เป็นอยู่แล้วสามารถควบคุมโรคได้	ดี 86 -100%
12. จำนวนสมาชิกในชุมชนที่เข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา	- สมาชิกเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา 348 คน	- สมาชิกเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา 642 คน	ปานกลาง 61-70%
13. สมาชิกในชุมชนมีความพอใจต่อการช่วยเหลือเกื้อกูลจากความช่วยเหลือของคนในชุมชน	- คนสูงอายุได้รับการดูแลจากเอาใจใส่จากคนในครอบครัว 39 คน - ผู้สูงอายุได้รับเงินเบี้ยยังชีพ 5 คน	- คนสูงอายุได้รับการดูแลเอาใจใส่จากคนในครอบครัวและชุมชน 39 คน - ผู้สูงอายุได้รับเงินเบี้ยยังชีพ 15 คน	ผ่าน 61-70%

ตารางที่ 5.6 (ต่อ)

ตัวชี้วัด	สถานภาพก่อนเข้าร่วมพัฒนาตนเองตามระบบ มชช.	การเปลี่ยนแปลงหลังเข้าร่วมพัฒนาตนเองตามระบบ มชช.	ผลการประเมินระดับ
14. ร้อยละของครัวเรือนที่เข้าร่วมกิจกรรมสืบสานวัฒนธรรมประเพณีเพิ่มขึ้นจากอดีตที่ผ่านมา	- ครัวเรือนเข้าร่วมกิจกรรมสืบสานวัฒนธรรมประเพณีร้อยละ 50	- ครัวเรือนได้รับการดูแลเมื่อได้รับความเดือดร้อนจากน้ำป่า 3 ครัวเรือน - ครัวเรือนเข้าร่วมกิจกรรม สืบสานวัฒนธรรมประเพณี ร้อยละ 80	ปานกลาง 66-85%
15. จำนวนกิจกรรมอนุรักษ์สืบสานวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นของชุมชน	- ขึ้นปีใหม่ - สงกรานต์ - กิจกรรมวันเข้าพรรษา	- ขึ้นปีใหม่ - สงกรานต์ - กิจกรรมวันเข้าพรรษา - สารทเดือนสิบ - ลอยกระทง	ปานกลาง 71-80%
16. สมาชิกในชุมชนได้รับการเรียนรู้จากการสืบสานภูมิปัญญาเพิ่มขึ้นจากอดีตที่ผ่านมา	-สมาชิกในชุมชนได้เรียนรู้การผูกไม้กวาดดอกหญ้า 9 คน	- สมาชิกในชุมชนได้เรียนรู้การผูกไม้กวาดดอกหญ้า ทั้งเยาวชนและผู้ใหญ่ 56 คน - มีการบันทึกภูมิปัญญาโดยกรรมการกลุ่ม	ปานกลาง 66-85%
17. มีระบบฐานข้อมูลชุมชนเพื่อใช้ในการวางแผน	- ไม่มีการจัดทำฐานข้อมูล	- มีการจัดทำฐานข้อมูลชุมชนเพื่อนำไปใช้ในการตัดสินใจวางแผนการพัฒนาชุมชน	ผ่าน 71-80%

ตารางที่ 5.6 (ต่อ)

ตัวชี้วัด	สถานภาพก่อนเข้าร่วมพัฒนาตนเองตามระบบ มชช.	การเปลี่ยนแปลงหลังเข้าร่วมพัฒนาตนเองตามระบบ มชช.	ผลการประเมินระดับ
18. มีศูนย์เรียนรู้ของชุมชน	- ไม่มีศูนย์เรียนรู้	- มีศูนย์เรียนรู้ของชุมชน เป็นสถานที่ให้ชุมชนได้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน เรื่องของอาชีพ ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ	ผ่าน 71-80%
19. ร้อยละความก้าวหน้าของการจัดทำแผนชุมชนและนำไปปฏิบัติจริง	- ไม่ทำแผนชุมชน	- จัดทำแผนชุมชนโดยมีการนำแผนสู่การปฏิบัติโดยเฉพาะโครงการ/กิจกรรมที่ได้รับ การสนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคี	ผ่าน 51-65%
20. สมาชิกกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชนมีความพึงพอใจที่ได้รับการดูแลผ่านสวัสดิการต่าง ๆ	- สมาชิกกลุ่มได้รับสวัสดิการจากการศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน	- มีกฎระเบียบจัดสวัสดิการของศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านเป็นลายลักษณ์อักษร - คริวเรือนเข้าร่วมการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ 50 คริวเรือน	ปานกลาง 66-85%
21. จำนวนแผนงาน/โครงการแก้ไขปัญหาที่ได้รับการผลักดันริเริ่มแก้ไขปัญหาของที่ประชุม	- จัดประชาคมเพื่อกำหนดพันธกิจของชุมชน	- ประชาชนปฏิบัติหน้าที่พลเมืองที่ดี - ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดเวทีประชาคม	ปานกลาง 76-90%

ตารางที่ 5.6 (ต่อ)

ตัวชี้วัด	สถานภาพก่อนเข้าร่วมพัฒนาตนเองตามระบบ มชช.	การเปลี่ยนแปลงหลังเข้าร่วมพัฒนาตนเองตามระบบ มชช.	ผลการประเมินระดับ
22. ร้อยละของชุมชนที่พึงพอใจในสิทธิของชุมชน	<ul style="list-style-type: none"> - ประชาชนปฏิบัติหน้าที่พลเมืองที่ดีร้อยละ 70 - ประชาชนไปใช้สิทธิเลือกตั้งร้อยละ 70 	<ul style="list-style-type: none"> - ประชาชนปฏิบัติหน้าที่พลเมืองที่ดี - ประชาชนไปใช้สิทธิเลือกตั้งทุกระดับเพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับอดีตที่ผ่านมา 	ปานกลาง 76-90%
23. จำนวนกิจกรรมที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการป้องกันสิทธิชุมชน	<ul style="list-style-type: none"> - ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดเวทีประชาคม 	<ul style="list-style-type: none"> - ประชาชนมีส่วนร่วมประชาคมเพื่อทำประชาคมติในการไต่ถามไต่ถามพารา - ไม่มีความขัดแย้งในชุมชนในเรื่องของสิทธิชุมชน - มีตัวแทนของชุมชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการกลั่นกรองโครงการของเทศบาลจำนวน 2 คน 	ปานกลาง 76-90%
24. จำนวนการทำผิดกฎหมายประเภทต่าง ๆ ลดลง/ไม่มีเมื่อเทียบกับอดีตที่ผ่านมา	<ul style="list-style-type: none"> - มีการทำผิดกฎหมายตัดไม้ ล่าสัตว์ บุกรุกพื้นที่ป่าไม้ - ปัญหายาเสพติด 	<ul style="list-style-type: none"> - ชุมชนจัดเวทีประชาคมเพื่อกลั่นกรองโครงการ 3 ครั้ง - ไม่มีการทำผิดกฎหมายป่าไม้ สัตว์ป่า - ไม่มีปัญหายาเสพติดในชุมชน ได้รับรางวัลหมู่บ้าน สีขาวปลอดยาเสพติด 	ดี 86-100%

ตารางที่ 5.6 (ต่อ)

ตัวชี้วัด	สถานภาพก่อนเข้าร่วมพัฒนาตนเองตามระบบ มชช.	การเปลี่ยนแปลงหลังเข้าร่วมพัฒนาตนเองตามระบบ มชช.	ผลการประเมินระดับ
25. สมาชิกในชุมชนได้รับความเดือดร้อนจากภัยธรรมชาติลดลงเมื่อเทียบกับอดีตที่ผ่านมา	- น้ำป่าพัดพาบ้านเรือนของราษฎรได้รับความเสียหาย จำนวน 35 หลังคาเรือน	- น้ำป่าพัดพาบ้านเรือนของราษฎรได้รับความเสียหายลดลงและได้รับความเสียหาย 3 หลังเรือน	ดี 86-100%
26. ความก้าวหน้าการจัดระบบป้องกันภัยธรรมชาติประเภทต่าง ๆ	- ไม่มีระบบป้องกันภัย	- มีระบบเฝ้าระวังเตือนภัยน้ำป่า - มีกฎระเบียบและมาตรการป้องกันภัยธรรมชาติของชุมชน - ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมป้องกันภัยธรรมชาติเพิ่มขึ้นจากอดีตที่ผ่านมา ได้แก่ ทรนรงค์ การป้องกัน ไฟป่า ทรนรงค์การป้องกันน้ำป่า	ปานกลาง 66-85%

การประเมินผลการพัฒนาตนเองของชุมชน ตามระบบมาตรฐานงานชุมชน ปรากฏว่า บ้านสวนกล้วยได้กำหนดการพัฒนาตนเองไว้ 7 ด้าน จำนวน 26 ตัวชี้วัด ผลจากการประเมินอยู่ในเกณฑ์ระดับปานกลางสูงสุด 14 ตัวชี้วัด รองลงมา คือ ระดับผ่าน 6 ตัวชี้วัด ระดับดี 5 ตัวชี้วัด และสุดท้ายคือ ระดับไม่ผ่านการประเมิน 1 ตัวชี้วัด เป็นตัวชี้วัดที่ 4 จำนวนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่มีการบริหารจัดการดีมีผลกำไรเลี้ยงตนเองได้

ใช้ห้วงเวลาในการดำเนินกิจกรรมน้อย จำเป็นต้องประเมินตามห้วงเวลาที่กำหนด ทำให้บางกิจกรรมดำเนินการไม่สำเร็จ เช่น ตัวชี้วัดที่ 19 ร้อยละความก้าวหน้าของการจัดทำแผนชุมชนและนำไปปฏิบัติจริง และ ตัวชี้วัดที่ 4 จำนวนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่มีการบริหารจัดการดีมีผลกำไรเลี้ยงตนเองได้ และยังมีตัวชี้วัดบางตัวที่ยังมีความเป็นนามธรรมทำให้วัดได้ยาก เช่น ตัวชี้วัดที่ 22 ร้อยละของชุมชนที่พึงพอใจในสิทธิของชุมชน

ผลการประเมินดังกล่าวคณะกรรมการประเมินผลระดับอำเภอร่วมกับทีมพัฒนาได้สะท้อนข้อมูลให้ชุมชนได้ทราบโดยผ่านเวทีประชาคม และได้รับการรับรอง จึงได้เสนอผลการประเมินเพื่อขอรับการรับรองผลการพัฒนาตนเองตามระบบมาตรฐานงานชุมชน ประเภท ชุมชน จากคณะกรรมการประเมินผลอำเภอ ได้รับการรับรอง เมื่อวันที่ 20 กันยายน 2548 และเสนอผลการประเมินให้คณะกรรมการตรวจสอบรับรองจังหวัด ได้รับการรับรอง เมื่อวันที่ 30 กันยายน 2548 และได้รับเกียรติบัตรรับรองผลการพัฒนาตนเองผ่านเกณฑ์มาตรฐานงานชุมชน ประจำปี 2548-2549

5) ปรับปรุงการพัฒนาตนเอง

บ้านสวนกล้วยได้พัฒนาตนเอง จนผ่านการประเมินผลและได้รับการรับรองตามระบบมาตรฐานงานชุมชน พบว่ายังมีตัวชี้วัดบางตัวที่ไม่ผ่านการประเมิน คือ ตัวชี้วัดที่ 4 กลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่มีการบริหารจัดการดีมีผลกำไรเลี้ยงตนเองได้ คือ ควรพัฒนาผลิตภัณฑ์ และหาเงินทุนเพิ่มขึ้น ส่วนตัวชี้วัดที่ผลการประเมินอยู่ในระดับผ่าน และปานกลาง ทีมพัฒนาความร่วมมือกับประชาชน และกลุ่มองค์กรที่เกี่ยวข้องในแต่ละตัวชี้วัด ดำเนินการต่อไป และได้มีการประสานงานกับหน่วยงานในพื้นที่ ได้แก่ เกษตร กศน. สาธารณสุข ป่าไม้ และเทศบาลตำบลบ้านส้อง เพื่อมาดำเนินการโครงการ/กิจกรรมที่อยู่ในแผนพัฒนาตนเองของชุมชน ในส่วนที่เกี่ยวข้องบูรณาการงานและสอดคล้องกับสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน และยกระดับการพัฒนา โดยขอรับการสนับสนุนด้านวิชาการ และงบประมาณในส่วนที่เกี่ยวข้อง

1.2 บทบาทหน้าที่ของผู้ที่เกี่ยวข้อง

การพัฒนาตนเองของชุมชนบ้านสวนกล้วยมีผู้ที่เกี่ยวข้องเข้ามา มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาตนเอง

1.2.1 ผู้เกี่ยวข้องภายในชุมชน บทบาทหน้าที่ของผู้เกี่ยวข้องกับการพัฒนาตนเองของชุมชน ตามระบบมาตรฐานงานชุมชนมีบทบาทสำคัญที่จะทำให้การพัฒนาสามารถดำเนินไป

ได้ หรือไม่ได้ และจะสามารถบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ได้หรือไม่ นั่น จะมีคนในชุมชนที่เป็นเจ้าของชุมชนเข้ามามีบทบาทสำคัญ ได้แก่

1) ประชาชนในชุมชน ซึ่งได้รับผลกระทบโดยตรงกับผลที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาตนเองตามระบบมาตรฐานงานชุมชน เข้ามามีบทบาทในการเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ในเวทีประชาคม และร่วมดำเนินการตามกิจกรรม เช่น การกำจัดโรคไข้เลือดออก มาลาเรีย เอดส์ การกำจัดขยะ การดูแลผู้สูงอายุ การป้องกันน้ำป่า ดินถล่ม เป็นต้น เพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ถ้าป้องกันและแก้ปัญหาได้ ก็สามารถพัฒนาให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ได้ พบว่าประชาชนมีความพร้อมที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาชุมชน จนได้รับการรับรองตามระบบ มชช.

2) กลุ่ม องค์กรต่าง ๆ ในชุมชน เช่น กลุ่มออมทรัพย์ฯ อาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน (อสม.) อาสาพัฒนาชุมชน (อช.) กลุ่มไม้กวาดดอกหญ้า อาสาสมัครพิทักษ์ป่า อาสาสมัครรักษาความสงบ ต่างมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนกิจกรรมอย่างจริงจังเพื่อให้ผ่านเกณฑ์การประเมินในแต่ละตัวชี้วัดที่อยู่ในความรับผิดชอบของแต่ละกลุ่ม

3) ผู้นำในชุมชน ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการบริหารจัดการชุมชน นำการพัฒนาและมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของประชาชนในชุมชนที่จะเข้าร่วมหรือไม่เข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาต่าง ๆ ที่กำหนดขึ้น และต้องเป็นแบบอย่างในการพัฒนาด้วย ทั้งพัฒนาตนเอง และพัฒนาชุมชน ขณะเดียวกันการให้กำลังใจ ยกย่องชมเชยสมาชิกในชุมชน ที่ร่วมดำเนินการจนประสบความสำเร็จก็เป็นสิ่งสำคัญ

ถึงแม้ว่าจะมีกลุ่มผู้เข้าร่วมเป็นจำนวนมาก แต่กระนั้นก็มีคนที่มีความเห็นแย้ง เพราะว่าในชุมชนนี้ยังมีคนอีกกลุ่มหนึ่งนอกจากไม่ได้ให้ความสนใจในกิจกรรมการพัฒนาในชุมชนแล้ว ยังเป็นกลุ่มที่คอยพูดให้คนที่ยังไม่เข้าใจว่าการพัฒนาตามระบบมาตรฐานงานชุมชนทำไปเพื่ออะไร ทำให้กลุ่มนี้เกิดความไม่มั่นใจในกิจกรรมที่ดำเนินการว่าจะประสบความสำเร็จ จึงไม่เข้าร่วมกิจกรรมในที่สุด อีกประการหนึ่งมีความไม่พอใจที่ผู้นำการพัฒนาเป็นการส่วนตัวอันเนื่องจากการไม่ได้รับการตอบสนองในเรื่องที่เขาต้องการ จึงต้องคอยขัดขวางการทำงานไม่ให้ประสบความสำเร็จได้

1.2.2 ผู้เกี่ยวข้องภายนอกชุมชน มีบทบาทสำคัญในการนำระบบมาตรฐานงานชุมชนมาเป็นเครื่องมือในการพัฒนา โดยคณะอนุกรรมการระบบมาตรฐานงานชุมชนอำเภอ คณะอนุกรรมการอำนวยการระบบมาตรฐานงานชุมชนอำเภอ คณะอนุกรรมการเสริมสร้างการเรียนรู้ อำเภอ และคณะอนุกรรมการประเมินผลอำเภอ โดยมีหน้าที่ประสานงานภาคีพัฒนาทุกภาคส่วนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามระบบมาตรฐานงานชุมชน สร้างความรู้ความ

เข้าใจ ขั้นตอน และวิธีดำเนินงานในระบบมาตรฐานงานชุมชน ให้แก่กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่บ้านสวนกล้วยและประชาสัมพันธ์สร้างการเรียนรู้เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายเข้าสู่ระบบมาตรฐานงานชุมชน รับสมัคร ประกาศรายชื่อกลุ่มเป้าหมายที่ผ่านการตรวจสอบหลักฐานและคุณสมบัติ ตลอดจนติดตามสนับสนุนและประสานงานให้กลุ่มเป้าหมายเข้าสู่ระบบมาตรฐานงานชุมชน และภาคีการพัฒนาที่ปฏิบัติงานในพื้นที่ได้ให้การสนับสนุนชุมชนในเรื่องของการเสริมสร้างการเรียนรู้ ตลอดจนการเชื่อมโยงกับกิจกรรมการพัฒนาของชุมชนที่ได้กำหนดแผนพัฒนาตนเองเอาไว้แล้ว ชุมชนสามารถประสานแผนการพัฒนาตนเองกับหน่วยงานต่าง ๆ ได้ เช่น การประสานแผนกับเทศบาลตำบลบ้านส้อง เพื่อขอรับการสนับสนุนในโครงการ/กิจกรรมที่ชุมชนไม่สามารถดำเนินการได้เองบรรจุไว้ในข้อบัญญัติงบประมาณของเทศบาล ประจำปีงบประมาณ 2549 นอกจากนี้มีสาธารณสุข กศน. เกษตร สถาบันเทคโนโลยีนครศรีธรรมราช ป่าไม้ เป็นต้น และการกระตุ้นให้ชุมชนได้เกิดกระบวนการเรียนรู้ในการพัฒนาตนเองตามแผนพัฒนาตนเองในแต่ละด้านที่บ้านสวนกล้วย กำหนดขึ้น

กล่าวได้ว่า บ้านสวนกล้วยมีกระบวนการทัศน์ในเรื่องของการพัฒนาตามระบบ มชช. คือ การพึ่งตนเอง ซึ่งมีโครงการ/กิจกรรมที่ดำเนินการด้วยตนเอง ร้อยละ 47.4 ของโครงการ/กิจกรรมทั้งหมด ถ้าไม่สามารถดำเนินการเองได้จึงขอรับความร่วมมือ และสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ การทำงานของเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานต่าง ๆ ที่มีบทบาทในการส่งเสริมการพัฒนา หลังจากชุมชนมีการทำแผนพัฒนาตนเองตามระบบมาตรฐานงานชุมชน ทำให้สามารถประสานแผนการปฏิบัติงานที่สอดคล้องกับภารกิจของหน่วยงาน และเกิดความสะดวกในการทำงานเพราะว่าชุมชนมีแผนการพัฒนาตนเอง เมื่อโครงการ/กิจกรรม มีความสอดคล้องกัน ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้นมีความกระตือรือร้นในการทำงานเนื่องจากสามารถดำเนินการได้ด้วยตนเอง เช่น การออมเงิน ทำบัญชีรับ-จ่ายในครัวเรือน การทำปุ๋ยอินทรีย์ใช้เองในชุมชน โดยให้คนในชุมชนบริหารจัดการกันเอง สามารถลดต้นทุนในการผลิต และสร้างความร่วมแรงร่วมใจในการทำงานร่วมกัน และสามารถเห็นผลการพัฒนาเป็นรูปธรรม ชุมชนได้รับผลประโยชน์โดยตรงจากการร่วมแรงร่วมใจกันของชุมชน ทำให้เกิดความรักสามัคคีร่วมกันในชุมชนทำให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งพึ่งตนเองได้

1.3 ความเชื่อมโยงของระบบมาตรฐานงานชุมชนกับทุนเดิมของชุมชน

การพัฒนาตนเองของชุมชนตามระบบมาตรฐานงานชุมชนของบ้านสวนกล้วย ได้นำทุนในด้านต่าง ๆ ของชุมชนมาใช้ในการพัฒนาตนเอง ดังนี้

1) ทูตทางสังคม ที่เป็นระบบความสัมพันธ์ของคนที่เป็นวิถีชีวิต ที่ยังต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ทำให้ชาวบ้านสวนกล้วยมีความรักสามัคคี มีความเอื้ออาทรต่อกันมีความเป็นชุมชน มีกฎระเบียบต่าง ๆ ที่วางขึ้นมาเพื่อให้การประพฤติปฏิบัติตนของคนในชุมชนเป็นไปอย่างเรียบร้อย ตลอดจนกลุ่มองค์กรต่าง ๆ ในชุมชนที่สามารถช่วยหนุนเสริมให้การพัฒนาตนเองของชุมชน ทำให้เกิดเวทีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของคนในชุมชน เช่น ประสพการณ์ในการทำงานประสานความร่วมมือกันภายในชุมชนและภายนอกชุมชน มีการใช้เหตุผลในการดำเนินกิจกรรมด้วยความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันในชุมชน วางกฎระเบียบเพื่อปฏิบัติตนในการอยู่ร่วมกันในชุมชนอย่างสงบ การเชื่อมโยงเครือข่ายของกลุ่มต่าง ๆ ในการพัฒนาชุมชน เช่น การดูแลด้านสุขภาพของคนในชุมชน ได้แก่ กลุ่ม อสม. ที่มีการเฝ้าระวังป้องกันโรคต่าง ๆ ในชุมชนโดยเฉพาะโรคประจำถิ่นที่ติดต่อ คือโรคไข้เลือดออก มีการประชาสัมพันธ์ผ่านเครือข่ายการพัฒนาในชุมชน

2) ทูตทรัพยากรธรรมชาติ ชุมชนได้ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรต่าง ๆ ในการประกอบอาชีพ เช่น มีแหล่งน้ำที่อุดมสมบูรณ์เพื่อใช้ในการเกษตร ใช้เป็นแหล่งท่องเที่ยว มีทิวทัศน์ที่สวยงาม อากาศดีทำให้คนมีสุขภาพดี ส่งผลให้การพัฒนาตนเองของชุมชนเป็นไปอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้คนในชุมชนมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ รักษาป่าต้นน้ำ และมีการปลูกทดแทน เกิดกลุ่มอนุรักษ์พิทักษ์ป่าไม้ขึ้น เป็นกลุ่มที่มีบทบาทสำคัญที่ช่วยสอดส่องดูแลป้องกันแจ้งข่าวสารเกี่ยวกับการทำลายป่า เช่น การบุกรุกพื้นที่ป่าเพื่อทำสวนยาง การล่าสัตว์ และดูแลป่าต้นน้ำร่วมกับเจ้าหน้าที่อนุรักษ์พิทักษ์ป่า ของกรมอุทยานแห่งชาติ ป่าไม้ และพันธุ์พืช

3) ทูตที่เป็นภูมิปัญญา เป็นความรู้ความสามารถของคนที่อยู่ในวิถีชีวิต ที่คนในชุมชน ได้แก่ การทำสวนยางพาราบนพื้นที่ภูเขา การหาของป่า เช่น สะตอ น้ำผึ้ง การทำสวนผลไม้ การจัดการกลุ่มต่าง ๆ โดยเฉพาะผู้นำกลุ่มที่มีทักษะความสามารถในการบริหารจัดการกลุ่มในรูปแบบของคณะกรรมการ มีสมาชิกกลุ่ม มีการส่งเสริมการออม โดยการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ขึ้น ทำให้มีทุนทรัพย์ของชุมชน นำไปสู่การพัฒนาอาชีพ และสวัสดิการให้กับชุมชน นอกจากนี้แล้ว การพัฒนาตนเองของชุมชน ยังได้ส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนมีความสามารถในการตัดสินใจต่าง ๆ รู้จักการบริหารจัดการกลุ่มและบริหารจัดการครอบครัวโดยสร้างความอบอุ่นในครอบครัว มีการจัดการภายในครอบครัวได้ การที่คนได้นำทุนในด้านนี้ออกมาจะทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ร่วมคิดร่วมตัดสินใจในการพัฒนาช่วยหนุนเสริมให้การพัฒนาเป็นไปอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง เพราะคนในชุมชนมีความรู้ ภูมิปัญญา ในด้านการศึกษาคนในชุมชนจะเฝ้าหาความรู้ได้หลายวิธี เช่น การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้จากเพื่อน ส่วนใหญ่แล้วจะมีการถ่ายทอดกันในเรื่องของอาชีพที่เป็นความรู้จากการศึกษาจากข้อมูลข่าวสาร และความรู้จากประสพการณ์ ได้แก่ การทำสวนยางพารา การทำสวนผลไม้ การปรึกษากันทำให้เกิดกระบวนการทางสังคม และเรียนรู้ซึ่งกันและกันทำให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต

4) ทูนทางวัฒนธรรม ที่เป็นทัศนคติและความเชื่อของคนในชุมชน ประชาชนนับถือ ศาสนาพุทธ มีการทำบุญเลี้ยงพระในวันพระ วันเข้าพรรษา เทศกาลวันสงกรานต์ เป็นแสดงความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ และผู้สูงอายุ ที่ยังมีชีวิตอยู่ แต่ถ้าจะแสดงความกตัญญูต่อผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว จะมีประเพณีการทำบุญเดือนสิบ เป็นเทศกาลของการระลึกถึงผู้มีพระคุณใครที่พ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย เสียชีวิตไปแล้ว และได้เก็บกระดูกเอาไว้ จะนำกระดูกไปบั้งสุกุลที่วัด นอกจากนี้ทำบุญส่งไปให้ ย่อมแสดงถึงความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณที่แสดงออกมาในช่วงของการทำบุญเดือนสิบ ถึงแม้ว่าบุคคลเหล่านั้นได้ล่วงลับไปแล้ว แต่ยังสามารถแสดงออกได้ นอกจากนี้จะพาลูกหลานไปเยี่ยม ปู่ ย่า ตา ยาย ที่ยังมีชีวิตอยู่ และได้พบปะญาติพี่น้องทำให้เกิดความรัก ความผูกพันต่อกัน และคนในชุมชนยังได้ร่วมมือกันจัดงานเทศกาลเดือนสิบโดยการบริจาคสิ่งของ เพื่อประดับจาด ที่ จะแห่ไปวัดวิภาวดี หมู่ที่ 7 ตำบลบ้านส้ม แสดงให้เห็นถึงความรัก ความสามัคคี และความเสียสละของคนในชุมชน

โดยสรุปแล้วทุนเดิมของชุมชนอาจแบ่งได้เป็นสองประเภท คือ ทุนที่มีอยู่ภายในคน ในเรื่องของความรู้ความสามารถ ทักษะ พฤติกรรม หรือทัศนคติที่ที่แสดงออกมา รวมทั้งเวลาที่มีอยู่ เพื่อเอื้อให้คนได้นำทุนต่าง ๆ ออกมาใช้ในกิจกรรมการพัฒนาทั้งพัฒนาตนเอง พัฒนาครอบครัว และพัฒนาชุมชน และทุนที่อยู่ภายนอกชุมชน เป็นทุนที่เข้าไปหนุนเสริมให้คนได้เกิดการเรียนรู้สู่การพัฒนาชุมชนของตนไปสู่การพึ่งพาตนเองได้ในชุมชน ในด้านต่าง ๆ ที่มีอยู่ ทำให้การพัฒนาตนเองของชุมชนสามารถบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ได้ จากปรากฏการณ์ พบว่าในการพัฒนาตนเองของชุมชน ได้นำทุนทางสังคม ทุนทรัพยากรธรรมชาติ ทุนภูมิปัญญา และทุนทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และรู้จักใช้ทุนที่มีอยู่มาใช้ในการพัฒนาตนเองอย่างสร้างสรรค์ ชุมชนจึงสามารถยกระดับการพัฒนาจากสถานภาพเดิมไปสู่เป้าหมายการพัฒนาที่วางไว้

1.4 ปัญหา/อุปสรรคการดำเนินงาน

แม้จะมีการดำเนินงานตามระบบ มชช.อย่างเข้มข้น แต่ยังมีปัญหาอุปสรรคอยู่หลายประการ ซึ่งอาจมีผลต่อการพัฒนาตนเองของชุมชนในระยะยาว ได้แก่

1. ระบบมาตรฐานงานชุมชน เป็นการพัฒนาเชิงกระบวนการต้องอาศัยเวลา เพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจ ถ้าไม่มีโอกาสสร้างความรู้ความเข้าใจร่วมกันอย่างต่อเนื่อง ทำให้เกิดความยุ่งยากในการปฏิบัติในเวลาอันสั้น

2. ประชาชนส่วนใหญ่ในชุมชนยังไม่ชัดเจนว่าระบบมาตรฐานงานชุมชนมีประโยชน์อะไร และช่วยในการพัฒนาตนเองสู่ความเข้มแข็งได้อย่างไร และพบว่ามีความยุ่งยากในการ

ดำเนินงาน ผู้นำที่ไม่ได้เริ่มกระบวนการตั้งแต่ต้นไม่สามารถเชื่อมต่อการพัฒนาตนเองทำให้การยกระดับการพัฒนาไม่ต่อเนื่อง

3. ระบบมาตรฐานงานชุมชนยังเป็นเรื่องใหม่ของกรมการพัฒนาชุมชนยังต้องการทำความเข้าใจกับระบบมาตรฐานงานชุมชนให้ชัดเจนจากการสัมภาษณ์พัฒนากร ทำให้รู้ว่าพัฒนากรเองยังไม่แน่ใจว่าระบบมาตรฐานงานชุมชนจะเป็นเครื่องมือที่สามารถเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนได้ จึงส่งเสริมได้ไม่มากนัก

2. ผลที่เกิดขึ้นหลังได้รับการรับรองตามระบบมาตรฐานงานชุมชน

หลังจากที่ชุมชนได้พัฒนาตนเองตามระบบมาตรฐานงานชุมชนจนได้รับการรับรองว่าชุมชนได้พัฒนาตนเองจนผ่านเกณฑ์การประเมินแล้วนั้น จากการศึกษาโดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกจากเจ้าหน้าที่เกษตรตำบล สาธารณสุขตำบล ครู กศน. และพัฒนากร สามารถระบุผลที่เกิดขึ้นได้ ดังนี้

2.1 ความเชื่อมั่นในการพัฒนา

ผลจากการพัฒนาตนเองของชุมชน ทำให้ผู้นำโดยเฉพาะที่มำนำการพัฒนาที่มีความมั่นใจที่จะพัฒนาตนเองไปอย่างต่อเนื่อง และมีความเชื่อมั่นว่าถ้าชุมชนจะยกระดับการพัฒนาตนเองก็สามารถทำได้ เพราะว่าการนำระบบมาตรฐานงานชุมชนมาใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาทำให้ ประชาชนโดยเฉพาะผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาทั้ง 7 ด้าน นั้น ทำให้เขาเกิดกระบวนการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ มีความรู้/เข้าใจในการพัฒนา เพราะว่า การพัฒนานั้น ใช่ว่าจะใช้เพื่อแก้ปัญหาชุมชนเสมอไป แต่สามารถนำมาใช้ในการพัฒนาตนเอง พัฒนาครอบครัว ให้ดีขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ได้ และสามารถรู้ได้ว่าตนเองสามารถพัฒนาไปอย่างมีทิศทาง และสามารถไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ได้

2.2 ชื่อเสียงและภาพลักษณ์

บ้านสวนกล้วยเป็นที่ยอมรับของประชาชน ผู้นำ ส่วนราชการในอำเภอเวียงสระ ในเรื่องของการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนที่ร่วมกันพัฒนา โดยการร่วมทุนที่มีอยู่ ทุนทางความคิด ทุนแรงงานโดยการร่วมทำ และทุนที่เป็นตัวเงินโดยการร่วมบริจาคเงินสมทบกรณีที่ต้องใช้ตัวเงิน เช่น

การช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากน้ำป่า การทำทํานบกั้นน้ำเพื่อการเกษตร การพัฒนาตนเองโดยผ่านกระบวนการต่าง ๆ ตามระบบมาตรฐานงานชุมชน จนได้รับเกียรติบัตรรับรองผลการพัฒนาตนเองตามระบบมาตรฐานงานชุมชนประเภทชุมชน ทำให้ภาพลักษณ์ และชื่อเสียงที่มีอยู่ได้รับการยอมรับจากคนในชุมชนและนอกชุมชน ตลอดจนภาคีการพัฒนาที่เข้ามามีบทบาทในการพัฒนาในชุมชน จนได้รับการกล่าวถึงและเป็นตัวอย่างในการพัฒนาตนเองของชุมชนอื่น ๆ

2.3 การมีส่วนร่วมของประชาชน

การที่ชุมชนได้พัฒนาตนเองจนได้รับการรับรอง เป็นผลจากคนในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาตนเอง ดังนี้

1) หัวหน้าชุมชนทั้ง 6 ชุมชน มีบทบาทสำคัญในการให้ข้อคิดเห็นในการจัดกิจกรรมตามตัวชี้วัดที่กำหนด ร่วมตัดสินใจว่าแผนงาน/โครงการที่ได้กำหนดนั้นสามารถนำไปสู่การแก้ไขปัญหาของเขาได้และร่วมดำเนินงาน และบางส่วนที่มีข้อตกลงร่วมกัน ทำให้เขาเกิดความภูมิใจรู้ถึงผลของการร่วมแรง ร่วมใจ นำไปสู่ความสำเร็จ ความรู้สึกว่าเขาเป็นเจ้าของชุมชน ผลงานที่เกิดขึ้นจึงเป็นที่ประจักษ์ ทำให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาเพิ่มมากขึ้น เช่น การป้องกันโรคไข้เลือดออก การกำจัดขยะมูลฝอย การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การร่วมกันกำหนดพันธกิจร่วมกันจากเวทีประชาคม การอยู่เวรยามป้อมยามเข้าออกหมู่บ้าน เป็นต้น

2) ผู้นำ มีบทบาทสำคัญในการบริหารจัดการในชุมชน วางกฎระเบียบและเกณฑ์การพัฒนาส่งเสริมการเรียนรู้ของชุมชนภาวะผู้นำของทีมนำการพัฒนา บทบาทของผู้นำมีผลต่อการเรียนรู้โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเป็นผู้กระตุ้นให้ชุมชนเห็นความสำคัญของการรวมกลุ่มให้เกิดกิจกรรมในระยะเริ่มต้น การประสานงานกับหน่วยงานและเจ้าหน้าที่ ในการส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาตนเองโดยผ่านแผนงาน/โครงการที่กำหนดขึ้นมา รวมทั้งความคุ้นเคยของเจ้าหน้าที่กับสมาชิกในกลุ่มก็มีส่วนสำคัญ และที่สำคัญที่สุด คือคุณสมบัติของตัวสมาชิกกลุ่มและประธานกลุ่ม มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีพื้นที่สั้วที่ขอเรียนรู้ตลอดเวลา ทำให้กิจกรรมการเรียนรู้เกิดขึ้นและ เปิดโอกาสให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นเพื่อนำไปสู่การตัดสินใจ และร่วมกันวางแผนการพัฒนาตนเองเพื่อยกระดับการพัฒนาตนเองต่อไป จุดเด่นของทีมนำการพัฒนา คือ ทีมนำการพัฒนาเป็นคนใฝ่รู้ เมื่อเข้าใจไม่ชัดเจน ประธานทีมนำการพัฒนา ได้แก่ ผู้ใหญ่สุวัฒน์ ดาวเรือง และเลขานุการทีมนำการพัฒนา ได้แก่ นางเซวภา ชูรักษ์ เป็นตัวแทนของชุมชนไปปรึกษากับพัฒนากร เพิ่มเติมเพื่อสร้างความเข้าใจ และมีการปรึกษาหารือกันกับคณะอนุกรรมการ

อำนาจการระบบมาตรฐานงานชุมชนอำเภอ คณะอนุกรรมการเสริมสร้างการเรียนรู้ระบบมาตรฐานงานชุมชน จนได้รับการรับรอง

2.4 การยอมรับและความคาดหวังจากภายนอก

การพัฒนาตนเองจนได้รับการรับรองของชุมชน ถือเป็นงานที่ยาก ทุกคนต้องร่วมแรงร่วมใจ และผลงานต้องเป็นที่ยอมรับของคนในชุมชนด้วย ดังนั้น ความพยายามของแกนนำ และประชาชนที่ร่วมกันพัฒนาตนเองจนได้รับการยอมรับมีผลงานเป็นที่ประจักษ์ของชุมชนอื่น เป็นตัวอย่างของชุมชนอื่นได้ มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยอาศัยการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ความรักสามัคคี ร่วมแรงร่วมใจในกิจกรรมพัฒนาชุมชนจนสามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้ เช่น ปัญหาที่ดินทำกินที่แสดงพลังจนได้รับการผ่อนผันให้สามารถทำกินได้ในพื้นที่ต่อไป

ผลการศึกษาโดยการสัมภาษณ์จากชุมชนข้างเคียง และผู้แทนของหน่วยงานที่เข้ามาส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมการพัฒนาปรากฏผล ดังนี้

1) ชุมชนข้างเคียง ได้สัมภาษณ์จากผู้แทนชุมชน จาก 3 ชุมชนที่อยู่ในเขตพัฒนาของเทศบาลตำบลบ้านส้อง เป็นชุมชนข้างเคียงที่เป็นพื้นที่ติดต่อกัน 1 ชุมชน ชุมชนที่พื้นที่ห่างออกไป 1 ชุมชน และชุมชนที่สมัครเข้าสู่ระบบ มชช. 1 ชุมชน ดังนี้

1.1) ชุมชนข้างเคียงที่เป็นพื้นที่ติดต่อกัน คือ บ้านเหนือคลอง ซึ่งเป็นบ้านพี่ของบ้านสวนกล้วย ได้เห็นพัฒนาการของชุมชนบ้านสวนกล้วยตลอดเวลายอมรับว่าการที่บ้านสวนกล้วยพัฒนาตนเองตามระบบมาตรฐานงานชุมชนทำให้เห็นความเปลี่ยนแปลงในเรื่องของการใ้รู้ มีประชาชนศึกษาเพิ่มเติมระดับที่สูงขึ้น จากศูนย์บริการทางการศึกษาอำเภอเวียงสระ และมีการจัดประชาคมเพื่อขอมติจากประชาคมก่อนจึงลงมือปฏิบัติงาน ถึงแม้ว่าหน่วยงานเข้ามาสนับสนุนยังต้องมีการประชุมแจ้งที่ประชุมก่อนว่าจะรับหรือไม่รับโครงการนี้ แล้วจะทำได้หรือไม่เป็นการสร้างภูมิคุ้มกันของชุมชนเอง (ทวิป ชัยสวัสดิ์, สัมภาษณ์)

1.2) ชุมชนที่มีพื้นที่ห่างกัน คือ บ้านห้วยแก้ว มองว่าบ้านสวนกล้วยมีการพัฒนาและให้การยอมรับผู้นำโดยเฉพาะผู้ใหญ่บ้านคนเก่า และเป็นประธานที่มำนำการพัฒนา ที่สามารถนำการพัฒนาให้ชุมชนบ้านสวนกล้วยมาอยู่ในระดับแนวหน้าของตำบลบ้านส้อง และระดับอำเภอเวียงสระ จนได้รับการพัฒนาเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยว ขณะเดียวกันประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมโดยยึดหลักประชาธิปไตยในการทำงาน ต่อมาเมื่อสมัครเข้าสู่ระบบ มชช.แล้ว พบว่าบ้านสวนกล้วยมีกิจกรรมการพัฒนาที่มีการประเมินผลการพัฒนาด้วย ซึ่งไม่เคยมีมาก่อน ถือได้ว่าบ้านนี้อยู่ใน

ระดับแนวหน้าด้านการพัฒนา ซึ่งบ้านสวนกล้วยจะเป็นตัวอย่างการพัฒนาตามระบบมาตรฐานงานชุมชนแก่หมู่บ้านอื่น ๆ ต่อไป (วาสนา ชูสม, สัมภาษณ์)

1.3) ชุมชนที่สมัครเข้าสู่ระบบ มชช. ได้แก่ ชุมชนบ้านไทรทอง เป็นชุมชนที่สมัครเข้าสู่ระบบ มชช. ปี 2548 เป็นปีเดียวกันกับบ้านสวนกล้วย มองการพัฒนาของบ้านสวนกล้วย ว่ามีความต่อเนื่องและได้ค้นหาศักยภาพที่มีอยู่มาพัฒนาตนเอง ผลที่เกิดขึ้นทำให้ชุมชนมีความพร้อมยิ่งขึ้นที่จะพัฒนา มีการพัฒนาต่อเนื่อง และได้ร่วมกิจกรรมการพัฒนาโดยตลอดทั้งผู้นำและประชาชน ต่างมีความพร้อม เพราะมีความไว้วางใจกัน มีความเสียสละ มีความพร้อมเพียงในการทำงาน หวังว่าชุมชนนี้เป็นชุมชนที่เป็นแบบอย่างการพัฒนาตนเองของชุมชนอื่น ๆ และสามารถพัฒนาตนเองไปอย่างต่อเนื่อง ไม่หยุดเมื่อเสร็จภารกิจอย่างหนึ่งอย่างใดแล้ว แต่ไปสู่ความสำเร็จในการพัฒนาต่อไป (ประสิทธิ์ อำนวย, สัมภาษณ์)

2) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา จากการสัมภาษณ์ 5 หน่วยงาน ได้แก่ พัฒนาการ เกษตรตำบล สาธารณสุข ครูอาสา กศน. และ เจ้าหน้าที่อนุรักษ์พิทักษ์ป่า ต่างมองว่าผู้นำมีบทบาทสำคัญในการเป็นแกนนำ และการตัดสินใจของคนในชุมชนว่าจะร่วมการพัฒนาหรือไม่ ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการกลุ่มองค์กรต่าง ๆ เนื่องจากว่าเมื่อมีการจัดตั้งกลุ่มขึ้นมาแล้ว การส่งเสริม สนับสนุนทั้งด้านวิชาการ และงบประมาณ จะผ่านกลุ่มองค์กร การตัดสินใจจึงอยู่ที่ผู้นำ และผ่านสู่สมาชิกกลุ่ม ถ้าบุคคลใดไม่เป็นสมาชิกกลุ่มอาจไม่ได้รับผลประโยชน์ เมื่อได้เข้าสู่ระบบ มชช. ทุกคนที่มีส่วนได้เสียกับกิจกรรมจะรับรู้ด้วย โดยผ่านสื่อต่าง ๆ ได้แก่ จากเพื่อนบ้านด้วยกัน จากเสียงตามสาย จากการประชุมประจำเดือนที่มีหน่วยงานเข้าไปแจ้งข้อราชการและการดำเนินการพัฒนาในชุมชนมากขึ้น มีการตื่นตัวในเรื่องของการพัฒนา มีส่วนร่วมในการตัดสินใจมากขึ้น

2.5 การบริการสังคม

ผู้นำซึ่งเป็นตัวแทนที่นำพัฒนาได้ไปเป็นวิทยากรให้กับกลุ่ม/องค์กรต่าง ๆ เช่น เป็นทีมปฏิบัติการแก้จนของอำเภอ โดยนำกระบวนการ มชช. มาใช้ในการวางแผนแก้จนให้กับชุมชนอื่นในอำเภอเวียงสระ เป็นวิทยากรด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และป่าต้นน้ำแก่นักศึกษาจากศูนย์บริการการศึกษาชนนอกโรงเรียนอำเภอเวียงสระ อำเภอบ้านนาเดิม และมีการจัดการทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวแก่บุคคลทั่วไป เป็นวิทยากรปลูกไม้กวาดดอกหญ้า

อาจกล่าวได้ว่า การพัฒนาชุมชนสู่ชุมชนเข้มแข็งได้นั้น ต้องให้คนในชุมชนได้เกิดการเรียนรู้ ควบคู่กับ ผู้นำเก่ง ประชาชนมีส่วนร่วมโดยนาระบบมาตรฐานงานชุมชนมาเป็นเครื่องมือใน

การพัฒนา ผู้นำวางแผนการพัฒนาโดยจัดสรรทรัพยากรและบุคลากรเพื่อเป็นตัวแทนในการรับผิดชอบ โดยที่ผู้นำมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนระบบ มชช. ขณะเดียวกันผู้นำยังเป็นผู้สร้างความสัมพันธ์ในกลุ่ม เป็นตัวแทนของกลุ่มในการประสานงานกับภาคีจนได้รับการยอมรับได้นั้น ส่วนหนึ่งมาจากการสนับสนุนจากภายนอกชุมชน เช่น จากการศึกษาอบรม จากสื่อต่าง ๆ และความรู้จากประสานกับความรู้ภายในชุมชนเอง เป็นความรู้ที่สั่งสมมาจนเกิดเป็นประสบการณ์ ทำให้การพัฒนาที่สืบเนื่องติดต่อกันมาจนเป็นองค์ความรู้ของชุมชนที่ถ่ายทอดออกมาเป็นผลที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาตนเองตามระบบมาตรฐานงานชุมชน ทำให้ชุมชนมีความเชื่อมั่นที่จะพัฒนาตนเองต่อไปอย่างต่อเนื่อง มีชื่อเสียงและภาพลักษณ์ที่ดีในด้านการพัฒนาชุมชน คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา เป็นที่ยอมรับและความคาดหวังจากสังคม และสามารถให้บริการสังคมได้

โดยสรุปแล้ว กระบวนการเรียนรู้และพัฒนาตนเองตามระบบมาตรฐานงานชุมชนของบ้านสวนกล้วย ตำบลบ้านลือ อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดสุรินทร์ธานี ได้นำกระบวนการพัฒนาตามระบบมาตรฐานงานชุมชนมาใช้ในการพัฒนาตนเอง ดังนี้

1. การเตรียมความพร้อมของชุมชนโดยการให้ชุมชนได้รู้จักระบบมาตรฐานงานชุมชนจากการประชุมประจำเดือนมีการรับรู้ข้อมูล และการตัดสินใจสมัครเข้าสู่ระบบมาตรฐานงานชุมชน ในขั้นนี้ ได้จัดเวทีประชาคมเพื่อเลือกที่มำการพัฒนาขึ้นมา จำนวน 12 คน พบว่าที่มำการพัฒนาเป็นแกนนำของชุมชนทั้งหมด ทั้งผู้ใหญ่บ้านประธานกลุ่มหรือคณะกรรมการกลุ่มต่าง ๆ ที่ได้รับเลือกเข้ามาทำงาน และคณะที่ปรึกษาการพัฒนา เป็นแกนนำในการพัฒนา เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถที่ทำประโยชน์ให้กับชุมชนและเป็นที่ยอมรับและเป็นที่ยอมรับของคนในชุมชน และตัดสินใจสมัครเข้าสู่ระบบมาตรฐานงานชุมชน โดยสมัคร ณ สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอยางชุมน้อย จังหวัดสุรินทร์ธานี

2. การเสริมสร้างการเรียนรู้ ที่มำการพัฒนาได้ศึกษาด้วยตนเองจากเอกสารถึงกระบวนการพัฒนาตนเอง และเข้ารับการศึกษาอบรม เป็นวิธีการพัฒนาชุมชน โดยการให้การศึกษาชุมชน โดยตัวแทนที่มำการพัฒนาเข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ให้ชุมชนได้เข้าใจก่อนการพัฒนาตนเอง โดยคณะกรรมการเสริมสร้างการเรียนรู้ของจังหวัดและอำเภอตามระบบมาตรฐานงานชุมชน ในการสร้างความรู้ความเข้าใจ ขั้นตอน และวิธีการดำเนินงานในระบบมาตรฐานงานชุมชน แก่กลุ่มเป้าหมาย

3. กระบวนการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง เป็นขั้นตอนที่ที่มำการพัฒนา ภาคีการพัฒนาดำเนินการจัดเก็บข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลนำมาซึ่งการกำหนดตัวชี้วัด ซึ่งตัวชี้วัดดังกล่าวมีตัวชี้วัด 26 ตัวชี้วัด ซึ่งในแต่ละตัวชี้วัดมีการประเมินสถานภาพตนเองก่อนว่าอยู่ในระดับใด แล้วจึง

กำหนดเป้าหมายการพัฒนา และเกณฑ์การประเมิน ซึ่งได้กำหนดเป็นค่าร้อยละ และมีถึง 4 ระดับ ในการประเมินสถานภาพตนเองก่อนการพัฒนาตนเอง ที่มำนำการพัฒนาได้จัดเวทีเพื่อสะท้อน ข้อมูลดังกล่าวให้กับประชาชนได้รู้ แล้วกำหนดโครงการ/กิจกรรมเพื่อนำไปสู่การพัฒนาตนเอง แผนการพัฒนาตนเองของชุมชน มีการกำหนดขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับตัวชี้วัดการพัฒนาตนเองในด้านต่าง ๆ ทั้ง 7 ด้าน จำนวน 57 โครงการ/กิจกรรม โดยที่แผนพัฒนาตนเองได้กำหนดแนวทางการพัฒนาเอาไว้ 3 ประเภท คือ

1) โครงการ/กิจกรรมที่สามารถดำเนินการได้ด้วยตนเอง โครงการ/กิจกรรมที่ไม่ต้องใช้งบประมาณ จำนวน 27 โครงการ/กิจกรรม

2) โครงการ/กิจกรรมที่สามารถดำเนินการเองบางส่วนและร่วมกับภาคีบางส่วน เป็นโครงการที่ไม่ต้องใช้งบประมาณแต่ประสานความร่วมมือขอรับการสนับสนุนด้านวิชาการ จำนวน 17 โครงการ/กิจกรรม

3) โครงการ/กิจกรรมที่ต้องประสานกับภาคีการพัฒนารับผิดชอบดำเนินการให้เป็นโครงการกิจกรรมที่ต้องการสนับสนุนด้านงบประมาณในการดำเนินงาน มีจำนวน 13 โครงการ

ในกระบวนการพัฒนาตนเองนี้ชุมชนได้ดำเนินการโครงการ/กิจกรรม แบ่งเป็นโครงการที่ชุมชนทำเอง โครงการประสานขอความร่วมมือ และโครงการที่ให้หน่วยงานภาคีดำเนินการให้ เมื่อมาสู่ขั้นการดำเนินโครงการชุมชนได้มีการจัดประชาคมแบ่งหน้าที่รับผิดชอบในการดำเนินการ และให้ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามาร่วมตัดสินใจดำเนินการ ซึ่งประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทั้งที่เป็นปัจเจกบุคคล และที่เป็นกลุ่มองค์กรในชุมชน ซึ่งเข้ามามีส่วนร่วมทำให้ประชาชนได้รับผลประโยชน์จากการดำเนินโครงการทั้งทางตรงและทางอ้อม

4. การประเมินผลการพัฒนาตนเอง ที่มำนำการพัฒนาร่วมประเมินกับประชาชนและกลุ่มองค์กรที่เข้ามามีส่วนได้ส่วนเสียกับการดำเนินโครงการ/กิจกรรม ผลการประเมิน 26 ตัวชี้วัด ผ่านเกณฑ์การประเมิน 25 ตัวชี้วัด ไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน 1 ตัวชี้วัด ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจชุมชน ตัวชี้วัดที่ 4 และคณะกรรมการประเมินผลอำเภอให้การรับรองผลเมื่อวันที่ 20 กันยายน 2548 คณะอนุกรรมการตรวจสอบรับรองจังหวัด ให้การรับรองเมื่อวันที่ 30 กันยายน 2548 ได้รับเกียรติบัตรรับรองผลการพัฒนาตนเองผ่านเกณฑ์มาตรฐานงานชุมชน ปี 2548-2549

5. บทบาทหน้าที่ของผู้ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการพัฒนาตนเองตามระบบมาตรฐานงานชุมชน มี 4 คือ ประชาชนในชุมชนเป็นผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย และมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา ผู้นำมีบทบาทสำคัญในการบริหารจัดการคน งาน เงินให้ไปด้วยกัน ภาคีการพัฒนาสนับสนุน ส่งเสริม และกระตุ้นให้ชุมชนได้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

คณะอนุกรรมการระบบมาตรฐานงานชุมชนอำเภอ ที่ให้การสนับสนุน เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ บ้านสวนกล้วย และภาคีการพัฒนา ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

6. การพัฒนาตนเองตามระบบมาตรฐานงานชุมชนมีความเชื่อมโยงกับทุนเดิมของชุมชน โดยชุมชนมีทุนทางสังคม ทุนทรัพยากรธรรมชาติ ทุนภูมิปัญญา ทุนทางวัฒนธรรม ที่ช่วยหนุนเสริมให้บ้านสวนกล้วยพัฒนาตนเองจนผ่านการรับรอง

7. ปัญหาอุปสรรคของการพัฒนาตนเองตามระบบมาตรฐานงานชุมชน ในการพัฒนาตนเองตามระบบมาตรฐานงานชุมชนเป็นการดำเนินงานเชิงกระบวนการ และเป็นเรื่องใหม่ ต้องอาศัยเวลาในการสร้างความรู้ความเข้าใจ ทั้งเจ้าหน้าที่เองที่มีบทบาทหน้าที่โดยตรง และกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ บ้านสวนกล้วย ดังนั้น ในการพัฒนาเป็นการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง ปฏิบัติไปเรียนรู้ไป

8. ผลที่เกิดขึ้นหลังจากได้รับการรับรองตามระบบมาตรฐานงานชุมชน คือ ความเชื่อมั่นของผู้นำในการพัฒนาต่อไป ภาพลักษณ์ชื่อเสียงของชุมชนมีมากขึ้น เป็นที่รู้จักของอำเภอ ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น เพราะการพัฒนาสามารถทำให้ความเป็นอยู่ วิถีชีวิตดีขึ้น มีเพื่อนมากขึ้น เกิดความภาคภูมิใจในการร่วมแรงร่วมใจกันของคนในชุมชน ภายนอกยังคาดหวังว่าบ้านสวนกล้วยสามารถเป็นต้นแบบในการพัฒนาตามระบบมาตรฐานงานชุมชนให้กับหมู่บ้าน/ชุมชนอื่น ๆ ได้ และได้บริการสังคมโดยเป็นวิทยากรบรรยายให้กับกลุ่ม/องค์กรต่าง ๆ ในเรื่องของ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ ที่มปฏิบัติการแก่น

อภิปรายผลการศึกษา

ผลการศึกษากระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนด้วยระบบมาตรฐานงานชุมชน เป็นการพัฒนาตนเองของชุมชน โดยให้ชุมชนได้เกิดกระบวนการเรียนรู้ และกระบวนการมีส่วนร่วม ในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาในชุมชน โดยการกำหนดตัวชี้วัดในการพัฒนาตนเอง เพื่อชุมชนได้เกิดกระบวนการเรียนรู้ในการพัฒนาตนเอง ความเชื่อมโยงทุนเดิมของชุมชน ชุมชนเข้มแข็ง ดังนี้

1. การพัฒนาโดยกำหนดตัวชี้วัดการพัฒนาตนเองตามระบบมาตรฐานงานชุมชน
ผลการศึกษาพบว่า ชุมชนสวนกล้วยได้สำรวจข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล โดยนำข้อมูลที่ได้มากำหนดตัวชี้วัดการพัฒนาตนเอง จำนวน 7 ด้าน 21 องค์ประกอบ มีตัวชี้วัดเหตุ 26 ตัวชี้วัด มากำหนดเป็นโครงการ/กิจกรรม จำนวน 57 โครงการ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาตนเอง สะท้อนให้เห็นว่าทีมนำการพัฒนาและประชาชนที่มีส่วนร่วมในกระบวนการได้เกิดการเรียนรู้ในกระบวนการพัฒนาในแต่

ละขั้นตอน คือ เรียนรู้ในการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล นำไปสู่การกำหนดตัวชี้วัดการพัฒนาตนเอง การพัฒนาตนเอง การประเมินผลการพัฒนาตนเอง และการรับรองผลการพัฒนาตนเอง ซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวทางการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนด้วยระบบมาตรฐานงานชุมชน ของคณะกรรมการจัดทำระบบมาตรฐานงานพัฒนาผู้นำชุมชน กลุ่มองค์กรชุมชน เครือข่ายองค์กรชุมชนและชุมชน (2547) ว่าลักษณะของชุมชนเข้มแข็ง มี 7 ด้าน 21 องค์ประกอบ และมีกระบวนการพัฒนา 6 ขั้นตอน คือ ขั้นการเตรียมความพร้อม ขั้นสมัคร ขั้นเสริมสร้างการเรียนรู้ ขั้นการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง ขั้นการประเมินผลการพัฒนา ขั้นการรับรองผลการพัฒนาตนเอง

การพัฒนาตนเองของชุมชนบ้านสวนกล้วย ได้มีการพัฒนาที่สอดคล้องกับหลักการพัฒนาชุมชน และวิธีการพัฒนาชุมชน เป็นการพัฒนาตามศักยภาพของตนเอง และมีการพัฒนาแบบค่อยเป็นค่อยไป อีกทั้งให้มีการเข้ามามีส่วนร่วมการพัฒนาด้วยความสมัครใจไม่บังคับ แสดงถึงการมีอิสระในการตัดสินใจของคนในชุมชนที่เข้ามามีส่วนร่วมการพัฒนา ตามหลักประชาธิปไตย โดยชุมชนได้เรียนรู้จากการเข้าร่วมในกิจกรรม/โครงการด้วยตนเองจนเห็นว่ามีความประโยชน์ จึงจะเข้ามามีส่วนร่วมซึ่งมีความสอดคล้องกับทฤษฎีฐานรากว่าชุมชนจะเข้มแข็งได้นั้น ชุมชนต้องมีความเป็นชุมชน มีความเสียสละ และมีความสามัคคีของคนในชุมชน และให้คนได้เรียนรู้อย่างอิสระที่สอดคล้องกับวิถีการดำรงชีวิตของเขาเองและรู้ว่าสิ่งที่ได้เรียนรู้นั้นมีคุณค่ากับชีวิตของเขา

2. การเรียนรู้และพัฒนาตนเอง เป็นการเรียนรู้ของชุมชนสวนกล้วย 3 ลักษณะ ได้แก่

2.1 การเรียนรู้ที่เกิดจากตัวชาวบ้านเอง เป็นการเรียนรู้จากการดำรงชีวิตที่สืบทอดกันมา และการเรียนรู้จากประสบการณ์ที่สั่งสมมา ได้แก่ การประกอบอาชีพทำสวนยางพาราบนพื้นที่ลาดชัน การจัดให้มีการเฝ้าระวังภัยต่าง ๆ สอดส่องดูแลการกระทำผิดกฎหมาย การกำหนดกฎระเบียบหมู่บ้านขึ้นมาเพื่อถือปฏิบัติร่วมกัน การจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ฯ โดยสมาชิกได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ขึ้นมาเพื่อเป็นแหล่งทุนของชุมชนเพื่อใช้ในการประกอบอาชีพ และช่วยเหลือเกื้อกูลกันในการดำเนินชีวิต รู้จักการออมเงินเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และได้เรียนรู้ในเรื่องของการบริหารจัดการกลุ่มเกี่ยวกับการเงิน

2.2 การเรียนรู้ที่เกิดจากการส่งเสริมจากภายนอก เป็นการเรียนรู้ที่ได้รับจากการสนับสนุนส่งเสริมจากเจ้าหน้าที่ของส่วนราชการที่เข้าไปทำงานในพื้นที่โดยการนำนโยบายต่าง ๆ เข้าไปส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนในชุมชนได้เกิดกระบวนการเรียนรู้ได้แก่ การฝึกอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับระบบมาตรฐานงานชุมชนมาใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนา การฝึกอบรมต่าง ๆ ทั้งด้านการส่งเสริมอาชีพเพิ่มรายได้ การป้องกันโรคภัยต่าง ๆ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ การเมืองการปกครอง ส่งเสริมการเลือกตั้ง เป็นต้น

2.3 การเรียนรู้ที่เกิดจากสมาชิกด้วยกัน ที่ร่วมทำกิจกรรมด้วยกัน ได้แก่ กิจกรรมกลุ่มออมทรัพย์ฯ ที่มีการกำหนดกฎระเบียบ เลือกคณะกรรมการบริหารกลุ่ม มีกิจกรรมการกู้ยืม มีเงินทุนในการบริหารจัดการ การจัดตั้งกลุ่มพิทักษ์ป่า ชุมชนที่อยู่ในพื้นที่ป่ามีความหวงแหน ถิ่นที่อยู่และแหล่งประกอบอาชีพซึ่งมีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนในชุมชน

ซึ่งผลการศึกษานี้มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชูสม รัตนินิตย์ (2543) เรื่อง กระบวนการเรียนรู้ของชาวชนบทในงานพัฒนาชุมชน ซึ่งมีผลการวิจัยว่า กระบวนการเรียนรู้ของชาวชนบทในงานพัฒนาชุมชนมี 3 ลักษณะ คือ การเรียนรู้โดยตัวชาวชนบทเอง การเรียนรู้ที่เกิดจากการส่งเสริมจากภายนอก และการเรียนรู้ที่เกิดจากสมาชิกด้วยกันเอง

ปัญหาของการเรียนรู้ คือ การเรียนรู้ต้องใช้เวลา ถ้าการเรียนรู้นั้นเป็นกระบวนการ ต้องสร้างความรู้ความเข้าใจโดยเฉพาะการเรียนรู้เรื่องใหม่ ๆ ได้แก่ ระบบมาตรฐานงานชุมชน ถ้าชุมชนได้เรียนรู้ในกระบวนการพัฒนาตนเองอย่างถ่องแท้แล้วชุมชนจะสามารถพัฒนาตนเองได้ผ่านทุกตัวชี้วัด และทำให้ชุมชนได้เรียนรู้และสามารถนำไปสู่การพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

3. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา การพัฒนาตนเองตามระบบมาตรฐานงานชุมชน ประชาชนมีบทบาทสำคัญในการเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา กลุ่มเป้าหมายที่เข้ามามีส่วนร่วมคือ

3.1 กลุ่มคนที่มีส่วนได้ส่วนเสียกับกิจกรรมนั้น ๆ โดยตรง ได้แก่ การต่อสู้กับภาครัฐเพื่อการมีที่ดินทำกินซึ่งมีผลต่อการประกอบอาชีพของครอบครัว ส่งผลถึงการมีรายได้ และคุณภาพชีวิตของครอบครัว การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนการปลูกป่านำมาซึ่งการร่วมเวทีประชาคมเพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาและแก้ไขปัญหาของชุมชน ทั้งระดับปัจเจก และระดับชุมชน

3.2 กลุ่มคนที่มีจิตสาธารณะ ที่อาสาเข้ามาเพื่อร่วมพัฒนาและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับชุมชน ได้แก่ อาสาสมัครสาธารณสุข อาสาพัฒนาชุมชน กลุ่มสตรี กลุ่มพิทักษ์ป่า เป็นต้น

3.3 กลุ่มคนที่เชื่อและศรัทธาในตัวผู้นำ เพราะผู้นำเป็นคนดีมีความเสียสละ โปร่งใส ตั้งใจทำงาน จึงเป็นที่เคารพนับถือของประชาชนในชุมชน ทำให้คนกลุ่มนี้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนา

เหตุผลที่เข้ามามีส่วนร่วมคือ เพราะได้รับผลกระทบจากการพัฒนา และเป็นกลุ่มเป้าหมายโดยตรง ความใกล้ชิดกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ ที่เข้ามาส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมในชุมชนเป็นประจำจนเกิดความใกล้ชิดสนิทสนมทำให้เกิดความไว้วางใจกันจึงเข้ามามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่าง ๆ นำสู่การพัฒนาตนเอง และ ความเป็นกลุ่มเป็นพวกของคนในชุมชน จากกลุ่มคนที่มีทัศนคติที่คล้ายกันจะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมนั้น ๆ ได้ดีกว่าคนที่มีทัศนคติที่ต่างกัน

และผลประโยชน์ตอบแทนที่ได้รับจากความเป็นกลุ่มเป็นพวก ซึ่งการมีส่วนร่วมของประชาชน ดังกล่าวมีความสอดคล้องกับผลการวิจัยซึ่งเป็นข้อค้นพบมาไม่น้อยกว่า 25 ปี แล้ว ของ กรรณิกา ชมดี (2524) เรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีผลต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจ คือ สิ่งจูงใจที่ทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ได้แก่ ความต้องการความรู้ในการประกอบอาชีพ และผู้นำ ในสังคมไทยผู้นำยังคงมีบทบาทสูง ในสังคมสมัยใหม่ได้นำระบบประชาธิปไตยมาใช้ในการพัฒนา เพิ่งจะเข้ามาไม่นานนัก ประชาชนยังมีความเกรงใจและเคารพนับถือผู้ที่มีสถานภาพทางสังคมสูงกว่าทั้งคุณวุฒิ และวัยวุฒิ ทั้งนี้ ต้องเป็นคนดี ขณะเดียวกันเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เห็น ความสำคัญและเข้ามามีส่วนร่วมการพัฒนาตนเองตามระบบมาตรฐานงานชุมชน ทำให้ประชาชน ได้พิจารณาด้วยความมีเหตุมีผลด้วย วิถีชีวิตไม่ได้ขึ้นอยู่กับการตัดสินใจของผู้นำเพียงอย่างเดียว ประชาชนเองเป็นผู้ตัดสินใจด้วย เป็นข้อค้นพบที่สอดคล้องกับ ผลการวิจัยของ อนุภาพ ธีรลาภ (2528) เรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน

4. การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน โดยใช้กระบวนการพัฒนาตามระบบ มาตรฐานงานชุมชนก่อให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชน ในมิติต่าง ๆ ดังนี้

4.1 มิติทางเศรษฐกิจ ประชาชนรู้จักวิธีการพึ่งตนเองโดยการออมเงินโดยฝาก กับกลุ่มออมทรัพย์ฯ มีกรรมการบริหาร และมีเงินทุนในการประกอบอาชีพ และจัดสวัสดิการ ให้กับสมาชิกทุกคน ได้แก่ ให้ทุนการศึกษากับบุตรของสมาชิก หรือ สมาชิกเอง ค่ารักษาพยาบาล โดยมีกฎระเบียบในการบริหารจัดการกลุ่ม ส่งเสริมอาชีพประชาชนให้มีอาชีพที่มั่นคง มีที่ดินทำ กินเพียงพอต่อการดำรงชีวิต

4.2 มิติทางสังคม ชุมชนมีการจัดตั้งกลุ่มองค์กรขึ้นในชุมชน เช่น กลุ่มพัฒนาสตรี กลุ่ม อสม. กลุ่มไม้กวาดดอกหญ้า กลุ่มไม้ผล กลุ่มพิทักษ์ป่า ฯลฯ กลุ่มดังกล่าวเหล่านี้มีการ ดำเนินกิจกรรมต่อเนื่อง มีผู้นำที่เข้มแข็ง มีความเสียสละ มีความรู้ความสามารถในการพัฒนา ในระดับครัวเรือน มีการแบ่งปันเสียสละเวลาเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน การมีครอบครัวที่ อบอุ่น มีจิตสำนึกในการพึ่งตนเองก่อนพึ่งคนอื่น มีการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและยั่งยืน มีการ ติดต่อสื่อสารในระดับต่าง ๆ ระหว่างบุคคล ระหว่างกลุ่มมีการสืบทอดภูมิปัญญาโดยผ่าน กระบวนการทางสังคม ปัญหาเสพติดไม่มีในชุมชน

4.3 มิติทางการเมือง ประชาชนเน้นการทำงานแบบมีส่วนร่วม โดยกระบวนการ กลุ่ม และมีการสร้างเครือข่ายการพัฒนา ระหว่างหน่วยงานของรัฐกับบุคคล กลุ่มองค์กร และ เครือข่าย มีการประเมินผลการพัฒนาตนเองเป็นระยะ ๆ ความเข้มแข็งของชุมชนอาศัยอยู่บน พื้นฐานของกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน ลักษณะความเข้มแข็งของชุมชนสวนกลับ้วย ได้แก่ สมาชิกชุมชนมีความเชื่อมั่นในศักยภาพของตนในการที่จะแก้ไขปัญหา สมาชิกของชุมชน

เกิดกระบวนการเรียนรู้และพร้อมที่จะแก้ไขปัญหาของตนเองและชุมชน มีแผนชุมชนที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนา โดยมีการประสานแผนกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกรณีชุมชนไม่สามารถดำเนินการได้ด้วยตนเอง และมีเครือข่ายการพัฒนาแก่ เครือข่ายกองทุนหมู่บ้าน เครือข่ายแก่นจัน เครือข่ายกลุ่มออมทรัพย์ เป็นเครือข่ายระดับอำเภอซึ่งมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ นำไปสู่การพัฒนากลุ่มองค์กรในชุมชน ผลการศึกษาดังกล่าวมีความสอดคล้องกับ แนวคิดของ ประเวศ วะสี (2535) เรื่องการเสริมสร้างพลังอำนาจชุมชน

4.5 มิติด้านสิ่งแวดล้อม ประชาชนตระหนักถึงผลที่เกิดขึ้นจากการตัดไม้ทำลายป่า และหันมาปลูกป่า และสอดส่องดูแล โดยจัดเวรยามทางเข้า/ออกหมู่บ้าน เพื่อป้องกันการลักลอบตัดไม้ ล่าสัตว์ป่า และก๊วยไม้ป่า ปัญหานี้ไม่มี

การพัฒนาตามระบบมาตรฐานงานชุมชนได้มีการสะท้อนข้อมูลและผลการประเมินให้ชุมชนได้ทราบและตัดสินใจร่วมกัน และกำหนดแนวทางการพัฒนาตนเองต่อไป กระบวนการพัฒนาตนเองของชุมชนบ้านสวนกล้วยมีหลายประการ คือ การพัฒนาตนเองตามแผนงาน/โครงการที่ชุมชนร่วมกับภาคีพัฒนาร่วมกัน สามารถลดความซ้ำซ้อนของงานได้ เพราะหน่วยงานต่าง ๆ ได้มีการบูรณาการแผนงาน/โครงการ ไว้ในแผนพัฒนาตนเองของชุมชนด้วย การพัฒนาตนเองของชุมชนทำให้เกิดการจัดการความรู้โดยผ่านกระบวนการทางสังคมและวัฒนธรรม ใช้มาตรการทางสังคมในการป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้น เช่น ปัญหายาเสพติด ปัญหาขยะ ปัญหาด้านทรัพยากรป่าไม้ สัตว์ป่า และเกิดกระบวนการเรียนรู้ขณะที่พัฒนาตนเอง

5. ผลที่เกิดขึ้นหลังจากได้รับการรับรองตามระบบมาตรฐานงานชุมชน พบว่าบ้านสวนกล้วยมีการพัฒนาขึ้น โดยมีแผนพัฒนาตนเองที่เป็นลายลักษณ์อักษร และมีการนำแผนสู่การปฏิบัติ โดยการประสานแผนการพัฒนากับเทศบาลตำบลบ้านสีทอง ทำให้เป็นที่ยอมรับ ผู้นำมีความมุ่งมั่น และมีความมั่นใจในการพัฒนา แกนนាំมีการกำหนดเป้าหมายในการทำงานและวางแผนการทำงานอย่างเป็นระบบ การพัฒนาตนเองตามระบบ มชช. ทำให้ทีมงานพัฒนาเกิดแรงบันดาลใจ ตั้งใจในการทำงานมากขึ้น มีความพร้อมที่จะทำงานและพัฒนาตนเองให้ดีขึ้น ซึ่งชุมชนมีความมั่นใจว่าสามารถทำได้ถึงแม้ว่าการพัฒนาตนเองเป็นกระบวนการที่ยาก และต้องใช้เวลามากก็ตาม

ทีมงานการพัฒนาได้สร้างความมั่นใจ ให้กำลังใจซึ่งกันและกันจนสามารถพัฒนาตนเองไปสู่เป้าหมายได้ มีการบริหารจัดการ ผู้นำมีความสามารถในการปฏิบัติงาน การบริหารงานและบริหารคน มีการเสริมแรงให้แก่กันและกัน โดยการสร้างขวัญกำลังใจแก่ผู้ที่ปฏิบัติงานร่วมกันจนได้รับคำรับรองผลการพัฒนาตนเองตามระบบ มชช. ถือว่าประสบความสำเร็จในระดับหนึ่ง โดยการชมเชยในที่ประชุมประจำเดือนของหมู่บ้าน และในการประชุม

ประจำเดือนระดับอำเภอ ในขณะที่เดียวกันมีการพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชน เสริมสร้างความรู้ ความสามัคคี ยอมรับตัวเอง ยอมรับการเปลี่ยนแปลง พร้อมให้มีการติดตามตรวจสอบ มีการทำงานอย่างมีเหตุมีผล ผลการศึกษาที่มีความสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ปิยราช สืบเชื้อวงศ์ (2545) เรื่อง ปัญหาการเข้าสู่ระบบมาตรฐาน ISO14001 ของโรงเรียนที่ได้รับการรับรองว่า ภาพลักษณ์ ชื่อเสียงของโรงเรียนดี ได้รับความชื่นชมศรัทธาจากชุมชนทั้งบุคคลภายในและภายนอกให้ความร่วมมือในการปฏิบัติงานมากขึ้น บุคลากรในโรงเรียนมีขวัญกำลังใจในการเผยแพร่ชื่อเสียง มีความตั้งใจที่จะรักษาระบบมาตรฐานเอาไว้ และเป็นวิทยากรให้ความรู้เป็นที่ปรึกษาให้กับโรงเรียนอื่น ๆ เกิดความมั่นใจในการทำงานมากขึ้น และ สยาม อรุณศรีมรกต, วรพร สังเนตร (2546) ผลที่ได้รับจากการได้รับการรับรองมาตรฐาน คือ ทำให้องค์กรมีชื่อเสียงและภาพพจน์ดีขึ้น ได้รับความเชื่อถือจากลูกค้า ปัญหาอุปสรรค คือ มีความยุ่งยากซับซ้อน และมีรายละเอียดในการดำเนินงานค่อนข้างมาก

ปัญหาอุปสรรคของการพัฒนาตนเองตามระบบมาตรฐานงานชุมชนนั้น ชุมชนอยู่ในช่วงของการเปลี่ยนแปลงจากการพัฒนาที่ไม่เคยมีแผนพัฒนาตนเอง โครงการ/กิจกรรมอยู่ในแผนพัฒนา 3 ปี ของเทศบาล โดยการจัดประชาคมในหมู่บ้านโดยการเลือกเข้ามาโดยผู้นำในชุมชนแล้วเสนอชื่อให้ เทศบาล มีวิธีการเสนอโครงการ โดยการถามว่าหมู่บ้านต้องการทำอะไรบ้าง ในปีนี้ โครงการที่ได้มาไม่ได้ผ่านกระบวนการที่จะได้มาซึ่งแผนงาน/โครงการ

เมื่อชุมชนเข้ามาสู่ระบบมาตรฐานงานชุมชน และมีการพัฒนาโดยกระบวนการมีส่วนร่วม ซึ่งเป็นสิ่งใหม่ต่อการพัฒนา ทำให้แกนนำรู้สึกว่ายุ่งยากซับซ้อน และการกำหนดตัวชี้วัด การพัฒนายังคงต้องอาศัยพี่เลี้ยง คือ พัฒนกร และภาคี ให้การส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้ แต่เนื่องจากระยะเวลาในการพัฒนาตนเองของชุมชนเพียง 1 ปี ทำให้ต้องเร่งรีบให้เกิดการพัฒนาตนเองเพื่อให้เป็นไปตามปีงบประมาณ ผลการพัฒนาจึงเห็นผลไม่ชัดเจน ถ้าให้ชุมชนได้เรียนรู้ในการพัฒนาตนเองโดยใช้ระยะเวลา 3 ปี และโครงการ/กิจกรรมต่าง ๆ สามารถดำเนินการได้จนสำเร็จและเห็นการเปลี่ยนแปลงของชุมชนได้ชัดเจน